صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ

مباحثات

بروز جمعہ مورخہ 26 دسمبر 1997

(بمطابق 25 شعبان 1418 ہجری)

جلد 9 شمارہ 10

سرکاری رپورٹ

مندرجات صفحہ نمبر

مندرجات	صفحہ نمبر
1۔ تلاوت کلام پاک اوراس کا ترجمہ	1
2۔ نشانزدہ سوالات اوران کے جوابات	2
3۔ رخصت کے لئے معزز اراکین کی درخواستیں	52
4۔ ایف سی آر چالیس کے بارے میں قرارداد	54
5۔ اسلامی نظریاتی کونسل کی رپورٹ پر بحث	68

صوبائی اسمبلی شمال مغربی سرحدی صوبہ۔

اسمبلی کا اجلاس اسمبلی چیمبر میں بروز جمعۃ المبارک مورخہ 26 دسمبر 1997ء بمطابق 5 شعبان 1418 ہجری صبح دس بجکر تیرہ منٹ پر منعقد ہوا۔

جناب ڈپٹی سپیکر حاجی محمد عدیل مسند صدارت پر متمکن ہوئے۔

تلاوت کلام پاک اور اس کا ترجمہ

اَعُوذ بِاللّٰہِ مِنَ الشَیطٰنِ الرَجِیم۔ بِسمِ اللّٰہِ الرَحمٰنِ الرَحیم۔

وَجَزٰؤُا سَیِّئَةٍ سَیِّئَةٌ مِثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الظّٰلِمِیْنَ وَلَمَنْ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهٖ فَاُولٰٓئِكَ مَا عَلَیْهِمْ مِّنْ سَبِیْلٍ۔ اِنَّمَا السَّبِیْلُ عَلَى الَّذِیْنَ یَظْلِمُوْنَ النَّاسَ وَیَبْغُوْنَ فِی الْاَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ۔ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِیْمٌ۔ وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ۔

ترجمہ: اور برائی کا بدلہ برائی ہے۔ ویسی ہی لیکن جو کوئی معاف کر دے اور اصلاح کرے تو اس کا اجر اللہ کے ذمہ رہا۔ بے شک اللہ ظالموں کو پسند نہیں کرتا اور جو اپنے اوپرظلم ہونے کے بعد بدلہ (برابر کا) لے لے، سو ایسے لوگوں پر کوئی الزام نہیں۔ الزام تو ان لوگوں پر ہے جو لوگوں پرظلم کرتے اور زمین پر ناحق سرکشی کرتے (پھرتے) ہیں، ایسوں کے لئے درد ناک عذاب ہے اور جو شخص صبر کرے اور معاف کر دے، البتہ بڑے ہمت کے کاموں میں سے ہے۔

(پارہ 25 سورۃ شوریٰ آیت 39 تا 43۔)

جناب ڈپٹی سپیکر: انریبل ممبر سلیم سیف اللہ خان صاحب۔

جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر! میری آپ سے صرف یہ گزارش ہے کہ پرسوں جو واقعات صوبہ سرحد کے ایک پرامن علاقے ایبٹ اباد کے مقام پر ہوئے اور جو وہاں جانی اور مالی نقصان ہوا اس سلسلے میں میں نے آج ایک تحریک التواء آپ کے دفتر میں جمع کی ہے، میری آپ سے گزارش ہوگی کہ اس کو ترجیح دی جائے۔یہ میری آپ سے ریکوئسٹ ہوگی۔

نشانزدہ سوالات اور اس کے جوابات

جناب ڈپٹی سپیکر: ٹھیک ہے جی۔ آپ کی وہ تحریک التواء آجائے تو۔

Question's Hour. Now I will request Mr. Ahmad Hassan Khan, honourble Member to please ask his Question No. 82. (Not present, it lapses). Now I will request honourable Member Abdul Haleem Qasuria, to please ask his Question No. 161. (Not present, it lapses.) Now I will request honourable Member Hamidullah Khan, to please ask his Question No. 172. (Not present, it lapses.) Now I will request honourable Member Pir Muhammad Khan, to please ask his Question No. 295.

*295 - جناب پیر محمد خان: کیا وزیر تعلیم صاحب ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ کوہستان میں زنانہ P.T.C ٹیچرز دوسرے علاقوں سے تعینات کی گئی ہیں؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ ٹیچرز غیرتربیت یافتہ ہیں؟۔

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ زنانہ ٹیچرز کو میرے حلقہ نیابت P.F.71 میں تبدیل کیا گیا ہے؟

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو ستمبر 1996 تا جولائی 1997 کے دوران ضلع کوہستان اور کالا ڈھاکہ سے کون کونسی زنانہ ٹیچرز کو میرے حلقہ نیابت P.F.71 میں تبدیل کئے گئے ہیں، انکے نام، ولدیت اور سکونت کی تفصیل فراہم کی جائے؟

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم): جواب۔

(الف) درست ہے۔

(ب) درست ہے۔

(ج) درست ہے۔

(د) ستمبر 1996 تا 31 جولائی 1997 کے دوران ضلع کوہستان سے صرف تین P.T.C زنانہ ٹیچرز کو PF.71 میں تبدیل کیا گیا تھا جنہیں اب واپس کوہستان بھیج دیا گیا ہے۔

جناب پیر محمد خان: شکریہ۔ جناب سپیکر صاحب! کونسچن نمبر 295 الف، ب، ج، د۔ جناب سپیکر صاحب! زما خیال دے چه منسٹر صاحب به پورا معلومات کړے وی۔ په کوهستان کښې په پی ټی سی پوسټونو باندے غیرقانونی بهرتی کیږی، مخکښے هم شوی دی او اوس هم جاری دی، د Ban باوجود هم او د هر څه باوجود اوس هم جاری دی۔ هلته په دغه کښې نے Appointment اوکړی او بیا نے زما حلقے ته راټرانسفر کوی۔ زما په خپله حلقه کښې Trained جینکئی ناستے دی۔ دلته د هغوی بهرتی څکه نه کوی چه Ban دے نو هلته راپسے Untrained بهرتی کړی او بیا نے دلته راولیږی او پوسټونه پرے بند کړی او هغه Trained جینکئی دلته غریبانانے متاثره پاتے دی نو جناب سپیکر صاحب د دے د پاره ما دا کونسچن ورکړے وو۔ په تیر اجلاس، په نومبر کښې وزیر صاحب د دے باره کښې په دے هاؤس کښې زما یو کال اټینشن وو، دوئی د هغے په جواب کښې وئیلی وو چه مونږه دا Transfers cancel کړی دی۔ په دیکښې دوی نورے نه دی تبودلی، دوه درے پکښې ښائی او نورے پټووی۔ نورهم ما سره تفصیل شته دے چه نور نے پکښې هم رابدل کړی دی خو نور پټووی، دوئی پکښې دوه درے تبودلی دی او تیر اجلاس کښې دوئی اووے چه دا مونږه کینسل کړی دی۔ پرون ما په ټیلیفون باندے پته کړے وه، پرون نه هغه بله ورځ، پرون چهټی وه نو هغه نے لا نه دی کینسل کړی۔ کوم چه هغوی په منسټر صاحب باندے په نومبر کښې اعلان کړے وو، چه هغه کینسل شوی دی نو پرون نه هغه بله ورځ چه ما پته اوکړه نو هغه هم نه دی کینسل شوی، منسټر صاحب دے د دے وضاحت اوکړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

وزیر تعلیم، جناب سپیکر صاحب! پیر محمد خان صاحب په دے سلسله کښې مخکښے یو تحریک التواء مم پیش کړے وه او دا خبره هغوی په اسمبلی کښې آن فلور آف دی هاؤس کړے وه نو چه څنګه مونږه ته پته اولګیده چه کوهستان کښې Untrained teachers بهرتی کیږی، چونکه د دوئی حلقے سره شانګله پار یو ځائے دے نو پکښې یو درے استاذانے رابدلے شوے وے خو چه څنګه زمونږه په علم کښې خبره راغله نو هغه مونږه واپس کوهستان ته اولیږلے۔ د هغے Cancellation ، د ټرانسفر، واپس آرډرز چه دی هغه ما سره په دے دغه باندے منسلک دی۔ زه به-------

جناب پیر محمد خان، دا په کوم تاریخ باندے کینسل شوی دی؟ تاسو اوګوری او چا کینسل کړی دی؟

وزیر تعلیم، دا ډائریکټر پرائمری ایجوکیشن سرفراز خان کړی دی۔ دا هغوی کړی دی جی او کیدے شی چه چیټی هلته نه وی رسیدلی۔

جناب پیر محمد خان، په کوم تاریخ ئے کړے دے او تاریخ ئے پرے اچولے دے؟

وزیر تعلیم، تاریخ غالباً 9.12 دے۔ 9.12 دے۔

جناب پیر محمد خان، دا ئے هسے ګپ لګولے دے۔ دا ئے هم نه دے لیږلے۔ ګپ ئے لګولے دے دوئی سره۔ ګپ ئے لګولے دے کنه جی۔

وزیر تعلیم، خیر دے جی زه دوئی سره ------

جناب پیر محمد خان، په 9.12 باندے ګوره، په نومبر کښې، په نومبر کښې ئے په ده باندے اعلان کړے وو چه دا ما کینسل کړی دی۔ 9.12 خو اوس دے۔ نن 26 تاریخ دے او د باره میاشت ده نو مطلب دا دے چه د دے شتوؤ اوس تقریباً باره تیره ورځے اوشوے۔ باره تیره ورځے اوشوے او په نومبر کښې ئے په ده باندے اعلان کړے وو په دے هاؤس کښې۔ هسے سوچ اوکړه چه ستا څومره حده پورے ____ چه کومه خبره کښې د محکمے دلچسپی وی نو ستا هډو منی بیا نه۔ صفا خبره درته کوم، ته یو ښه سړے ئے، زمونږه زور ئے خو چه کومه کښې د هغوی ذاتی دلچسپی وی نو بیا بالکل ستا خبره نه منی۔ ته ګوره په

نومبر کښې نے په تا باندے په دے هاؤس کښې اعلان اوکړو او وائی چه په 9.12 ، دا 9.12 ، دا پرون نه هغه بله ورځے ما پته اوکړه، اوس ما بیا ورته کال بک کړے دے۔ چه اوس، نن شوی دی، نن سحر پورے نو پرون چهټی وه او د هغه بل مازیګر پورے چه د هغوی چهټی کیده نو ما تپوس کړے وو او هغوی ما ته وئیلے وو چه مونږه ته هیڅ قسم آرډر نه دے راغلے۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! زما هم صاحبه واوری کنه۔ ما خو ورته اووے چه انشاالله دا Question's hour ختم شی، ډائریکټر پرائمری بهر ناست دے، زه، دوئی او هغوی به یو ځائے کینو او دا خبره به مونږه Take up کړو۔ که نور داسے، نورے استاذانے داسے وی چه هغه Untrained په کوهستان کښې بهرتی شوی وی او د دوئی حلقے ته راغلے وی، لکه څنګه Undtrained کوهستان کښې خو نن، Undtrained بهرتی کیږی، که داسے وی نو ما یو لسټ د سیکرټری صاحب نه چه کوم دوئی مخکښے اجلاس کښې ورکړے وو نو په هغے باندے به هم مونږه انکوائری کوؤ او انشاالله چه څنګه انکوائری رپورټ راشی، زه به دوئی۔۔۔۔۔۔

جناب پیر محمد خان: سپیکر صاحب! اوس هم، دے نومبر کښې په کوهستان کښې بهرتی شوی دی او سوله هزار روپۍ ریټ دے۔ زما یو دوست تلے وو، نوم ئے نه اخلم، د هغه نه ئے چوده هزار واخستے۔ هغه ما ته وے چه ما سره ئے رعایت اوکړو، چه ته آشنا ئے، تا نه به چوده هزار واخلو۔ اوس په دے نومبر او دسمبر کښې اوس هم جاری دے، لاړ شۍ انکوائری اوکړی، چهاپه پرے اولګوے۔ تاسو ته چه کوم سړے اعتماد خبره اوکړی۔۔۔۔۔۔

وزیر تعلیم: پیر محمد خان! یار ته خپله آورے او د بل نه آورے۔

جناب پیر محمد خان: نو که ستاسو پرے اعتماد وی تهیک ده، ته یو رښتونے سړے ئے نو د بل سړی په هغے باندے ستا یقین وی۔ خو حالات داسے دی چه پرائمری ایجوکیشن تباه دے۔ په دیکښې چه کوم کرپشن دے، هغه د مانسهرے سکینډل چه کوم وو، تر اوسه پورے په هغے کښې څوک سزا نه شو۔ څوک په دغه نه شو، د اسمبلۍ ممبران پرے ستړی شو، تکلیف ئے اوکړو، انکوائریانے

اوشوے او تر اوسه پورے سزا چا ته ملاؤ نه شوه، هغه شے په دے صوبه کښ اوس هم جاری دے۔ د یو طرف نه تاسو هغه د میریټ، میریټ خبرے او د مینډیټ هغه قصے کوے، د بل طرف نه داسے حال دے چه دومره رشوت زیات شوے دے۔ سپیکر صاحب! تاسو ته نے پته ده، یوه ورځے هغه خبره چه راغله نو تاسو ونیل چه مخکښے به د څادر د پاسه وو او اوس لاندے دے، فرق نشته دے۔ ستاسو خبره وه، هم هغه خبره ده۔ رشوت دومره زیات شوے دے چه زه تاسو ته نشم ونیلے چه دا کنټرول به په څه طریقه کیږی۔ دونی دے په خپله، تاسو انکوائری اوکړے۔ دے کوهستان باندے هم یوه چهاپه اولګوے کنه که د مانسهره سکینډل نه کم وو نو بیا ما ته اووائے۔ دونی دے پخپله اوکړی خو اعتماد دومره مه کوه په خپله عمله باندے چه یره زه رشوت نه اخلم نو دونی به نے هم نه اخلی۔ اوس هم په رشوت باندے بهرتی جاری ده۔

<u>Mr. Deputy Speaker:</u> Honourable Minister for Education again.

<u>وزیرتعلیم</u>: بهرتی چه کومے دونی وانی چه په څلوارلس زره یا په شپاړس زره بهرتی شوی دی، دونی دے ما له نوم راکړی، زه به اوس تپوس اوکړم۔

<u>جناب پیر محمد خان</u>: نوم خو نے درته ما اووے، ته لړه اوس انکوائری اوکړه چه څومره ____ نوم نه نومونه دی۔

<u>وزیرتعلیم</u>: سپیکر صاحب! دونی لکه څنګه چه وانی انکوائری، چه فلانے سړی بهرتی شو په شپاړس زره روپئی باندے نو سپیکر صاحب څه خو به ما ته نوم ښانی کنه چه فلانے اوشو او فلانے اونشو۔

<u>جناب پیر محمد خان</u>: زما خیال دے څلور میاشتے مخکښے ما چه درته یو نوم درکړے وو د هغے دے تر اوسه انکوائری نه ده کړے، څلورمه پنځمه میاشت ده۔ د دے د پاره اوس کمیټی مقررکړنی چه انکوائری اوکړی۔ خیر دے که ما ته نے اوس آرډر راکړے دے، دا آرډر دے بله ورځ Implement کړی۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: پیر محمد خان صاحب! محترم وزیر صاحب نے یہ پیشکش کی ہے کہ آپ سیشن کے بعد، کل یا کسی دوسرے وقت ان کے ساتھ بیٹھ جائیں اور جو جو آپکے پاس انفارمیشن ہے وہ آپ انکو مہیا کر دیں اگر اس پر وہ ایکشن نہ لیں تو Then you

Thank you jee. ٹھیک شو ہ لہ جی۔ come back to the House.

وزیرتعلیم: مونږه خو دے ټول هاؤس ته وایو، دے ټول ممبرز ته وایو چه د چا په علم کښ که څه داسے خبره وی نو مونږه ته دے راوړی که مونږه ایکشن وانغست، مونږه پرے غلی شو یا چشم پوشی مو پرے اوکړه نو بیا بیشکه په اسمبلئ کښ، په فلور آف دی هاؤس دے زمونږه خلاف تحریک پیش کړی۔

Mr. Deputy Speaker: Now I will request honourable Member Abdul Subhan Khan, to please ask his Question No. 173.

*173 ۔ جناب عبدالسحان خان: کیا وزیر تعلیم ارشاد فرمائیں گے کہ:

(الف) آیا یہ درست ہے کہ مچی مردان میں ایک گورنمنٹ ہائی سکول موجود ہے؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکول کے گیٹ کے سامنے ایک سیلابی نالہ ہے؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکول میں ٹیچنگ سٹاف کی کمی ہے؟

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ سکول کے لئے 25 کلو واٹ کا ٹرانسفارمر، 15 کمروں کی بجلی کی وائرنگ، سیلابی نالے پر پل کی تعمیر، امتحانی ہال، اساتذہ اور لڑکوں کے لئے گروپ لیٹرین، کھیل کا میدان اور کم از کم ایک ایس ای ٹی اور دو سی ٹی پوسٹوں کی منظوری دینے کا ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر تعلیم: جواب۔

(الف) درست ہے۔

(ب) درست ہے مگر یہ برساتی نالہ سکول کی راہ میں رکاوٹ نہیں ہے۔

(ج) 8 کمروں کی وائرنگ حکومت کی طرف سے جبکہ باقی کمروں کی وائرنگ اپنی مدد آپ کے تحت ہو چکی ہے اور سکول میں بجلی موجود ہے۔ اس کے علاوہ سکول میں گروپ لیٹرین اور کھیل کے میدان کی کمی ہے جس کے لئے فنڈز کی فراہمی کی صورت میں بندوبست کرنے کی کوشش کی جائے گی۔ جہاں تک برساتی نالے کا تعلق ہے تو اس پر پل تعمیر کرنے کے لئے ڈسٹرکٹ کونسل مردان سے رجوع کیا گیا ہے۔

جناب عبدالسبحان خان ، Thank you sir. قابل احترام سپیکر صاحب ! دا کونسچن زه کوم خو که ستاسو اجازت وی نو په پوائنټ آف آرډر باندے راته یو---------

جناب ډپٹی سپیکر ، تاسو مہربانی اوکړے خپل کونسچن اوکړے، پوائنټ آف آرډر پریږدے۔ تاسو مطمئن نے د کونسچن د جواب نه؟

جناب عبدالسبحان خان، نه جی، کونسچن کومه۔

جناب ډپٹی سپیکر، سپلیمنٹری کونسچن کولے شے، ضمنی۔

جناب عبدالسبحان خان، دا خو جی د ریډیو پاکستان متعلق ما یو سوال کوؤ۔

جناب ډپٹی سپیکر، هغه بیا روستو د کونسچن نه پس اوکړے۔

جناب عبدالسبحان خان، ٹھیک شوه جی۔

جناب ډپٹی سپیکر، ستاسو خپل نمبر دے۔

جناب عبدالسبحان خان، ما ووے چه د دے موقعے نه به فائده واخلمه جی۔ تود تنور دے نو ما ووے دوه به پکښی پورے کړو۔ سوال نمبر 173 جز الف، ب، ج، د ۔ دیکښی د ایجوکیشن منسټر صاحب د طرفه جواب راغلے دے او ما وئیلی دی چه آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکول کے گیٹ کے سامنے ایک سیلابی نالہ ہے؟ نو دے وائی چه "یہ درست ہے مگر برساتی نالہ سکول کے راہ میں رکاوٹ نہیں ہے" ۔ خپل سوال نے پخپله ډیپارټمنټ والو کټ کړے دے چه دا برساتی ناله دهٔ او د سکول په لار کښی رکاوټ نه راځی حالانکه دا ئے د حقیقت نه روګردانی څکه کړے ده چه په برسات کښی کله دا ناله راشی نو هغه ډیره لویه ناله ده او د غر اُوبه پرے راځی نو بیا سکول ته هلکان نه شی تلے نو د دے رال د جواب سره زما اتفاق نشته البته منسټر صاحب یو شریف سړے دے هغه دے دا مہربانی اوکړی۔ جواب کښی وائی چه د پل د تعمیر د پاره، تعمیر کیلئے ڈسٹرکٹ کونسل مردان سے رجوع کیا گیا ہے۔ ما ته خو څه پته نه ده لګیدلے او نه ډسټرکټ کونسل والو ما ته څه وئیلی دی۔ کیدے شی چه څه په ټیلیفون باندے ئے Conversation شوے وی یا څه چیټئی نمبر دے ما ته دونی راکړی چه زه ئے ډسټرکټ کونسل کښی معلومات اوکړم، خو زه منسټر صاحب ته

دا وایم چه بچو ته ډیر لوئے تکلیف دے۔ نور هم دوئی وائی چه گروپ لیډرین، کھیل کے میدان کی کمی ہے، جس کے لئے فنڈز کی فراہمی کی صورت میں بندوبست کرنے کیکوشش کی جائیگی نو په دے "گا"، "گے"، "گی" باندے خو زما یقین نه وی خو بیا هم که دا منسټر صاحب راله راکړی نو امید به ترے خکه اوکړم چه د دوی خاندانی دغه داسے دے چه د دوی په خبره باندے سړے یقین کولے شی خو چه د دے پل متعلق چه ایجوکیشن ډیپارټمنټ دا وئیلی دی چه یہ برساتی نالہ سکول کی راہ میں روکاٹ نہیں ہے نو جی دوی د غلط بیانے نه کار اغستے دے۔ دے ته که دوی Priority ورکړی نو زه به مشکور یمه خکه چه دا یو عوامی مسئله ده او د عوامو په مفادو کښ ده۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education please.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! زه به دوی له هغه خط ورکړم چه کوم ډسټرکټ کونسل ته زمونږه محکمے لیکلے دے، ما سره په فائل باندے دے۔ چه څنګه انشاء الله فارغ شو د دے اجلاس نه نو دا خط به دوی له ورکړم چه یره محکمے لیکلی دی چه دا دے د ډسټرکټ کونسل نه جوړ شی خکه چه ماشومانو ته تکلیف دے۔

جناب ډپټی سپیکر: سبحان خان! تاسو مطمئن ئے جی؟

وزیر تعلیم: خط دا دے ما سره په فائل کښ شته دے، سبحان خان۔

جناب عبدالسبحان خان: دا تاسو جی سی اینډ ډبلیو ته نه کوئ چه ډسټرکټ کونسل ته مو کوئ۔

وزیر تعلیم: سی اینډ ډبلیو سره فنډز نشته او بیا ډسټرکټ کونسل سره څه لږے ډیرے پیسے وی، د هغے نه ئے کوی۔ که دوی وائی چه سی اینډ ډبلیو ته ئے اوکړه نو سی اینډ ډبلیو ته به ئے هم اوکړو، دواړو ته به ئے اوکړو چه څنګه د دوی خوښه وی۔

جناب عبدالسبحان خان: ٹھیک شوه۔

وزیر تعلیم: چه په کومه دوی مطمئن کیږی۔

جناب عبدالسبحان خان: صحیح شوه جی۔

Mr. Deputy Speaker: Now I request................

جناب نجم الدین خان: سر! د احمد حسن خان یو Assembly question وو، دلته کښې نے تاسو ته Written هم پریخودے دے جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ٹھیک ده جی، تاسو کینئے۔

جناب نجم الدین خان: ښه سر، لږ راته اووائے چه Lapse شوے خو نه دے جی۔ زه دیر لیټ شومه۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نن زما خیال دے چه Double role ادا کوے۔

جناب نجم الدین خان: صاحب! زمونږه مشر راغلے دے، سلیم صاحب۔

جناب ڈپٹی سپیکر: هغه Question lapse شو جی۔ تاسو هغه وخت موجود نه وے۔ ستاسو ذمه واری وه چه تاسو هغه وخت موجود وے۔ هغه ټائم ما Call کړے دے او د احمد حسن خان خط مونږه سره موجود وو لیکن نجم الدین خان تاسو موجود نه وے۔ Now I will request Haji Ghafoor Khan Jadoon, MPA to please ask his Question No. 176.

*176۔ جناب عفور خان جدون، کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائینگے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ GGHS کوٹھا کی عمارت پرانی اور بوسیدہ ہو چکی ہے؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکول میں بچیوں کے بیٹھنے کے لئے کوئی ڈیسک، بنچ، سٹول وغیرہ موجود نہیں ہیں؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ GGHS اور GGHS گاڑ منارہ GGHS بام خیل میں بچیوں کے لئے فرنیچر وغیرہ موجود نہیں؟

(د) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکولوں میں ایس ای ٹی اور دیگر سٹاف کی بھی کمی ہے؟

(ھ) اگر (الف) تا (د) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت کب تک مذکورہ سکولوں کو سٹاف اور فرنیچر مہیا کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

وزیر تعلیم: جواب۔

(الف) درست ہے۔

(ب) مذکورہ سکول میں طالبات کی تعداد 398 ہے جبکہ چالیس ڈیسک اور چالیس بنچ

سکول میں موجود ہیں۔

(ج) درست ہے مذکورہ گرلز ہائی سکول میں فرنیچر نہ ہونے کے برابر ہے۔ فنڈز کی دستیابی کی صورت میں اس کمی کو پورا کرنے کی کوشش کی جائیگی۔

(د) مذکورہ سکولوں میں صرف دو، دو ایس ای ٹی کی کمی ہے۔

(ھ) مذکورہ سکولوں میں ایس ای ٹی کے علاوہ تمام سٹاف مہیا کر دیا گیا ہے۔ ایس ای ٹی کی تقرری پبلک سروس کمیشن سے سفارشات ملنے پر کی جائے گی جبکہ فنڈز کی دستیابی کی صورت میں فرنیچر مہیا کرنے کی کوشش کی جائیگی۔

جناب غفور خان جدون: Question No. 176 الف، ب، ج، د، ھ۔ زه د جناب وزیرتعلیم صاحب نه دا تپوس کول غواړمه چه "آیا یہ درست ہے کہ گورنمنٹ گرلز ہائی سکول کوٹھہ کی عمارت پرانی اور بوسیدہ ہو چکی ہے؟" نودوی وائی چه "یہ درست ہے۔ کیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکول میں بچیوں کے بیٹھنے کے لئے کوئی ڈیسک، بینچ یا ٹول وغیرہ موجود ہیں؟" نو دوئی وائی چه "مذکورہ سکول میں طالبات کی تعداد 398 ہے جب کہ 40 ڈیسک اور 40 بینچ سکول میں موجود ہیں" د بچو تعداد څلورسوه دے او Totally څلویښت بینچونه دی۔ عرض دا کومه، او په دیکښې یو Question دے او د هغے په جواب کښې دوی ورکړی دی، چا ترے تپوس کړے دے چه څومره پیسے تاسو د 1994 نه واخلے تر 1996 پورے خرچ کړی دی نو دوی کروړونو روپو کښې تعداد ښودلے دے، چه دا دومره کروړونه روپۍ مونږه د 1993 نه واخلے تر 1996 دسمبر پورے د دے فرنیچر په مد کښې خرچ کړی دی۔ بیا ښکته په بل سوال کښې دی چه "گرلز ہائی سکول مینی، گورنمنٹ گرلز مڈل سکول گاڑ منارہ اور گورنمنٹ گرلز ہائی بام خیل میں بچیوں کے لئے فرنیچر وغیرہ موجود نہیں ہے یا گورنمنٹ ہائی سکولوں میں فرنیچر نہ ہونے کے برابر ہے" نو دوئی په جواب کښې وائی چه فنڈز کی دستیابی کی صورت میں اس کمی کو پورا کرنے کی کوشش کی جائے گی او بیا ښکته مے د سټاف تپوس کړے دے چه صرف دو دو ایس ای ٹی کی کمی ہے۔ په جواب کښې دوئی لیکلی دی چه "مذکورہ سکولوں میں ایس ای ٹیز کے علاوہ تمام سٹاف مہیا کر دیا گیا ہے۔ ایس ای ٹی کی تقرری پبلک سروس کمیشن سے سفارشات ملنے پر کی جائے گی جب کہ فنڈز کی دستیابی کی صورت میں فرنیچر مہیا کرنے کے لئے کوشش کیجائے گی۔" جناب سپیکر صاحب عرض دا دے چه د 1993 نه واخلے چه دوی

ونیلی دی چه دومره کروړونه روپئی مونږه د فرنیچر په مد کښ خرچ کړی دی نو عرض دا کومه چه مہربانی دے اوکړی که په فنډز کښ څه کمے وی نو چه کومو سکولونو کښ فرنیچر شته نو د هغے سکولونو نه دے فرنیچر واخلی او په کومو سکولونو کښ چه کمے وی نو هغه کمے دے دوی پوره کړی۔ بل عرض دا دے چه دوی وائی چه پبلک سروس کمیشن، پبلک سروس کمیشن خو زما په خیال Totally 40 male او Female دوی له سټاف ورکړے دے او د هغے زما په خیال میاشت اوشوه چه میډیکل او Police verification ئے شوے د ے۔ اوسه پورے د هغوی فیصله هم او نه شوله، تعیناتی ئے او نه شوله۔ چه کوم سکولونه خالی دی او چه کوم ګورنمنټ سکولونو کښ د ایس ای ټی ټیچرانو کمے دے نو تاسو ما ته دا اووائے چه دا نتیجه به زمونږه څه وی؟ دسمبر ته اوګورے جی، د دسمبر میاشت راروانه ده، جنوری، فروری او په مارچ کښ به امتحان وی نو چه په کومو سکونو کښ د ایس ای ټی ټیچران نه وی او اوسه پورے دوی سټاف نه وی ورکړی نو د هغوی د نتیجے به څه حال وی؟ نو زه صرف دا درخواست کول غواړمه چه Totally دوه میاشتے امتحاناتو ته پاتے دی او دا دے نه کوی چه صرف دے پیښور ښار کښ دے دا ایس ای ټی پوره کړی۔ دے دیہاتو ته کم از کم راشے، زمونږه هم څه حق دے په دے صوبه باندے، مونږه هم د دے صوبے اوسیدونکی یو او زمونږه په دے اضلاع کښ پسمانده ضلعے دی نو دا ایس ای ټی ټیچران خو هلته کښ ورکړے۔ هلته کښ خو تعلیم، ګورے جی څو قسمه تعلیم دے، تاسو سره خو دلته کښ English سکولونه شته دے، کیډټ کالجونه شته دے خو زمونږه په دیہاتی علاقو کښ صرف سکولونه وی او په هغے کښ هم تاسو سټاف نشے ورکولے نو آخر مونږه به چا ته دا خپل فریاد کوؤ۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر!-------

جناب ڈپٹی سپیکر: دا Ishaq Khan Instituation چرته کښ دے؟

جناب عفور خان جدون: جناب سپیکر! یوعرض کوم جی، دا Ishaq Khan,
GIK چه کومه یونیورستی ده نو تاسو ما ته دا اووائے چه د دے صوبه سرحد
څومره کسان دی په دیکښ؟ د دے صوبه سرحد اوسیدونکی څومره کسان
دی او څومره کسان دیکښ تعلیم حاصل کوی؟ سارهے نناوے فیصد د پنجاب
او د کراچی دی، ستا پکښ دوه هلکان هم نشته دے۔ هغه ورخ زه تلے یم او
د ټولو نه ما تپوس کړے دے۔ دوه بچی پکښ زمونږه وو، تاسو سکالرشپ
ورله ایخودے دے او دا هم ما درخواست کړے وو۔ ګورے جی چه کله غلام
اسحاق صاحب تشریف راوړے وو او President وو او میرافضل خان
صاحب مرحوم د دے صوبے وزیر اعلی وو او هلته کښ په GIK کښ ورته
ما دا ریکوسټ کړے وو چه د دے صوبے د پاره بیس فیصد کوټه تاسو
مختص کړے نو ډاکټر قدیر د هغے مخالفت اوکړو چه دا څیز د دے صوبے
هډو منم نه۔ نن حالات اوګورے ستاسو صوبے پورے، ستاسو په صوبه کښ،
په ټولو یونیورسټو کښ د پنجاب او د سندھ کوټه شته۔ په GIK کښ فائده
آخر څه ده چه په دے صوبه کښ نے جوړه کړه؟

جناب ڈپٹی سپیکر: تاسو یو Resolution داخل کړے کنه جی۔

جناب عفور خان جدون: راوړمه جی۔ پنځه زره کناله رقبه ورله مونږه مفته
ورکړے ده، زما حلقے ورکړے ده جی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! چه څنګه دوی دا سوال کړے دے نو
حقیقت کښ د فرنیچر کمے شته په ټولو سکولونو کښ، دا مونږه اعتراف
کوو او اوس مونږه کوشش کوو چه کوم کوم سکولونو کښ دا زوړ فرنیچر
دے او یا Repair غواړی چه هغه Repair کړو او په څه طریقه سره زمونږه
هغه سکولونو ته Shift شی چه په کومو کښ کمے دے۔ غټه وجه دا ده چه
مونږه سره فنډز نشته، صوبے سره۔ په دے سلسله کښ دویمه خبره د پبلک
سروس کمیشن ده، د ټیچر نه ده نو مونږه ته پبلک سروس کمیشن څه لږ ایس
ای ټی ټیچرز راکړی وو او د هغے میډیکل اوشو، Clearance نے هم

اوشو، انشاء اللّٰه چه څنګه برابر شی نو هغه به مونږه اوکړو۔ په دے ضمن کښ یو عرض ے بل تاسو ته کولو غوښتل او تاسو په Behalf باندے، که تاسو یو چهټی د پبلک سروس کمیشن چیئرمین ته اولیکله او ورته مو اووے چه زمونږه د ایجوکیشن ډیپارټمنټ څومره چه د Teaching staff منوی سره Requisitions دی که هغه هغوی لږ زر اوکړی او دا ټیچرز نے مونږه ته زر راکړو نو دا به مونږه ته ډیره آسانه شی او زمونږه د دے ممبرانو دا مسئلے به پکښ هم حل شی۔

نواب زادہ محسن علی خان، جناب سپیکر صاحب! اگراجازت ہو تو Supplementary ، ضمنی سوال ہے۔ جناب سپیکر صاحب! Honourable Minister Sahib نے کہا ہے کہ اعتراف کیاہے کہ سکولز میں فرنیچر کی کمی ہے اور وہ یہ فرما رہے ہیں کہ جناب پیسے کی کمی کی وجہ سے ہم یہ فرنیچر ان سکولوں میں پورا نہیں کر سکتے ہیں۔ میں آپ سے درخواست کرتا ہوں جناب سپیکر صاحب کہ اس صوبائی اسمبلی نے جتنے بھی بجٹ پاس کئے ہیں، 1985 سے لیکر آج تک، میرے خیال میں فرنیچر کی مدمیں 25 کروڑ سے زیادہ پیسے صرف اور صرف فرنیچر کے لئے دئے گئے ہیں ٹوٹل، 25 کروڑ روپے کا فرنیچر۔ اگر آپ حساب لگائیں اگر بینچز ہوں، ڈیسک ہوں، ٹاٹس ہوں تو میرے خیال میں جناب آپ 25 کروڑ میں آئندہ دس سالوں کے لئے بھی فرنیچر Provide کر سکتے ہیں، توآپ مہربانی کریں اور وزیر صاحب کو کہیں کہ باقاعدہ طور پر اس پر ایک انکوائری بھٹائیں کہ جو 25 کروڑ روپے جو دیئے گئے ہیں محکمہ تعلیم کو، وہ کہاں لگائے گئے ہیں، فرنیچر اگر انہوں نے خریدا ہے تو وہ کہاں گیا ہے؟

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister, please. - - - - - -

نواب زادہ محسن علی خان، اور میری یہ درخواست ہے کہ آپ کی سربراہی میں ایک کمیٹی بنے اور آپ اسکی تحقیقات کریں اور پتہ لگائیں کہ یہ 25 کروڑ روپے کہاں چلے گئے ہیں؟

جناب ڈپٹی سپیکر، Honourable Minister Sahib میری تجویز ہےکہ اگر آپ مناسب سمجھیں اور ہماری Standing Committee ایجوکیشن کی بھی ہے تو اس میں اگر یہ مسئلہ Take up کریں، کوئی کمیٹی بنانی ہے تو محسن علی خان کی سربراہی میں بنائیں چونکہ آج کل اسمبلی کی کارروائی کو محسن علی خان صاحب بہت کم وقت دے رہے

ہیں، جن کمیٹیوں کے یہ ممبر ہیں ان میں نہیں آتے۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! ---------

جناب ڈپٹی سپیکر: Public Account Committee میں بھی نہیں آتے ہیں۔ پلیز۔

وزیرتعلیم: د فرنیچر په مد کښ، حقیقت دا دے چه په دے تیر شوے کال تیس جون پورے د پرائمری ایجوکیشن د فرنیچر د پاره پنځه کروړه روپئی مونږ سره وے۔ World Bank اووئیل چه Open tenders راغواړے او هغه نے مونږ له داسے وخت کښ راکړے وے چه د April middle وو، ورلډ بنک اووے چه ټینډر را اوغواړے او ټینډر چه راغواړے نو په هغے کښ به دومره Gap ساتے چه کم ازکم ټول خلق پکښ حصه واخلی۔ هغه وخت داسے وو چه د هغوی هغه شرائط پکښ نه پوره کیدو، مونږه کوشش اوکړو چه د ګورنمنټ د اړخه نه د S.I.D.B چه څومره د فرینچر کارخانے دی د دغے نه دا فرینچر واخلو بهرکیف هغه اونشو او هغه پیسے مونږه سره لا پرتے دی۔ اوس بیا کوشش کوؤ چه د هغے پنځو کروړو روپو مونږه بیا فرنیچر واخلو۔ تیر شوی کال، زما یو خبره که تاسو واوریده نو مهربانی به وی، خیر دے بیا که تاسو څه تجاویز وی نو په هغے باندے به مونږه غور اوکړو۔ تیر شوی کال، زه یو میاشت وارنډے د یو Directorate of Primary inspection له تلے وومه، چه ما اوکتل نو په برآنده کښ ډیر زیات Revolving chairs او ډیسک پراته وو چه معلومات مے اوکړل نو د درینیمو کروړو روپو فرنیچر د پرائمری سکولز د پاره اغستے شوے وو۔ او دا زمونږه بدقسمتی وه چه هغے کښ د پرائمری سکول د هیډ ماسټر د پاره نے Revolving chairs هم اغستے وو بهرکیف ما Director Primary ته اووے چه دا فائل ما له راکړه۔ اوس په هغے کښ انکوائری ما لګیا کړے ده، یو هفته لس ورځے اوشوے چه د پرائمری سکول د پاره ولے Revolving chairs اغستے شوے دی، دا پیسے ولے داسے شوے او په څه طریقه باندے دیکښ چا ګړبړ اوکړو نو انشاء الله چه څنګه د هغے څه نتیجه راوځی هغه به مونږه تاسو ته مخامخ کړو او دا خبره چه څه وی، چه چا پکښ پیسے وهلی وی یا چا پکښ ګړبړ کړے وی نو د هغے نتیجه به مونږه تاسو ته اوښایو۔

نواب زادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! میں ان کا مشکور ہوں۔ سوال یہ ہے کہ انہوں نے پانچ کروڑ کا بتایا جو ورلڈبنک نے دئے ہیں پرائمری ایجوکیشن سیکٹر کے لئے؛ اب یہ تین کروڑ کا کہہ رہے ہیں۔ جو فرنیچر خریدا گیاہے وہ رکھا گیا ہے اور اس میں Revolving chairs بھی ہیں۔ سوال یہ ہے جناب سپیکر صاحب میں تین کروڑ کی بات نہیں کر رہا ہوں' میں 25 کروڑ روپے کی بات کر رہا ہوں۔ 25 کروڑ روپے کا فرنیچر جو ہے اگر آپ اس کا حساب لگائیں تو آئندہ دس سال کے لئے بھی آپ کو فرنیچر خریدنا نہیں پڑے گا۔ میری آپ سے یہ گزارش ہے کہ آپ صرف یہ معلومات کریں کہ یہ 25 کروڑ روپے سے کیا خریدا گیا ہے اور وہ فرنیچر ہے کہاں' ذرا آپ پتہ تو لگائیں۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister, please.

وزیر تعلیم: زه چه د دے خانے نه فارغ شم نو Education department والا Directors ناست دی، هغوی سره به خبره اوکړم او معلومات به اوکړو چه 25 کروړ روپئی فرنیچر څومره دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: بی بی د Concerned Committee مشره ده۔

بیگم نسیم ولی خان: زه دایجوکیشن نه یمه۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تاسو نے جی۔

بیگم نسیم ولی خان: د ایجوکیشن پیر صاحب دے، پیر صابر شاه صاحب دے، سابقه زه ومه۔ دا خو داسے لویه خبره محسن علی خان اوکړه چه د 25 کروړو روپو فرنیچر راغلے دے او د فرنیچر پته نشته، یقیناً په دے دور کښ نه دے راغلے، روستو دورکښ به راغلی وی خو که دے دورکښ هم راغلے وی او داسے غلطی شوے وی او داسے دغه شوے وی نو پکاردا دی چه تاسو دا Immediately کمیټۍ ته حواله کړے۔ دا سوال، هغه کمیټی دے پرے کینی یا تاسو ریکوسټ اوکړے پیر صاحب ته چه هغه میټنګ زر تر زره را اوغواړی خکه چه دا ډیره اهمه مسئله ده او دا پته اولګی چه دا د 25 کروړو فرنیچر چرته کښ تلے دے، چا اغستے دے، ولے اغستے دے او څنګه نے اغستے دے؟ یو سوال ورله داسے لیږل غواړی۔ چه د دے ټول تحقیق اوشی چه دا په څه طریقه باندے اغستے شوے دے۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! دے سرہ یوہ خبرہ زہ Aid کول غوارمہ لکہ څنګہ چہ منسٹر صاحب اووے چہ پرائمری سکول د پارہ Moveable chairs هم اغستے شوے دی۔ پہ پرائمری سکول کښې دوہ ټیچرز وی نو چہ دوہ ټیچرز وی او پہ هغے کښې یو کرسئ ورلہ Revolving ورکړی نو مطلب دا دے چہ دا یو سړے ناست دے او ټولہ ورځ خان چورلوی او بل یو کس پاتے شو، پنځہ کلاسہ دی او ډیوټی د سرہ نشتہ نو زما یوعرض خودا دے چہ د دے Revolving chair د پارہ چہ چا دا Proposal ورکړے دے هغہ تہ سزا پکار دہ او دویمہ دا دہ چہ د پرائمری ټیچرز دا دوہ استاذان چہ دی نودوی لہ دا Chairs د سرہ ختمے کړے۔ نو د Chair دا پیسے ولے پہ دوی باندے، د ورو پنځہ کلاسہ دی او دوہ استاذان دی، دوی پړهانی ولے نہ کوی، ټولہ ورځ پہ کرسئ باندے ناست وی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: منسٹر صاحب! آپ اس تجویز سے اتفاق کرتے ہیں کہ جو مور بی بی نے دی ہے کہ Standing Committee کو یہ سوال جائے۔ یہ سوال نہیں کہ آج تک پرائمری ایجوکیشن کے لئے یا Scondary Education کے لئے جتنا فرنیچر خریدا گیا ہے وہ اس وقت کہاں ہے اور کیسے خریدا گیا ہے۔

وزیر تعلیم: کتنے پیسوں پر؟

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ کو کوئی اعتراض تو نہیں ہے؟

وزیر تعلیم: کوئی اعتراض نہیں ہے۔ کیا ہاؤس کی یہ خواہش ہے کہ اس کے لئے------

جناب ہدایت اللہ خان آفریدی: میری ایک ریکوسٹ ہوگی کہ اس کمیٹی میں مجھے بھی ڈال دیں اس لئے کہ میں اس انکوائری میں-------

جناب ڈپٹی سپیکر: پہلے میں ہاؤس سے اجازت لیتا ہوں اگر ہاؤس کی یہ اجازت ہو تو ہم Standing Committee for Education کو یہ سوال Refer کریں کہ پرائمری اور Secondary Eduction میں فرنیچر کی مد میں جو کچھ آج تک خریدا گیا ہے اسکی Investigation کرنی چاہئے کہ آیا وہ سامان موجود ہے یا موجود نہیں ہے اور اس کمیٹی میں جو بھی ممبر Participate کرنا چاہتا ہے بالکل اس کو اجازت ہے لیکن کوئی الاؤنسز نہیں ملیں گے تو آیا ہاؤس Agree ہے؟

(The Motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: This specific question refer to the Standing Committee for Education. Now

جو Voluntarily اس میں ---------

جناب ہدایت اللہ خان آفریدی: سر! جو بھی اس میں شامل ہوتا ہے تو اسے الاؤنسز تو ملتے ہیں۔

جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر! ہمارے چمکنی صاحب نے بھی الاؤنس کے متعلق دا خبرہ لرہ واورنی، ڈیرہ Interested خبرہ دہ۔ پہلے بھی ہمارے سپیکر صاحب فرما چکے ہیں کہ الاؤنس نہیں ہیں اب آپ نے دوبارہ فرمایا ہے کہ کوئی الاؤنس نہیں دیا جائے گا۔ پنجاب اسمبلی والے اپنی مراعات روز بروز بڑھا رہے ہیں اور آپ یہاں بیٹھ کر ہماری جو مراعات موجود ہیں ان میں بھی کمی کر رہے ہیں تو میرے خیال میں یہ بہت زیادہ، مہربانی کریں یہ سب کچھ نہیں ہونا چاہیے۔

جناب بشیر احمد بلور (وزیر قانون و پارلیمانی امور): پوائنٹ آف آرڈر۔ پلیز! سلیم سیف اللہ خان نے جو کہا ہے، آپ نے یہ کہا ہے کہ جو Voluntiars ہیں وہ تو لیں گے مگر جو Associate Members ہیں وہ نہیں لیں گے، آپ کا مطلب یہی ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: میرے خیال میں میں نے جو بات کی وہ بڑی Clear ہے کہ کمیٹی کے جو اپنے ریگولر ممبرز ہیں ان کے لئے تو وہی سہولتیں ہیں لیکن اگر کمیٹی کو کوئی انفارمیشن دینا چاہتا ہے یا خود اس میں Participate کرنا چاہتا ہے تو وہ Voluntarily آ کر Participate کرے۔

جناب ہدایت اللہ خان آفریدی: جناب سپیکر صاحب! جب بھی کوئی Invitation پر جاتا ہے تو اس کو دیئے جاتے ہیں۔

Mr. Deputy Speaker: Now I will request Mr. Iftikhar-ud-Din Khattak to ask his Question No. 223.

*223۔ جناب افتخار الدین خٹک: کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ ضلع کوہاٹ میں کافی عرصہ سے مردانہ اور زنانہ پرائمری سکولز مکمل ہیں؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ سرکاری کاغذات میں مذکورہ سکولوں کو سٹاف مہیا کیا گیا ہے؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ مذکورہ سکولز تا حال بند پڑے ہیں؟

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو حکومت ذمہ دار افسران کے خلاف قانونی کارروائی کرنے کا ارادہ رکھتی ہے نیز تا حال کن کن افسران کے خلاف کارروائی کی گئی ہے؟

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم)، جواب۔

(الف) درست ہے۔

(ب) ہاں! درست ہے۔

(ج) نہیں کوئی سکول بند نہیں ہے۔

(د) اگر کسی کے خلاف بے قاعدگی ثابت ہوئی تو ضرور قانون کے مطابق اس کے خلاف کارروائی کی جائے گی۔

جناب افتخار الدین خٹک، دا دایجوکیشن والا سوال دے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، افتخار الدین خٹک صاحب، پلیز۔

جناب افتخار الدین خٹک، جناب سپیکر صاحب! دا سوال خو به تاسو په مخکښې پروت وی؟

جناب ڈپٹی سپیکر، جی، جی۔

جناب افتخار الدین خٹک، نو د دے (الف) او (ب) جز جواب چه کوم دوی مونږ ته راکړے دے، سوال نمبر 223 دے جی، نو درست درست لیکی۔ زه خیران دے ته یم چه دا څوک دی۔ زمونږ د سوال راستولو مطلب قطعی دا نه وی چه یو منسټر صاحب مونږ تنګ کړو۔ مونږ ته چه کوم مسائل او کوم تکلیف وی نو کم از کم د سوال جواب چه په حقیقت راشی نو څه نه څه خو به مسئله حل شی۔ ما چه کله دا سوال راستولے وو، زه د دوی سره په دیکښې اتفاق کوم چه هغه څه سکولونه ته دوی په Detail باندے خلق استولی دی خو اوس هم داسے سکولونه شته دے جناب سپیکر صاحب! چه په هغے خلق لګیا دے خپلے کروندے کوی او شاید چه دے محکمے والو ته د دے پته هم نه وی

نو د منسٹر صاحب په خدمت کښې مې دا عرض کولو چه داسې جواب مونږ ته ملاؤ نه شي چه بلډنګ د تحصیل جوړ دې او خلق راته دلته کښې جواب راکوي چه دا بلډ د ریسرچ د پاره جوړ شوې دې۔ نو جناب سپیکر صاحب! زه تاسو ته صرف د یو دوؤ پرائمری سکولونو نشاندهي کوم، د مډل خو د سره ذکر هم پکښې نه کوم۔ هغه بله ورځ، خدائې ګواه دې چه د جینکو مډل سکول یو سوال جواب را اولیګلو چه مونږ نور جلوس اوباسو، زه دا منم چه نقصان به د خزانې د محکمې وي خو کم ازکم مونږ چه د کوم ډیپارټمنټ په باره کښې سوال اوکړو چه د هغې جواب خو په صحیح طریقه سره راکړي کنه۔ خزانې والا مونږ ته سټاف نه راکوي۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

وزیر تعلیم ، جناب سپیکر صاحب! که دوي سره داسې څه نومونه وي د سکولونو چه په هغې زمونږ دې ډیپارټمنټ غلط جواب ورکړې وي یا کوم داسې بند سکولونه دي او Specifically دوي د هغې مونږ ته نومونه اوښودل نو تپوس به نې اوکړو، معلومات به ترینه اوکړو۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member.

جناب افتخار الدین خټک ، جناب سپیکر صاحب! زه ده ته صرف درې څلور نومونه به اوښایم حالانکه په ضلع کښې ډیر زیات دي------

وزیر تعلیم ، که د دې دغه نه پس، چه دا Question's hour ختم شي او که ما ته ئې راکړل نو دغه به ښه وي۔

جناب افتخار الدین خټک ، دا خکه وي چه ما عرض اوکړو، زه دا نه وایم چه د منسٹر صاحب په دیکښې سستي کړې ده خو زه صرف دا عرض کوم چه په ریکارډ دا شئې راشي۔

وزیر تعلیم ، ٹھیک ده، ٹھیک ده۔

جناب سلیم سیف اللہ خان ، جناب سپیکر! میرا ایک ضمنی سوال ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر ، جی۔

جناب سلیم سیف اللہ خان ، وزیر تعلیم سے یہ فرما رہے ہیں کہ ---------

جناب افتخار الدین خٹک، جناب سپیکر صاحب! زما خو یو ضمنی سوال لا حل نه وو او سلیم خان پرے وربانده راپاسیدو، لږ غونده صبر اوکړے۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل ممبر سلیم سیف الله خان تاسو کیښئ۔

جناب سلیم سیف اللہ خان، جی۔ میرا ضمنی سوال وزیر تعلیم سے یہ ہے کہ کیا اس بات کا انہیں علم ہے کہ، کم ازکم میں اپنے ضلعے کے متعلق یہ عرض کر سکتا ہوں، وہاں پر ایک سال سے اساتذہ کو یا جو ان کے افسران ہیں وہاں، جب وہ جاتے ہیں انسپکشن پر تو ان کا ٹی اے ڈی اے بنتا ہے، ایک سال سے زیادہ ہو چکا ہے ان کا ٹی اے ڈی اے بل پاس نہیں ہو رہا تو کیوں ایک افسر یا ایک سرکاری اہلکار جاکر انسپکشن کرے، ہو سکتا ہے کہ یہی وجہ ہو کہ ان کو جو اعداد و شمار ملتے ہیں وہ دفتر میں بیٹھ کر بغیر انسپکشن کئے ہوتے ہیں۔ جب ہم ان سے پوچھتے ہیں کہ آپ کیوں انسپکشن نہیں کرتے ہیں تو وہ کہتے ہیں جی کہ ہمیں ایک سال سے تو ٹی اے ڈی اے ملا نہیں ہے تو ہم کیوں جائیں۔ تو ضرور میں امید کرتا ہوں کہ وزیر صاحب اس پر بھی غور کریں گے کہ کم از کم ان کو ٹی اے ڈی اے بل دیئے جائیں۔

وزیر تعلیم، فنانس ڈیپارٹمنٹ کو کہہ چکے ہیں ان کے ٹی اے ڈی اے بل ریلیز کرنے کے لئے، انشاء اللہ دوبارہ ان کو Reminder بجھوا دیں گے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر صاحب! زما به دا خواست وی چه دا د 25 کروړ روپو معامله محسن علی خان په فلور آف دی هاؤس Put up کړے ده، که دوی په دے کمیټئی کښې دے هم د خان سره Associate کړی نو ښه به وی، کومه چه دا ایجوکیشن کمیټی ده۔

جناب ڈپٹی سپیکر، څوک به Associate شی؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور، دا محسن علی خان چه پکښې هم شامل شی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، محسن علی خان، It is an open offer for every body. څوک هم خان که Associate کول غواړی نو Voluntarily wel come.

جناب سید احمد خان، سر! درخواست ہے۔ سر! آپ نے یہ بڑی اچھی رولنگ دی کہ اس میں ہر ایک ممبر Participate کریگا لیکن کم از کم سیکرٹیریٹ کی طرف سے ہمیں اطلاع تو ملے کہ یہ کب ہو گی تاکہ اس میں Voluntarily ہم آئیں لیکن موقع تو دیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: بالکل۔ جس دن سٹینڈنگ کمیٹی کی میٹنگ ہوگی اسمبلی سیکرٹیریٹ تمام ممبران کو اطلاع کرے گا کہ میٹنگ ہو رہی ہے۔

جناب سید احمد خان: تھینک یو سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: شکریہ ٹھیک ہے جی۔

Now I will request Honourable Member Muhammad Shuaib Khan to ask his Question No. 292 .

*292 - جناب محمد شعیب خان: کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ گذشتہ نگران دور حکومت میں گورنمنٹ ہائی سکول کوٹ ملاکنڈ ایجنسی کو ہائیر سکنڈری کا درجہ دیا گیا تھا؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ پسماندہ علاقہ ہونے کے باعث طلبہ میٹرک پاس کرکے مزید تعلیم کا سلسلہ جاری نہیں رکھ سکتے؟

(ج) اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ سکول کو عملہ فراہم کرنے کا ارادہ رکھتی ہے اگر نہیں تو وجوہات بتائی جائیں؟

وزیر تعلیم: جواب۔

(الف) جی ہاں۔

(ب) جی ہاں۔

(ج) مذکورہ ہائیر سکنڈری سکول میں پرنسپل اور S. S کی آسامیاں پُر کی جا چکی ہیں۔

جناب افتخار الدین خٹک: سپیکر صاحب! زما والا سوال خو بیا په اخوا دیخواه کښې ختم شولو۔ عرض مے دا وو چه لږ غوندے به یو څو نشاندهیانے او کړم۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ کو تو انہوں نے جواب دے دیا ہے کہ اگر آپ کسی خاص سکول کا نام بتائیں کہ وہ سکول بند پڑا ہے، آپ Specific کسی سکول کا نام بتائیں تو پھر وہ جواب دیں گے کیونکہ آپ کے پاس کوئی ----------

جناب افتخار الدین خٹک: میں تو جی وہ بتا رہا ہوں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: تو آپ ایسا کریں کہ اگر آپ کے پاس ایسے کوئی سکول ہیں جو بند ہیں اور آپ کے پاس ان کا ثبوت بھی ہے تو پھر آپ اپنی پریویلج موشن لائیں

ڈیپارٹمنٹ کے خلاف، پلیز۔

وزیر تعلیم، سپیکر صاحب! په دے ضمن کښ ما یوه بله خبره کوله چه د دوی سره کوم سکول وی نو هغه نوم دے ماله راکړی، زمونږ سټاف بهر ناست دے، اوس به ورله خفگان ختم کړو۔

جناب افتخار الدین خٹک، جناب سپیکر صاحب! دے ته ولے نوبت راولو چه مونږ پرے استحقاق پیش کړو، دومره معمولی استحقاق د اسمبلئ ممبر نشی کولے، دا شئے خو ما صرف د ده په نوټس کښ راوستلو۔ داسے جی که استحقاق پیش کوؤ نو روزانه به یو استحقاق رسیږی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، نومونو تاسو ورکړئ کنه۔

جناب افتخار الدین خٹک، نو زه عرض کوم کنه خو تاسو اووئیل چه یره ته استحقاق راوله۔ زما عرض دا وو------

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو مهربانی اوکړئ کینئ۔ شعیب خان تاسو خپل Question پیش کړے۔ د اسمبلئ نه پس تاسو مهربانی اوکړے او نومونه ورکړے۔

جناب محمد شعیب خان، جناب سپیکر صاحب! سوال نمبر 292 الف، ب، ج۔ جناب سپیکر صاحب! دا سوال ما ډیر مخکښ ورکړے وو۔ دا اولنے، دا الف هم په جی ہاں کښ دے او دا (ب) هم په جی ہاں کښ دے اور ج "مذکورہ ہائر سیکنڈری سکول میں پرنسپل اور ایس ایس کی آسامیاں پر کی جا چکی ہیں"۔ زه دا منم چه ما کوم سوال ورکړے وو------

Mr. Deputy Speaker: What is your supplementary question?

جناب محمد شعیب خان، سپلیمنٹری کونسچن دا دے چه اوس صرف دومره اوکړے چه وزیر صاحب ما ته دا یقین دهانی راکړی چه دا باقی کوم اسټاف دے دا پکښ پوره کړی۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister Sahib.

وزیر تعلیم، انشاء الله زر تر زره به مونږ کوشش اوکړو چه دا هم پوره شی۔

Mr. Deputy Speaker: Very good. Now honourable Member

Najmuddin Khan Sahib to please ask his Question No. 379.

*379 - جناب نجم الدین خان، کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ تمام ہائیر سکنڈری سکولوں میں ہر مضمون کے لئے سبجیکٹ سپیشلسٹ کی تعیناتی منظور کی گئی ہے؟

(ب) آیا یہ درست ہے کہ گورنمنٹ ہائیر سکنڈری سکول اور ضلع دیر میں انگریزی کے بدلے پشتو S. S تعینات کیا گیا ہے؟

(ج) آیا یہ بھی درست ہے کہ گورنمنٹ ہائیر سکنڈری سکول باغ میدان، بریکوٹ سوات اورخوازہ خیلہ کے سکولوں میں S. S کی پوسٹوں پر ایم اے اسلامیات، پشتو اور بی اے، بی ایڈ اساتذہ تعینات کئے گئے ہیں؟

(د) اگر (الف) تا (ج) کے جوابات اثبات میں ہوں تو آیا حکومت مذکورہ سکولوں کے لئے S.S اساتذہ بالخصوص سائنس مضامین کے لئے سبجیکٹ سپیشلسٹ اساتذہ کی تعیناتی کا ارادہ رکھتی ہے؟ تفصیل فراہم کی جائے۔

وزیر تعلیم، جواب۔

(الف) درست ہے۔

(ب) درست ہے مگر یہ تعیناتی عارضی طور پر کی گئی ہے اور محکمہ تعلیم موزوں افراد کو متعلقہ مضامین کے لئے بھیجنے کی کوشش کر رہا ہے۔

(ج) درست ہے کیونکہ وقتی طور پر طلباء کے مسائل کو مدنظر رکھتے ہوئے اور ان کے قیمتی وقت کو بچانے کی غرض سے ایسا قدم اٹھایا گیا ہے لیکن جلد ہی مناسب افراد کا تعین کر دیا جائے گا۔

(د) پبلک سروس کمیشن سے سلیکٹ ہونے والے اساتذہ کی تعیناتی جلد عمل میں لائی جائے گی۔

جناب نجم الدین خان، ډیره زیاته مهربانی۔ سوال نمبر 379 الف، ب، ج، د۔ سر! په دیکښې دا لیکلی شوی دی چه "آیا یہ درست ہے کہ گورنمنٹ ہائر سیکنڈری سکول اوچ ضلع دیر میں انگریزی کے بدلے پشتو ایس ایس تعنیات کیا گیا ہے۔ هغوی وائی چه ہاں یہ ٹھیک ہے۔ بیا دا لیکلی دی چه باغ میدان، بریکوټ سوات او په خوازه خیله کښې د پښتو او د اسلامیاتو سپیشلسټ د سائینس سپیشلسټ په خائے باندے دوی تعینات کړی دی، دا هم وائی چه ټهیک ده نو زه عرض دا

کوم چه د منسټر صاحب او د دے ټول ایوان په نوټس کښې دا راولم چه یو هائرسیکنډری سکول دے او په هغے کښې د ایف اے او ایف ایس سی هلکانو ته تعلیم ښودلے کیږی او د سائنس ماسټر په ځائے باندے هغوی ته هلته د پښتو ماسټر سائنس ښائی، د پښتو ماسټر په ځائے باندے هغوی ته د انګریزئی ماسټر پښتو ښائی۔ نو کم از کم زما دا عرض دے چه دا ماسټران هم، دا سبجیکټ سپیشلسټ چه کوم دی، دا سبجیکټ سپیشلسټ چه کوم پښتو والا دی یا اسلامیاتو والا دی یا بل دغه والا دی نو دا خو هم په یو ځائے کښې د دوی یو Sanctioned post وی او د هغه ځائے نه نے راویستے دی او Against نے د سائنس ماسټرانو په ځائے لګولی دی او هغه سکول نے هم خالی کړے دے۔ او دلته کښې خو جی، مثلاً د پښتو یو استاذ به سائنس څنګه اوښائی، د اردو استاذ به سائنس څنګه اوښائی او د اسلامیاتو سبجیکټ سپیشلسټ به څنګه سائنس اوښائی؟ نو زما د منسټر صاحب په خدمت کښې دا Request دے چه کم از کم د تعلیم هغه پوزیشن ورځ په ورځ باندے خرابیږی او هغه د دے وجه نه خرابیږی او هغه جواب نے ورکړے دے په هاں کښې۔ آیا جی زه د ده نه دا تپوس کولے شم چه د پښتو یو سبجیکټ سپیشلسټ یا د اسلامیاتو یو سبجیکټ سپیشلسټ هغه سائینس سبجیکټ اسپیشلسټ کیدلے شی؟ او هغه دغه تعلیم په دے سکول کښې ښودلے شی او که نه؟

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

ملک جهانزیب خان: زما یو ضمنی سوال دے په دے سلسله کښې، که ما ته اجازت وی۔

جناب ډپټی سپیکر: جی، جی تاسو ملک صاحب۔

ملک جهانزیب خان: زما خو دا عرض دے چه یو خو په ضلع دیر کښې، نجم الدین خان چه کوم سوال کړے دے نو 55 آسامیانے خالی دی د دغے پوسټونو او بل مے دا عرض دے چه محکمه تعلیم دے خپلے ذمه وارئی پوره کړی۔ هلکان ټول د دے سرکاری سکولونو نه اوځی او پرائیویټ سکولونو ته ځی۔ د هغے وجه دا ده چه د سرکاری سکولونو د تعلیم معیار دومره بدتر شولو لکه

نجم الدین خان چه اوونیل چه د سائنس په خائے باندے د پښتو استاذان پرے
حی نو که دا ځنی نوی روایات اوس په دے صوبه کښ قائم کیږی چه د سائنس
دا مضمون به هم په دے پښتو کښ کیږی خو ټهیک ده- بل مے جی دا عرض
دے چه د پبلک سروس کمیشن نه د دوی د دے سوال کښ دا جواب راغلے دے
چه دا خایونه به هله پوره کیږی چه د پبلک سروس کمیشن نه منظور شی-
نو د پبلک سروس کمیشن نه امیدواران ډیر وختی فارغ شوی دی او زه د
وزیر صاحب په نوټس کښ دا راولم چه د هغوی میډیکل هم شوے دے نو بیا
ولے تر اوسه پورے دغه خایونه، دا خالی نشستونه نه ډکیږی او هلته کښ
زمونږ ټول سکولونه خالی دی- مهربانی دے اوکړی او دا خالی نشستونه دے
په ډیر کښ زر تر زره ډک کړی-

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member Mian Iftikhar Hussain.

میاں افتخار حسین، زه جی په پوائنټ آف آرډر باندے جهانزیب خان ته یوه خبره
کوم چه سائنس هم په پښتو کښ کیدلے شی، بالکل سائنس په پښتو کښ
کیدلے شی- شته دے او خلق نے ایزده کوی او خلقو پکښ ډاکټری هم کړے
ده، انجینئیری نے هم پکښ کړے ده- دا بیله خبره ده چه د پښتو سپیشلسټ
بل سبجیکټ خودلے شی او که نه، خو په پښتو کښ هر شئے کیدلے شی- د
جهانزیب صاحب د اطلاع د پاره عرض دے-

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member Taus Khan Sahib.

جناب طاؤس خان، بسم الله الرحمن الرحیم- زمونږه او ستاسو مخکښ هم دا
روایات وو چه کومے علاقے پسمانده وی هغے ته به لږه زیاته ترجیح
ورکوله- د ضلع کوهستان بدقسمتی ده چه اوس کوم کالج وو په هغے کښ
څوک یو سړے هم پکښ نشته دے نو وزیر صاحب دے محکمے ته دا هدایات
اوکړی، ستاسو په وساطت باندے زما ټول هاؤس ته دا اپیل دے چه ضلع
کوهستان ډیر پسمانده علاقه ده او په هغے کښ دے هغه عمله پوره کړی کنه-
په دغه کالج کښ نشته دے، چه کومه عمله ورله پکار وه په هغے کښ یو هم
نشته دے- په دے کمیټئی کښ ما هم شامل کړئی چه زه هغوی ته پوره

وضاحت اوکرم چه په کوم هائی سکول او په کالج کښې نشته دے او په دے باندے دوی ته زه وضاحت اوکرم۔ شکریه۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member Najmuddin Khan Sahib.

جناب نجم الدین خان: سر! میاں صاحب چه کومه خبره اوکړه نو زمونږ د هغے خبرے سره اتفاق دے۔ انشاء الله و تعالیٰ دلته کښې د پختونخوا د صوبے قرارداد پاس شوے دے، خو دغه دغه به اوکړی۔ په دے کښې جی زما دا عرض دے چه یو سړی د پښتو تعلیم کړے وی نو د سائنس نه هغه څه خبر دے چه سائنس به هغه ښائی۔ ٹهیک ده د سائنس تعلیم په پښتو کښې کیدلے شی خو دا خبره نه ده چه د پښتو یو سړی په پښتو کښې سبجیکټ سپیشلسټ دے او هغه دے په سکول کښې د سائنس تعلیم ښائی، دا نشی کیدلے۔ دا خبره که د میاں صاحب وی نو دا غلطه ده او که دا بله وی نو خیر دے کیدلے شی۔

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک): په دیکښې یو شئے کیدلے شی۔۔۔۔۔۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister Farid Toofan Sahib.

وزیر خوراک: زه ممبر نه یم، جناب سپیکر صاحب! تاسو ته به بیا رایادیږی چه دا نجم الدین ۔۔۔(قہقہ)۔۔۔ دے وزیرانو ته ممبر وانی کنه۔ دا نجم الدین صاحب چه دا خبره کوی، د بی اے، بی ایس سی راسے چه کومو هلکانو بی ایس سیونیلے وی او بیا نے نمبرے رانشی چه د خپلے خوښے سبجیکټ ته لاړ شی نو هغوی چه ایم اے پشتو اوکړی نو دا هلکان چه بیا راځی، دا چه د سبجیکټ سپیشلسټ شی د پشتو نو دا په ټولو کښې خودلے شی ځکه چه دوی د بی ایس سی پورے سائنس ونیلے وی۔ دا خو نه ده چه د پشتو سپیشلسټ چه کوم دے دغه نه شی ښودلے۔ هغه ښودلے شی ځکه چه هغه تر بی ایس سی پورے ونیلے وی۔

جناب نجم الدین خان: سر! زما عرض دا دے، زما Question دے، منسټر صاحب دا اوونیل چه یو سړے بی ایس سی اوکړی او هغه ایم ایس سی نه شی کولے نو هغه به ایف ایس سی ته څه تعلیم اوښائی۔ دا خو هډو زه منم نه چه هغه د بی ایس سی نه مخکښے تلے نه شی، په ایم ایس سی کښې هغه له

داخله نه ورکوی نو هغه به چرته په تهرډ ډویژن کښی پاس شوے وی، هغه به ایف ایس سی ته څه تعلیم اوښائی۔ دا خو نے جی داسے خبره اوکړه چه هغه زیاتے دے۔

ملک جهانزیب خان: زما دا ګران رور افتخار حسین باچه زما په سوال باندے پوهه نه شو۔ زما دا خیال دے چه زه خو اول دا تپوس کوم چه دوی د ایجوکیشن پارلیمنټری سیکرټری کله جوړ شوے دے چه د وزیر په ځائے باندے جواب ورکوی۔ خبره مے دا کوله چه چا ایم اے ---------

جناب افتخار حسین: جناب سپیکر صاحب! زه په پوائنټ آف آرډر باندے پاسیدلے ووم، ما جواب نه دے ورکړے۔

جناب ډپټی سپیکر: ستاسو نه مخکښے په پوائنټ آف آرډر باندے ولاړ وو۔

ملک جهانزیب خان: یو پوائنټ آف آرډر باندے بل مه پاسوے۔ زما عرض لږ واورے جی۔ عرض مے دا دے چه چا ایم اے پشتو کړی وی نو هغه ایم اے انګریزی نه شی پړهاؤلے۔ دوی زما په سوال با ندے پوهه نه شو۔ ایم اے چه چا په پښتو کښی کړے وی نو هغه ایم اے انګریزی تعلیم نه شی پړهاؤلے نو د دوی دا جواب چه کوم دے مناسب نه دے ځکه چه زما د سوال مطلب دا وو۔

جناب ډپټی سپیکر: محترم وزیر تعلیم صاحب۔

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! د دوی خبره چه یره څنګه، زه به بیا هغه خبرے ته راشم چه یو سړے دے، هغه پشتو کښی ایم اے کړی وی او هغه پشتو کښی سبجیکټ سپیشلسټ پبلک سروس کمیشن واخلی، خو بهرکیف بعضے حالاتو کښی داسے هم وی چه ایم ایس سی ئے کړی وی، بی ایس سی ئے هم کړی وی او ورسره ئے سائینس سبجیکټ هم ونیلی وی نو هغوی که سائینس سبجیکټ اوښائی نو څه دغه ئے نه دے، براتی ئے نشته۔ زه به جی یو مثال درکړم۔ زمونږه ډیر داسے پرائمری سکولونه دی چه هغے کښی کلاس فور چه کوم دی هغه ایف ایس سی دی، ایف اے دی او هغوی هم چه ضرورت پیښ شی نو بعضے نیم سبجیکټ کښی د استاذانو مدد کوی، چه ضرورت ئے پیښ شی۔ او دویمه خبره دوئی ته دا کول غواړم چه څنګه ما

د دے سوال نه مخکښے اووے چه تاسو هم پکښ مونږه سره مدد اوکړئی چه پبلک سروس کميشن ته اووائے نو مونږه سره سبجيکټ سپيشلټ د Female د پاره Eighty seats پبلک سروس کميشن سره پاتی دی- د Male د پاره Two Hundred and Twenty one دی- ايس ای ټی Male کښ 144 seats د هغوی سره زمونږه پاتی دی، Basic pay sacle 18 والا چه کوم مونږه هيډ ماسټر دائريکټ اخلو، هغه Eighteen سکيل والا وی نو Twenty one هغوی سره زمونږه Female کښ پاتی دی او Male 77 کښ هغوی سره زمونږه بقايه دی- ټوټل ايک سو ايک Female کښ زمونږه هغوی سره بقايه دی او 442 ورسره په Male کښ پاتے دی نو خکه ما اووے که تاسو ------

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>. آنریبل وزیر صاحب! آپ ہمیں یہ انفارمیشن دے دیں کہ ہم جو خط لکھیں گے پبلک سروس کمیشن کے چیئرمین صاحب کو تو اس میں یہ ساری تفصیل جو ہے یہ آپ ہمیں Provide کر دیں تاکہ ہم ان سے کہیں کہ، میرے خیال میں نجم الدین صاحب آپ مطمئن ہو جائیں۔

<u>وزیر تعلیم</u>، دا مواد به زه تاسو ته درکړم چه مونږه هغوی له ځومره------

<u>جناب نجم الدین خان</u>: سر! زه يو عرض کومه د منسټر صاحب په خدمت کښ جی چه هغه بله ورځ پير محمد صاحب اووئيل چه دومره پوسټونه خالی دی او پبلک سروس کميشن کارنه کوی نو دلته وزير قانون صاحب پاسيدو چه بهانی مونږه ډيره تيزی شروع کړے ده- مونږه ستاسو په وساطت سره ريکوسټ کوؤ او دا درخواست کوؤ چه کم از کم دے له دے، Public relaxation دے ورکړی- دا اسمبلی دے جی د ډاکټرانو په مسئله کښ، د استاذانو په مسئله کښ، د سبجيکټ سپيشلسټ په مسئله کښ دے دوی يو کميټی جوړه کړی د ايجوکيشن ډيپارټمنټ او د هغوی نه دے انټرويو واخلی او Relexation دے ورکړی- پبلک سروس کميشن په راتلونکے لس کاله کښ هم دا نه Complete کوی او ستاسو په دے اسمبلے کښ د ډير وخت نه اورے چه په دے خانے کښ هر سړے پاسی، چه زما په سکول کښ هيډ ماسټر نشته، زما دغه کښ سبجيکټ سپيشلسټ نشته نو زما وزير قانون صاحب ته دا ريکوسټ دے چه دوی دے يو کميټی جوړه کړی او د دغے

کمیټی مطابق دے په هر یو کښ انټرویو اوشی- پبلک سروس کمیشن نه دے بهر انټرویو اوکړی او دا کسان دے Select کړی- ټول سکولونه خالی دی، بیخ بنیاد د خلقو اوختو او دوی په قلاره ناست دی او پبلک سروس کمیشن، 480 سکولونه دی، 480 کسان په دغه سکولونو کښ سبجیکټ سپیشلسټ خالی دی- داسے Female کښ خالی دی، داسے/به/هیډ ماسټرانو پوستونه خالی وی- داسے جی د تحصیلدارانو پوستونه خالی دی او داسے نور د ډاکټران هم خالی دی-

وزیر تعلیم: سپیکر صاحب! د نجم الدین خان په علم کښ دا خبره راوستل غوارم چه دا 480 ټوټل Male and female چه یو ځائے کړے نو دی او دا سبجیکټ سپیشلسټ نه دی- دیکښ سبجیکټ سپیشلسټ شته ایس.ای-ټی شته دے کښ، هیډ ماسټرز شته نو صرف د دوی په علم کښ دا خبره مے راوسته-

جناب نجم الدین خان: ولے جی منسټر صاحب تاسو ته که دا اختیار ملاؤ شی چه دوی په خپله اولګوی نو ښه نه ده؟

Mr. Deputy Speaker: Now I will request Mr. Khursid Azam Khanto ask his Question No. 380.

*380 - جناب خورشید اعظم خان: کیا وزیر تعلیم ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ-

(الف) آیا یہ درست ہے کہ گورنمنٹ گرلز ہائیر سکنڈری سکول حویلیاں، گورنمنٹ ہائی سکول موہری ہڈین (مردانہ)، گورنمنٹ ہائی سکول بودلہ (مردانہ)، گورنمنٹ ہائی سکول رجوعیہ، گورنمنٹ ہائیر سکنڈری سکول لورہ (مردانہ)، گورنمنٹ ہائی سکول نور پور گڑھی، گورنمنٹ مڈل سکول کنگھڑ میرا، گورنمنٹ ہائی سکول ستوڑہ، گورنمنٹ ہائی سکول گھمبیر ۔۔ اور گورنمنٹ ہائی سکول پھلہ میں اساتذہ اور طلباء و طالبات کے بیٹھنے کے لئے فرنیچر ۔۔ موجود نہیں ہے؛

(ب) اگر (الف) کا جواب اثبات میں ہو تو حکومت کب تک مذکورہ سکولوں کو فرنیچر مہیا کرنے کا ارادہ رکھتی ہے؟

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم):

(الف) مذکورہ سکولوں میں اساتذہ اور طلباء و طالبات کی تعداد کے مطابق فرنیچر ناکافی ہے۔

(ب) فنڈز کی فراہمی کی صورت میں مذکورہ سکول کو فرنیچر مہیا کرنے کی کوشش کی جائے گی۔

جناب نجم الدین خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب محمد طاؤس خان: دے وزیر صاحب او نه ونیل چه څومره پوستونه خالی دی او هغه به کله ډک شی۔

Mr. Deputy Speaker: Now I will request Mr. Abdul Subhan Khan to please ask his Question No. 165.

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان۔

جناب نجم الدین خان: په پوائنټ آف آرډر باندے یو اهم مسئله چیرم سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان۔

جناب نجم الدین خان: زه سبحان خان ته هم سوال کوم او تاسو ته هم کوم۔

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان تاسو سوال اوکړے۔

جناب عبد السبحان خان: سپیکر صاحب! شکریه۔ سوال نمبر 165 سر۔

*165۔ جناب عبد السبحان خان: کیا وزیر تعلیم ازراہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) آیا یہ درست ہے کہ فنانس ڈیپارٹمنٹ کے نظر ثانی شدہ رولز 1978 کے تحت لائبریرین (MLS) ڈگری ہولڈر گریڈ 17 کے حقدار ہیں؟

(ب) آیا یہ بھی درست ہے کہ 19 ایسے لائبریرین ہیں جو (MLS) ڈگریاں رکھتے ہیں اور PSC کے منظور شدہ ہیں لیکن تاحال گریڈ 16 میں کام کر رہے ہیں؟

(ج) اگر (الف) اور (ب) کے جوابات اثبات میں ہوں تو مذکورہ لائبریرین کو گریڈ 17 سے کیوں محروم رکھا گیا ہے؟ تفصیل فراہم کیا جائے۔

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم): (الف) درست ہے۔

(ب) درست ہے۔ چار لائبریرین کالجز سے تعلق رکھتے ہیں اور باقی پندرہ لائبریرین ڈائریکٹوریٹ آف سکنڈری ایجوکیشن، ڈائریکٹوریٹ آف ٹیکنیکل ایجوکیشن اور بیورو آف ایجوکیشن ایبٹ آباد سے تعلق رکھتے ہیں۔

(ج) اس وقت صوبہ سرحد کے مختلف سکولوں اور کالجوں میں 113 لائبریرین کو گریڈ 17 مل چکا ہے اور 19 لائبریرین ایسے ہیں جو MLS کی ڈگری رکھتے ہیں لیکن انہیں گریڈ 17 نہیں ملا ہے۔ دراصل محکمہ مالیات نے موقف اختیار کیا ہے کہ لائبریرین کی آسامی بنیادی طور پر گریڈ 16 کی ہوتی ہے اس لئے محکمہ مالیات کی منظوری کے بغیر کسی بھی لائبریرین کو محض MLS کی ڈگری حاصل کرنے پر گریڈ 17 نہیں دیا جا سکتا۔ 1993 میں محکمہ مالیات نے ایک آرڈر کے تحت تمام لائبریرین کی MLS ڈگری کی بنیاد پر گریڈ 17 میں ترقی کو غیر قانونی قرار دیا تھا تاہم کافی تگ و دو کے بعد 2/6/95 کو ایسے لائبریرین کو جو MLS کی ڈگری رکھتے تھے خصوصی رعایت دے کر گریڈ 17 میں ریگولرائز کر دیا اور آئندہ کے لئے یہ پابندی لگا دی کہ محکمہ مالیات کی اجازت کے بغیر MLS کی بنیاد پر گریڈ 17 نہ دیا جائے چنانچہ کالج سیکٹر کے جو لائبریرین MLS کر چکے ہیں ان کا کیس محکمہ تعلیم نے محکمہ مالیات کو منظوری کے لئے بھیج دیا ہے۔ دونوں محکموں کے درمیان خط و کتابت جاری ہے مگر تاحال حتمی فیصلہ نہیں ہو سکا، جونہی محکمہ مالیات سے منظوری مل جائے گی متعلقہ لائبریرین کو گریڈ 17 میں ترقی دے دی جائے گی۔

جناب عبد السجان خان، دے کښې زه د هاؤس د قابل احترام ممبرانو Attention غواړم خکه چه دا مسئله د ټول صوبه سرحد سره تعلق ساتي، دا د چا د Constituency سره تعلق نه ساتي۔ سر! دا د لائبریرین متعلق سوال دے۔ ما سوال کړے دے چه آیا یہ درست ہے کہ فنانس ڈیپارٹمنٹ کے نظرثانی شدہ رولز 1970 کے تحت لائبریرین (ایم ایل ایس) یعنی ماسٹر ڈگری، هغه چا چه لائبریری سائنس کښې اغستے ده، ہولڈر کے گریڈ سترہ کے حقدار ہیں؟ نو دوی ما ته وئیلے دي چه درست ہے خو ما (ب) جز دا لیکلي دي چه یره دا د پبلک سروس کمیشن نه منظورے شوي دي خو بعضے لائبریرین صاحبان په 16 grade کښې کار کوي، اکثریت په 17 کښې دي او دا په 1970 کښې د فنانس ډیپارټمنټ نه منظور شده Revise، د رولز مطابق ما دا سوال کړے دے۔ په (ج) جز کښې ما سوال کړے دے چه اگر (الف) و (ب) کے جوابات اثبات میں ہو تو مذکورہ لائبریرین کو گریڈ سترہ کے حق سے کیوں محروم رکھا گیا ہے؟ سر! دے کښې به ما ته لږ د فنانس منسټر صاحب د امداد هم ضرورت وي۔ دوی بیا هغه تعداد ورکړے دے چه اس وقت صوبہ سرحد کے مختلف کالجوں اور سکولوں میں 113 لائبریرین کو گریڈ سترہ مل چکا ہے اور

19 لائبریرین ایسے ہیں جنہیں ایم ایل ایس کی ڈگری رکھتے ہوئے گریڈ سترہ نہیں ملا ہے۔ محکمہ مالیات نے یہ موقف اختیار کیا ہے کہ لائبریرین کی اسامی بنیادی طور پر گریڈ سولہ کی ہوتی ہے۔ اوس دے خانے کښې د سوال پخپله تردید کیږی چه په 1970 کښې خو د دے رولز Revise شوے دی۔ دلته اوس بیا پرے Objection کوی سر او بله خبره دا ده چه باقاعده دا د پبلک سروس کمیشن نه، او دوی په سروس ټریبونل کښې، دے خانے کښې دوی په یو خانے کښې لیکلی دی چه په 1993 کښې محکمہ مالیات کے آرڈر کے تحت تمام لائبریرین ایم ایل ایس ڈگری کی بنیاد پر گریڈ سترہ میں ترقی کو غیرقانونی قرار دیا گیا تھا تاہم کافی تگ و دو کے بعد' هغه خبره نے نوره پته کړے ده چه څه تګ و دو شوے دے۔ د کورټ هغه خبره یا د سروس ټریبونل هغه خبره نے پته کړے ده۔ 2-6-1995 کو ایسے تمام لائبریرین کو جو ایم ایل ایس کی ڈگری رکھتے تھے، خصوصی رعایت دے کر، "رعایت" خو زما په خیال نه شی کیدے، خصوصی حق کیدے شی، دیگر گریڈ سترہ میں Regularise کر دیا اور آئندہ کے لئے یہ پابندی لگا دی کہ محکمہ مالیات کی اجازت کے بغیر ایم ایل ایس کی بنیاد پر گریڈ سترہ نہ دیا جائے۔ سر! اوس سوال دا خانے پیدا کیږی چه 113 کسانو ته خو دا حق ملاؤ دے او 19 کسان د دغه حق نه محروم دی نو دا خو څه انصاف نه دے او دا خو د دے هاؤس، د ټول هاؤس یو سوال جوړیږی چه دغه 19 کسانو ته دے هم دا حق ملاؤ شی۔ د دے سوال نه -------

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

جناب عبد السبحان خان، د دے سوال نه خو جی زه، چه دا دوی کوم جواب کړے دے زه خو ترے کم از کم مطمئن نه یم او منسټر صاحب د دے متعلق څه وائی یا فنانس منسټر صاحب څه وائی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل منسٹر صاحب۔

وزیر تعلیم، لائبریرین پوسټ به 16 وو بیا چه چا به ایم ایل ایس ډګری کړے وه نو هغوی له به نے 17 ورکوؤ۔ محکمے په سکولونو کښې یا کالجز کښې 17 ګریډ ورکړه نو فنانس ډیپارټمنټ په هغے باندے Objection اوکړو چه تاسو 16 له 17 ورکوے نو دا غیر قانونی دے او دا تاسو مخکښې مونږه نه تپوس

کوے۔ بہرکیف چه څنګه دوی واني چه ډیر ټکړ و دو او هغه مینځ کښ خبره پکښ محکمے پته کړه نو هغه مینځ کښ خبره هغوی دومره تفصیل سره خو به نه وئیل چه یو ځائے ته ئے چهټئ اولیکله او بیا ئے چهټئ اولیکله او بیا چیف منسټر ته Representation اوشو، بیا میټنګ پکښ اوشو او ټول کیناسټل نو هغوی ورله Short cut طریقه دا ورکړه چه محکمه فنانس ډیپارټمنټ اخری دا خبره اومنله چه ټهیک ده چه کوم تاسو ورکړے دی هغه ټهیک شوه Regularise ئے کړے او نور به تاسو هله 17 ورکوے چه زمونږه نه تپوس اوکړے۔ دغے سلسله کښ فنانس ډیپارټمنټ او ایجوکیشن ډیپارټمنټ دا مسئله حل کوی، خپل مینځ کښ به کینی، که فنانس ډیپارټمنټ اجازت اوکړو او او ئے وئیل چه آو ټهیک شوه تاسو دوی Regularise کړے او دوی له هم چه چا سره ایم ایل ایس ډګری شته، دوی له هم 17 ورکړے نو بس مونږه ته هیڅ اعتراض نشته۔ مونږه به ورله ایم ایل ایس دغه ورکوؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: سجان خان۔

جناب عبد السجان خان: جناب سپیکر صاحب! د دے جواب نه زه Satisfied ځکه نه یم چه بی ایل ایس کسانو ته خو 16 ګریډ ملاویږی خو داسے آیا په دغه کښ هم کیږی چه ای سی ټی کسان کښ هم داسے Different شته۔ ایم ایل ایس او ای سی ټی تقریباً، دا هم لائبریرین او سائنس ماسټر ډګری ده نو که چرے په ای سی ټی کښ هم، په دغه ایجوکیشن ډیپارټمنټ کښ ایس۔ای۔ټی ټول یو سکیل ئے وی نو بیا د دے په سکیل کښ ولے فرق پاتے کیږی؟ چه 113 کسانو ته حق ملاؤیږی خو 19 کسان د هغے نه محروم پاتے کیږی۔ هم هغه ډګری هولډر چه هغوی هم ایم ایل ایس دے هغه خو 16 ګریډ بی ایل ایس ته ملاویږی چه هغوی سره Bachelor ډګری ده۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister.

وزیرتعلیم، جی دا خبره مونږه take up کړے ده فنانس ډیپارټمنټ سره۔ انشاء الله د هغوی نه چه کله خبره Clear شی نو ما خو دوی ته اووے چه 17 ورکول، زمونږه خو دا په فائده کښ ده چه ډیپارټمنټ ته 17 سکیل ملاؤ شی، دے لائبریرین ته خو چه فنانس ډیپارټمنټ سره خو مونږه دا خبره Clear کړو۔

Mr . Deputy Speaker: Honourable member Syed Manzoor Hussain Bacha Sahib.

سید منظور حسین، محترم سپیکر صاحب! شکریه۔ ما توجه د منسټر صاحب دے (الف) جز جواب ته راګرځوله چه په هغے کښ سبحان خان دا تپوس کړے دے چه فنانس رولز مطابق، اوس/Revise rules مطابق دا ګریډ 17 شوے دے نو دیکښ زما په خیال لږ غوندے سوچ کول پکار دی چه یو خل یو رول جوړ شو او فنانس ډیپارټمنټ ورسره اتفاق اوکړو پس د هغے نه بیا فنانس ډیپارټمنټ سره د مشورے څه ضرورت وو؟

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل منسٹر! آپ یہ بتائیں کہ فنانس ڈیپارٹمنٹ کا آخر اعتراض کیا ہے؟

وزیرتعلیم، فنانس ڈیپارٹمنٹ کہتا ہے کہ آپ گریڈ 17 ڈائریکٹ نہ دیں، جب تک آپ پبلک سروس کمیشن سے یا ہمارے ڈیپارٹمنٹ سے ان کا کلیئرنس نہ لیں۔ اب ہمارے ممبر صاحب نے جو بیچ میں ضمنی سوال کیا ہے، باچا صاحب نے، تو ان کو یہ پڑھنا چاہیے کہ 1978 کے نظرثانی شدہ فنانس رولز کے تحت، اب جواب میں یہ لکھتے ہیں کہ 2/6/1996 میں فنانس ڈیپارٹمنٹ نے ایسے تمام لائبریرین جو MLS کی ڈگری رکھتے تھے، خصوصی رعایت دے کر گریڈ 17 میں ریگولرائز کیا گیا اور اس کے بعد فنانس ڈیپارٹمنٹ نے کہا کہ -------------

جناب عبد السبحان خان، 95 لیکلے دی۔

وزیرتعلیم، دا په جواب کښ دے او بیا هغوی وائی چه د دے نه پس که تاسو نور څوموره کوے نو هغه به مونږه نه تپوس کوے او مونږه سره به نے Discuss کوے۔ مونږه به فنانس ډیپارټمنټ سره کینو او هغوی سره به

خبره اوکړو او چه کله زمونږه د دے فنانس ډیپارټمنټ سره میټنګ کیدو نو چه څنګه مونږه مخکښے آنریبل سبحان خان ممبر ته ونیلی وو د اسلامیه کالج په بورډ آف ټرسټیز کښ نو هم دغسے چه زمونږه میټنګ کله کیږی نو تاسو به راغوارو۔ مونږه راغوښتے وو خو بدقسمتے نه دوی نه وو فارغ، نه وو راغلے، بیا هم چه کله زمونږه دے کښ دا میټنګ کیږی نو بیا به نے مونږه راغوارو، دوی به خان سره کینوؤ، خبره به ورسره اوکړو او د فنانس ډیپارټمنټ او زمونږه تر مینځ چه څه دغه وی نو حل به نے کړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل منسٹر آپ کا جو جواب ہے' ڈیپارٹمنٹ کا' اس نے کہا ہے کہ یہ صحیح ہے کہ 1978 کے تحت لائبریرین MLS ڈگری ہولڈر گریڈ 17 کا حقدار ہے' جب وہ حقدار ہے' آپ کا جواب بھی یہ کہتا ہے تو پھر فنانس ڈیپارٹمنٹ کو کیا اعتراض ہے کہ ان سے پوچھا جائے۔ اس کا جواب کون دے گا؟

وزیر تعلیم: وہ' فنانس سے ہم -----

جناب ڈپٹی سپیکر: ڈیپارٹمنٹ کی طرف سے یہ جواب آیا ہے کہ 1978 کے ترمیم شدہ' نظرثانی رولز کے تحت لائبریرین جو MLS ڈگری ہولڈر ہے وہ گریڈ 17 کے حقدار ہیں اور اس وقت بھی ڈیپارٹمنٹ میں کچھ ایسے لائبریرین ہیں' اسی MLS کی ڈگری کے ساتھ جنہیں گریڈ 17 نہیں دیا جا رہا' وہ گریڈ 16 کے ہیں اور فنانس ڈیپارٹمنٹ نے ابھی تک اجازت نہیں دی ہے تو فنانس ڈپارٹمنٹ کا ان پر اعتراض کیا ہے؟

Mr. Hamayun Saifullah Khan: Sir, excuse me.

جناب ڈپٹی سپیکر: جی! آنریبل ممبر صاحب آپ بات کرنا چاہتے ہیں اسی حوالے سے'

Nothing about WAPDA.

جناب ہمایون سیف اللہ خان: سر! اسی حوالے سے بات کر رہا ہوں سپیکر صاحب نہیں۔ نہیں سپیکر صاحب یہ میں آپ کی انفارمیشن میں لانا چاہتا ہوں کہ پاکستان میں باقی جو صوبے بھی ہیں' پنجاب' سندھ' بلوچستان سب میں گریڈ 17 ہے' میں آپ کی انفارمیشن کے لئے یہ دے رہا ہوں کہ --------

جناب ڈپٹی سپیکر: تھینک یو۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: وہاں پر ہے جی تو یہاں پر بھی کر دینا چاہیئے۔ ایسی کون

سی بات ہے، ہم پاکستان کا حصہ ہیں جی۔

Mr . Deputy Speaker: Honourable Minister for Law and Parliamentary Affairs.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر! ستاسو په وساطت زه دے هاؤس ته دا وایم چه د دے به معلومات اوکړو۔ دا منسټر صاحب به خبره اوکړی او انشاء الله زه به هم نن خبره اوکړم، دا معلومات به اوکړو۔ د دوی حق دے نو خامخواه به کوؤ، ولے به کوؤ۔

جناب عبد السبحان خان: سپیکر صاحب! تاسو خپله مهربانی اوکړه او په دے سوال تاسو پوهه شوی ئے او تاسو پخپله د منسټر صاحب نوټس کښی، فنانس منسټر صاحب خو خیر خپل گپ لگوؤ او دے سوال ته متوجه هم نه وو، زه بخنه غوارم -------

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان! زما تجویز دے چه دا Question اوس مونږه Defer کوؤ۔

جناب عبد السبحان خان: دوی پکښ یو تکے اووے، ایجوکیشن منسټر صاحب یو تکے اووے چه پبلک سروس کمیشن Sir! they are already selected by the Public Service Commission. هغه خو Select دی جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: کوئسچن نمبر 165 کو Defer کرتے ہیں اور پوری معلومات لے کر ایجوکیشن منسٹر صاحب اس کا جواب دیں گے۔ ٹھیک ہے جی۔

جناب عبدالسبحان خان: ٹھیک ہے جی۔

وزیر تعلیم: میں تو یہ بھی کہہ رہا ہوں کہ ہم -------

جناب ڈپٹی سپیکر: ہم فنانس ڈیپارٹمنٹ سے بھی پتہ کر لیں گے --------

وزیر تعلیم: نہیں ابھی ہم سبحان خان کے ساتھ بیٹھ کر --------

جناب عبدالسبحان خان: میں بھی ریکارڈ لے آؤں گا جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: یہ اصل میں آن ریکارڈ ہے، میرے پاس ہے پلیز۔

جناب عبد السبحان خان: I will prove جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: یہ سوال بڑا Important ہے اور پورے صوبے سے اس کا تعلق

ہے -

جناب عبدالسبحان خان: تھینک یو سر۔

Mr. Deputy Speaker: The last question. Honourable Member Janab Akram Khan Durrani is requested to please ask his Question No. 252.

*252 - جناب اکرم خان درانی: کیا وزیر تعلیم از راہ کرم ارشاد فرمائیں گے کہ۔

(الف) 1993ء تا 1996ء پرائمری مڈل اور ہائی سکولوں کے لئے فرنیچر اور ٹاٹ کی مد میں کل کتنی رقم مختص کی گئی تھی؟

(ب) مذکورہ عرصہ میں جن سکولوں کو فرنیچر اور ٹاٹ مہیا کئے گئے ہیں ان کی ہر سال کی الگ الگ تفصیل فراہم کی جائے۔

(ج) آیا یہ درست ہے کہ فرنیچر اور ٹاٹ کی خریداری کے لئے ٹینڈر طلب کئے گئے تھے؟

(د) اگر (ج) کا جواب اثبات میں ہو تو منظور شدہ ٹینڈر کے ٹھیکہ دار کا نام اور ٹینڈر میں حصہ لینے والے باقی ٹھیکہ داروں کے نام فراہم کئے جائیں؟

جناب محمد ہاشم خان (وزیر تعلیم): جواب۔

(الف) پرائمری :- فرنیچر ایک کروڑ 80 لاکھ روپے۔
ٹاٹ :- 4 کروڑ 40 لاکھ روپے۔
سیکنڈری :- 4 کروڑ 85 لاکھ 8 ہزار روپے۔

(ب) پرائمری فرنیچر تمام DEOs کو دیا گیا جنہوں نے ضرورت کے مطابق سکولوں کو دیا ہے۔

ٹاٹ :- 95-1994 اور 96-1995 کی تفصیل (لف) ہے۔

(ج) محکمہ تعلیم پرائمری نے ٹینڈر طلب کئے تھے جبکہ محکمہ تعلیم سیکنڈری نے کوئی ٹینڈر طلب نہیں کئے تھے کیونکہ تمام فرنیچر پاک جرمن فرم پشاور اور ووڈ ورکنگ پراجیکٹ حویلیاں سے خریدا گیا جو کہ سرکاری ادارے ہیں۔

(د) پرائمری ٹاٹ: نادرن سپورٹس پشاور۔
باقی ٹھیکہ داروں کے نام یہ ہیں

۱) نجیب آہمیکس پشاور۔ ۲) راوی ٹریڈرز ساہیوال۔

۳) شہزاد ٹریڈ رز ساہیوال۔ ۴) شفیق اینڈ سنز ساہیوال

۵) خالد عمران ساہیوال۔

فرنیچر 95-1994ء حیات برادرز پشاور۔ 96-1995ء عاصم ووڈ انڈسٹریز ہری پور۔

سیکنڈری محکمہ تعلیم نے ٹینڈر طلب نہیں کئے تھے کیونکہ تمام فرنیچر پاک جرمن فرم پشاور اور ووڈ ورکنگ پراجیکٹ حویلیاں سے خریدا گیا ہے جو کہ سرکاری ادارے ہیں۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! سوال نمبر 252 الف' ب' ج' د۔ جناب سپیکر صاحب! اس میں 'میں نے یہ وضاحت طلب کی تھی کہ 1993 تا 1996 پرائمری' مڈل اور ہائی سکولوں کے لئے فرنیچر اور ٹاٹ کی مد میں کل کتنی رقم مختص کی گئی تھی تو انہوں نے جواب یہ دیا ہے کہ فرنیچر پرائمری ایک کروڑ اسی لاکھ روپے' ٹاٹ چار کروڑ چالیس لاکھ روپے' سیکنڈری چار کروڑ پچاسی لاکھ آٹھ ہزار روپے اور یہ ٹوٹل ملا کر گیارہ کروڑ پانچ لاکھ اور آٹھ ہزار روپے بنتے ہیں۔ تو ابھی پہلے سوال میں نوابزادہ محسن علی خان صاحب نے یہ وضاحت کی تھی کہ پچیس کروڑ روپے کا فرنیچر اگر اس صوبے کے لئے لایا جائے تو تقریباً اس وقت کے لئے تو ٹھیک ہے اور دس سال اور بھی یہ استعمال ہو سکے گا اور اس کے بعد یہ (ب) میں میں نے یہ پوچھا تھا کہ مذکورہ عرصہ میں سکولوں کو جو فرنیچر اور ٹاٹ مہیا کئے گئے ہیں ان کی ہر سال کی الگ الگ تفصیل فراہم کی جائے تو انہوں نے صرف یہ جواب دیا ہے کہ DEOs پرائمری کو تمام فرنیچر مہیا کیا گیا ہے اور نیچے لکھا ہے کہ سیکنڈری 95-1994 اور 96-1995 کی تفصیل (لف) ہے جو کہ ہے ہی نہیں ہے' منسلک نہیں ہے۔ تو جناب سپیکر صاحب اس سے یہ واضح ہے کہ وہ مہیا نہیں کر سکتے ہیں۔ انہوں نے ایک تو غلط بیانی کی ہے کہ تفصیل (لف) ہے اور وہ ساتھ ہے ہی نہیں اور اگر وہ تفصیل دے دیں اور ان سکولوں کا معائنہ کریں جن کے نام یہ دے دیں تو میرے خیال میں کسی سکول میں بھی وہ ٹاٹ نہیں ہونگے' نہ چاک ہو گا اور نہ اس میں کوئی کرسی ہو گی اور اس کے علاوہ میں سارا سوال بتا دوں تو وہ اس کا جواب دے دیں۔ اس کے بعد ایک اور بات بھی ہے اس میں اور اس کے بعد سب کا جواب دے دیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ اپنی تمام اہم باتیں بتا دیں تاکہ محترم وزیر صاحب ایک ہی دفعہ جواب دے دیں۔

جناب پیر محمد خان: گنی نو یو جواب دے ورکری۔

جناب اکرم خان درانی: او کہ یو یو جواب راکوی نو بیا هم ټهیک ده جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہ نہ، تاسو ضمنی سوالونہ اوکړے جی۔

جناب اکرم خان درانی: اچھا اس کے علاوہ ایک اہم بات یہ ہے کہ آیا دوسرے ٹاٹ اور فرنیچر کی خریداری کے لئے ٹینڈر طلب کئے تھے تو انہوں نے جواب دیا ہے کہ صرف پرائمری کے لئے طلب کئے تھے اور سیکنڈری کے لئے ٹینڈر طلب نہیں کئے گئے ہیں اور اس میں یہ بھی کہا ہے کہ وہ گورنمنٹ کے کارخانے ہیں اور انہی سے لئے گئے ہیں۔ اگر گورنمنٹ کے علاوہ کوئی پرائیویٹ کارخانہ اس سے سستے داموں دے سکے تو آیا یہ ضروری ہے کہ وہ خواہ مخواہ گورنمنٹ کے کارخانے سے خریدیں گے اور اس میں میں نے یہ بھی پوچھا تھا کہ جن ٹھیکہ داروں نے اس میں ٹینڈر کے لئے درخواستیں دی تھیں ان کے نام اور جن کو دیا گیا ہے ان کے نام دیں تو اس میں دیکھیں، تو اس میں وہ بات ہے جو کہ ------

وزیر تعلیم: سپیکر صاحب! زہ دے ضمن کښی خبرہ اوکړم ----

Mr. Deputy Speaker: Honourable Minister for Education.

جناب اکرم خان درانی: نہیں، میں بات پوری کر لوں تو پھر منسٹر صاحب کیلئے -------

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں، وہ شاید آپ کی Help کرنا چاہتے ہیں۔

وزیر تعلیم: اس سے آپ کو آسانی ہو جائے گی۔ میرے خیال میں اس سے پہلے جو محسن علی خان صاحب نے سوال کیا تھا یہ اس سے ایک ملتا جلتا کیس ہے۔

جناب اکرم خان درانی: میرا سوال یہ تھا، وہ کسی اور کا تھا۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں آپ کا یہ سوال بھی ہم اگر کمیٹی کو ریفر کر دیں تو ------

وزیر تعلیم: اس پر بھی کمیٹی میں بات کر لیں گے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: میرے خیال میں یہ تو بڑی اچھی بات ہے کہ آنریبل منسٹر خود کہہ رہے ہیں کہ اس کو کمیٹی کو ریفر کر دیں۔

وزیر تعلیم: ویسے سر میرے پاس لسٹ ہے۔

Mr. Deputy Speaker: Is it the desire of the House that Question No. 252 moved by Honourable Member Akram Khan Durrani should be referred to Standing Committee for Education?

(The motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: The 'Ayes' have it. The question is referred to the Standing Committee for Education.

نوابزادہ محسن علی خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پلیز محسن علی خان صاحب۔

نوابزادہ محسن علی خان: سر! میری آپ سے گزارش ہے کہ آپ نے اور اس معزز ایوان نے مہربانی کی اور اس مسئلے کو بھی کمیٹی کو ریفر کر دیا ہے۔ صرف محکمہ تعلیم کو آپ یہ ہدایت کریں کہ جو جواب وہ دیں اور جب وہ لکھ کر دیں کہ فہرست منسلک ہے تو کم سے کم It should be attached. یہ تو نہیں ہے کہ فہرست ہے ہی نہیں اور جواب انہوں نے دیا ہے کہ (لف) ہے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل ممبر جناب اکرم خان درانی۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! یوه عجیبه غوندے خبره ده جی ------

وزیر تعلیم: جناب سپیکر صاحب! زما په خیال دے اکرم خان درانی صاحب له به لسټ ورکړو۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! زه مطمئن یم او ستاسو شکریه ادا کوم۔

وزیر تعلیم: دوی له به نے لسټ ورکړے وی۔

جناب اکرم خان درانی: ما ته نے نه دے راکړے جی او په دے هاؤس کښی یو معزز ممبر ته هم نه دے ملاؤ شوے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ما ته هم نه دے ملاؤ شوے۔

جناب اکرم خان درانی: صرف تاسو ته ملاؤ دے جی او زمونږ ټولو رونړو ته نه دے ملاؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ما ته هم نه دے ملاؤ شوے۔

وزیر تعلیم: دا به تپوس اوکړو جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: دا چا ته هم نه دے ملاؤ شوے۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکرصاحب! ستاسو که اجازت وی په یو پوائنټ باندے خبره کومه۔

جناب ډپټی سپیکر: نه جی، ستاسو دا کوئسچن خو اوس کمیټئ ته خی، تاسو هلته بیا تپوسونه اوکړنی جی۔

جناب اکرم خان درانی: نه جی، دا د دے نه علاوه خبره ده۔ یوه عجیبه غوندے خبره جی دلته راغلله۔ دلته دا یو شئے راغۓ، اعلان غوندے دے او ټولو ممبرانو ته تقسیم شو۔ عجیبه خبره دا ده چه زمونږ صدرصاحب، لا صدر نه دے جوړ شوے۔۔۔۔۔

جناب پیر محمد خان: امیدوار۔

جناب اکرم خان درانی: تاړ صاحب، نو هغه اوس گورنر هاؤس ته راخی او ټول د گورنمنټ په Through باندے، هغه د پاره د اے این پی او مسلم لیگ والا ممبران هلته غوښتلے شوے دی۔ دا خو جی داسے خبره ده چه خپله رائے د دوی په زړه کښ چه کومه وی، داسے ښکاری چه څه پابندی غوندے پرے لگولے شوے ده نو دا یو خط غوندے راغلے دے چه تاړ صاحب راروان دے او گیاره بجے به د اے این پی ممبرانو سره گورنر هاؤس کښ وینی او باره بجے به د مسلم لیگ ممبرانو سره وینی۔ زه وایم چه دا خو د جمهوریت طریقه نه ده۔ که هغه راخی نو د چا خپل خپل خائے ته دے ورشی او Jointly چه گورنر صاحب یا حکومت څوک مجبوره وی او هغے د پاره نے بوخی نو په دے باندے جی زمونږه اعتراض دے۔

جناب ډپټی سپیکر: پلیز، موو بی بی۔

بیگم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! مونږ، که مسلم لیگ دے او که اے این پی ده، دا ډسپلن پارټئ دی او چه کله یو متفقه امیدوار ولاړ دے، اودریدلے دے، اودرولے شوے دے نو مونږ د هغے پابند یو چه هغه له به ووټ ورکوو۔ دا بیله خبره ده که هغه راخی او ممبران وینی او د خپل خان نه ممبرانو سره خبره کوی۔ زه کم از کم د مسلم لیگ او د اے این پی د ممبرانو د طرفه دا خبره کول غواړم ۔۔۔(تالیاں)۔۔۔ چه مونږه د دے خبرے پابند یو او

مونږ خو داسے مادر پدر آزاد سیاست نه کوؤ۔ مونږ چا ته چه Candidate اووایو نو هغه زمونږ Candidate وی او بیا خپل ووټ خرڅوو نه، بیا خپل ووټ هم هغه سړی له ورکوؤ۔ هغه د دے د پاره نه راخی چه مونږ نه دے گورنر صاحب په زبردستئ ووټ اوغواړی، گورنر نه چه ډیر لوئے لوئے خلق هم مونږه نه په زبردستئ ووټ نه شی غوښتے، نه مونږه د چا پابند کیدے شو۔ مونږ د خپلو اصولو او د خپل پروگرام پابند یو او مونږ به ووټ هغه له ورکوؤ۔ دا د هغوی مهربانی ده چه هغوی راغی او ممبرانو له وخت ورکوی او ممبران وینی او ممبرانو ته وائی چه تاسو مهربانی او پیشگی مهربانی راته وائی ---(تالیاں)---

جناب اکرم خان درانی، بیگم صاحبه! مونږ دا خبره چرته نه ده کړے چه یره دوی هغوی سره Alliance دی یا دوی دے هغه ته ووټ نه ورکوی۔ دا د دوی خپله یوه خبره ده، هغوی ته به دوی ووټ هم ورکوی خو کم از کم د دے ټولو کسانو جی کورونه هم شته۔ د اے این پی چه دلته کوم هاؤس آف دی لیډر دے نو د هغوی خانے هم شته دے، د مسلم لیگ هم شته دے نو گورنر هاؤس خو د دے ملک یو او زمونږه د ټولو یو شریک خانے دے نو پکار دا دی چه دوی چه راغوښتے شوے وو، زه د بی بی په خبره باندے اعتراض نه کومه او نه مو پرے کړے دے چه یره دوی وائی چه مونږ به ووټ ورکوؤ یا نه ورکوؤ۔ دوی به ووټ هم ورکوی خو پکار دا وو چه پرائیویټ خانے ته دوی راغلے وے او ورسره ملاؤ شوے وے او باقی د پریزیډنټ شپه‌چه څومره نور امیدوارن دی، هغوی هم دا خبره کړے وه چه مونږ ته دے هم وخت راکړے شی چه مونږ هر اسمبلئ کښ هغه خپل، چه هغه څه پروگرام دے، هغه پیش کوؤ نو گورنمنټ هغوی ته هم څه اجازت ورنکړو او باقی هغوی په ټی وی باندے ټائم غوښتے وو او په ټی وی باندے هم هغوی ته څه ټائم نه دے ملاؤ۔

Minister for Law and Paliamentary affairs: Point of order.

Mr. Deputy Speaker: Please, Minister for Law and Parliamentary affairs.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب! درانی صاحب خبره کوی خو هغه زمونږه میلمه دے او Acting Governor هغوی As a میلمه راغوښتے دی او لنچ، د هر چا کور شته۔ هغه دلته خبرے کولے شی، لنچ باندے مونږ نے غوښتے یو او لنچ باندے هیڅ پابندی هم نشته او بل دا ده چه دا د مخکښې نه دا Precedent دے۔ دا لغاری صاحب چه راغلے وو نو مونږ ټول بللے شوی ووګورنر هاؤس ته او مونږ تلی وو۔ لغاری صاحب د اپوزیشن ممبرانو سره هم خبره کړے وه او دلته سپیکر چیمبر ته هم راغلے وو۔ داسے څه پابندی نشته په چا باندے او مونږ هغه له صرف او صرف په دے خو چه ګورنر صاحب هغوی په لنچ باندے غوښتے دی او The Governor Sahib has the prerogative چه هر څوک په لنچ راغوښتے شی، داسے څه خبره نه ده سر۔

جناب پیر محمد خان: پوائنټ آف آرډر۔ جناب سپیکر صاحب! دے خط کښې د لنچ خبره نشته، دے کښې چه کوم خط نے دغه کړے دے نو جناب سپیکر صاحب دوی وائی چه په 26 دسمبر ګیاره بجے به راځی پیښور ته۔ کمشنر صاحب د طرف نه جاری کرده پروګرام، په دے زما هم Objection دے جناب سپیکر صاحب۔ دے Candidate دے، چه Presidential candidate دے نو د ده د پاره Convincing سرکاری افسر نه شی کولے، دے ولے کوی؟

جناب ڈپٹی سپیکر: یہ Documents ہمیں بتائیں کیا یہ ایشو ہوا ہے۔ یہ سرکاری Circular ہے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: دے کښې دا هم لیکلے شوے دی۔ ملاقات کے بعد گورنر ہاؤس میں عصرانہ دیا جائے گا۔

جناب پیرمحمد خان: دے که Candidate وی، که دے Candidate وی نو په پرائیویټ خاتے کښې دوی راغوښتے شی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: یہ سرکاری ہے لیکن ویسے ہی یہ انفارمیشن ہے۔

جناب پیر محمد خان: نو دے خو وائی چه ګورنر ورله دوډنی کړے ده او بل طرف ته دا وائی چه اعلان نه دے۔ جناب سپیکر صاحب! د دے خو دا جواب څه عجیبه غوندے کښې دے۔ یو طرف ته وائی چه ګورنر صاحب دوډنی

کړے دہ او -------

جناب عفور خان جدون: پوائنٹ آف آرډر سر۔

ملک جہانزیب خان: پوائنٹ آف آرډر۔

جناب ډپٹی سپیکر: ملک صاحب! ستاسو نه مخکښ هغوی پاسیدلی دی۔ لی

جناب پیر محمد خان: بل طرف ته ږدوی وانی چه سرکاری پروګرام نه دے۔ چتهنی چه ده په هغے کښ ---------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: دا ولے، څنګه چه بی بی هم اوفرمانیل، دا دسرکاری پارټئی Nominate شوے صدر دے، هغے د پاره مونږ Votingconvincing جتی چه ورته مونږ Convincing هم اوکړو۔ دا د حکومت هم حق دے چه د هغه د پاره مونږ Convincing اوکړو۔ ګورنر هم زمونږ د پارټئ ممبر دے، تاسو هم زمونږ د پارټئ ممبرنے۔ که یو سړے ---(شور)---

جناب پیر محمد خان: یا خو دا وے چه ګورنر د دے صوبانی اسمبلئی سپیکر وے، هغه Convincing نه شی کولے،دویم ګورنر -----

وزیر قانون و پارلیمانی امور: هغه Convincing نه کوی، هغوی لنچ د پاره غوښتی دی او مونږ به As a پارلیمانی پارټئی هلته خو او ورسره به خبره کوو۔ دے باندے هیڅ قسم پابندی نشته او نه په دے باندے ------

جناب پیر محمد خان: ګورنر Convincing نه شی کولے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: دے کښ لغاری سره هم راغلے وو۔ (شور)

جناب پیرمحمد خان: دا سرکاری پروټوکول دے او د دے اهل په دے وخت کښ نه دے څکه چه دے Candidate دے۔ چه دے Candidate دے نو دے خو به د بل Candidate سره مقابله کوی۔ مقابلے نه پس لغاری صاحب که راغلے دے او ګورنر دوډئی کړے دہ خو هغه د الیکشن نه پس راغلے دے چه صدر شو۔ مخکښ چه راغلے دے نو دلته د سپیکر صاحب کمرے ته راغلے دے او زمونږ سره نے ملاقات کړے، د اپوزیشن یا د سرکاری بنچز د خاص خاص کسانو سره۔ که دے د خاص خاص کسانو سره دلته راغلے وے، ملاقات نے

کړے وے، د ټولو سره نے کړے وے، دے هاؤس کښې ورته اجازت ورکړے، بالکل زمونږ د طرف نه هیڅ Objection نشته خو چه دے د سرکاری پروټوکول سره راغے نو د دے مطلب دا دے چه دے خو پریزیډنټ دے۔ دا باقی خلق، د ده د پاره ممبران، هغه نے Pressurise کړه۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پیر محمد خان صاحب! آپ نے اپنی بات کر لی ہے؟

وزیر قانون و پارلیمانی امور: دا څوک به Pressurise کړی او مونږ به څوک Pressurise کړی او مونږ به چا له په پریشر باندے ووټ ورکوو، بی بی خو دا Straight away اووئیلے۔ د خدائے په فضل سره مونږه د چا په پریشر کښے نه راځو او د دے زه څه نه شم وئیلے خو زه دا وایمه چه داسے هیڅ خبره نه ده۔ په چا پریشر نه اچوی او دا پارټنی، د خدائے فضل دے چه زمونږ Two third majority ده۔ مونږ په ټیټو سترګو الیکشن ګټلے دے ۔۔۔(شور)۔۔۔۔

(جناب سپیکر نے ممبران کو خاموش کرنے کے لئے گھنٹی بجائی۔)

جناب اکرم خان درانی: سپیکر صاحب! په 31 تاریخ باندے به دا پته اولګی چه څوک ووټونه چا ته ورکوی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: درانی صاحب! آپ بیٹھیں پلیز۔ جو کاغذ مجھے دیا گیا ہے یہ کوئی سرکاری کاغذ نہیں ہے، اس پر کسی کا دستخط نہیں ہے۔ ہو سکتا ہے کہ جو انفارمیشن Provide کی گئی ہے یہ صحیح نہ ہو، اگر آپ بعد میں کوئی Documentary ثبوت دے سکیں کہ یہ کاغذ سرکاری اختیارات کے ساتھ دیا گیا ہے تو ۔۔۔۔۔۔۔۔۔(شور، قطع کلامیاں)۔

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! اگر یہ سرکاری کاغذ نہیں ہے، اگر یہ سرکاری کاغذ نہیں ہے تو اس معزز ایوان میں آپ کے سٹاف نے اسے کو کیوں تقسیم کیا؟ Why it distributed by your staff? ۔۔۔۔(تالیاں)۔۔۔۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: اس پر کوئی پابندی نہیں ہے کہ اگر سٹاف تقسیم کر دے۔ وہ تو ایک پرائیویٹ کاغذ بھی تقسیم کر سکتے ہیں۔ ۔۔۔۔(شور، قطع کلامیاں)۔۔۔۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان۔

جناب نجم الدین خان: سر! زه دا وایمه، زه دا وایمه چه ګورنر هاؤس تر هغه وخت پورے دوی نه شی استعمالولے چه څو پورے دوی پریزیډنټ شوے نه

دے۔ فرض کړه که گورنر هاؤس ته دا Candidate راغوښتے شی، دے هلته تقریر کولے شی، دے هلته خان له د گورنر په Through ووټ پیدا کولے شی نو بیا زمونږه Candidate ته هم دا اجازت ورکړے چه هغوی دے گورنر هاؤس ته راشی او ټول ممبرز دے راغواړی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل فرید خان طوفان صاحب۔

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک و بلدیات): جناب سپیکر صاحب! زمونږ اکرم خان صاحب او د نجم الدین صاحب، د دوی دا خبره چه کومه ده دا بے وزنه نه ده۔ دے خبرے کښ ---(تالیاں)--- خو یو خبره کوم لکه چه څنګه نجم الدین صاحب وائی، زمونږه په دے ملک کښ داسے روایات دی یعنی بے نظیرے محترمے Oath واغسته د پرائم منسټر او دلته د چیف منسټر فیصله کیدله یا هغے کښ د یوے پارټے څه اکثریت فیصله نه وه شوے، هغے جهاز راواوچستو او هغه مانبام دلته راغله نو یعنی داسے وو چه ممبران په هغے کښ، د صوبائی اسمبلے ممبران وائی چه مونږ ئے گورنر هاؤس نه واغستو او بو ئے تلو او مونږ باندے ئے پریشر واچوؤ چه تاسو دے چیف منسټر ته ووټ ورکړے او هغه راغے دلته کښ ئے خلاف ووټ ورکړو۔ د دے اسمبلۍ ممبران بے ضمیره نه دی، د کور خبره ده جی، چه اوس دا شیرعلی صاحب راځی، هغه جهاز غواړی، تیلی ویژن غواړی، هغه وائی چه ماله په دے باندے، او پارټی ئے بل طرف ته وائی چه مونږه انتخابی سیاست کښ حصه نه اخلو، مونږ به د جهاد سیاست کوؤ نو دا داسے خبرے دی چه د کوم گورنر صاحب چه هغه راغوښتے دے، میلمه دے، که هغوی ته څوک ورځی نو زه دعوت ورکوم پیر محمد خان صاحب ته، دغه ټولو ممبرانو صاحبانو ته چه څوک هم د هغه سره ملاقات کول غواړی، په هغے کښ څه دغه دے۔

جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر۔ جناب سپیکر!------

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر!---------

جناب نجم الدین خان: زمونږ دے منسټر صاحب خبره اوکړه جی، دا خبره جی لږه ---------

Mr . Akram Khan Durrani: Janab Speaker Sahib! personal explanation.

ملک جہانزیب خان: پوائنٹ آف آرڈر جی۔

جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! زه دا خواست کوم چه د اسلامک نظریاتی کونسل والا دا رپورټ تقریباً شپیته خله په دے ایجنډه باندے راغلو نو پکار ده چه دا خبره ختمه شی۔ (شور)

جناب نجم الدین خان: د دے خو دا مطلب دے چه حکومت پخپله باندے صدر صاحب Prisedent منتخب کوی۔

جناب سلیم سیف اللہ خان: آپ وزراء کو وقت دے رہے ہیں اور ہمیں وقت نہیں دے رہے ہیں۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! فرید طوفان صاحب یوه خبره اوکړله چه د دوی پارټی فیصله کړے ده چه مونږ په الیکشن کښ حصه نه اخلو جی، مونږ دا یقیناً فیصله کړے وه چه دا دے خل کوم الیکشن شوے دے او صدر آرډیننس جاری کړے دے چه باسټه او تریسټه باندے چه کوم امیدوار صحیح نه وی نو هغه اهل نه دے او د څه مجبورے نه جی داسے خلق شته چه د دے ملک اوس هم Defaulter دی، په هغوی باندے پیسے دی او باوجود د هر څه هغوی ته اجازت ملاؤ شو او الیکشن ئے اوکړو۔ مونږ د هغه خلقو خلاف دا خبره کړے ده او مونږ ونیلے دی که آئنده الیکشن کښ بیا داسے ------

ملک جہانزیب خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔ سپیکر صاحب! زه یوه خبره کوم۔

جناب اکرم خان درانی: په هغے وخت باندے مونږ د دے الیکشن خبره نه وه کړے، آئنده الیکشن مونږ ونیلے وو چه که چرته داسے بیا اوشو چه دغه ډیفالټر خلق چه هغوی د دے ملک خزانے لوټ کړے دی هغوی د دے ملک پیسے اوړے دی، او یو وخت کښ ئے څه حیثیت وو او نن ئے څه حیثیت دے، که داسے خلق بیا راځی نو مونږ به بیا دے الیکشن کښ حصه نه اخلو۔

ملک جهانزیب خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: فتح محمد خان صاحب۔

جناب فتح محمد خان (وزیر مال): جناب سپیکر صاحب! --------

جناب ډپټی سپیکر: د هغه نه پس بیا تاسو خبرے اوکړے۔ تاسو خبره اوکړے۔

جناب نجم الدین خان: سر! منسټر صاحب زما د پارټے متعلق هم یو خبره کړے ده، ما ته هم جی اجازت دے چه زه خپل --------

وزیر مال: یو سیکنډ چه زه خبره اوکړم جی نو بیا ------

جناب ډپټی سپیکر: فتح محمد خان صاحب! د ملک صاحب نه پس بیا خبره اوکړے۔

وزیر مال: خبره خو بی بی ډیره په وضاحت سره اوکړه۔ په دیکښې داسے کسان نه خی هلته کښې چه هغه د خطرے کسان دی او که هلته کښې لاړ شی هغه به نے پریشرائز کړی او یا به ورله څه ورکړی یا څه داسے معامله پکښې نشته۔ دا خو ټول هغه خلق دے چه هغه معلوم دی او په دیکښې د خطرے هیڅ خبره نشته که لاړ شی او که زمونږ دا نور ملګری څوک راتلل غواړی نو دوی هم راتلے شی او که فرض کړه بل یو کس راشی او هغه وائی چه زه دے ممبرانو سره ملاویږم نو هغه هم راتلے شی۔ دا خو څه دومره عجیبه خبره نه ده، کوم یو تن چه راخی نو راخی دے۔

جناب ډپټی سپیکر: ملک جهانزیب خان۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! مونږ خبره داسے نه ده کړے۔ مونږ دا نه وایو چه هر څوک دے راشی او که څوک رانشی ------

ملک جهانزیب خان: زه خو جی دے پیر محمد خان او درانی صاحب ته دا یوه خبره کومه -------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: سپیکر صاحب! زه دا عرض کومه چه کوم یو وی هغه ټول دے راشی۔ مونږ به د هغوی عزت کوؤ او هغه له به روټے هم کوؤ۔ هغوی سره به کینو خو ووټ به هغوی له نه ورکوؤ، ووټ به صرف تارړ صاحب له ورکوؤ۔

جناب ڈپٹی سپیکر، ملک جهانزیب خان-

جناب پیر محمد خان، الیکشن کمیشن ته دا رپورټ وړاندے کیږی چه دا د دوی حال دے، نوټس دے پرے واخلی-

Mr. Deputy Speaker: You are free to go to any forum.

وزیر مال، سر! نجم الدین خان کینوے چه زه خبره اوکړم-

جناب پیر محمد خان، الیکشن کمیشن ته دا رپورټ ورکومه چه هغه د دے خبرے نوټس واخلی چه د صوبه سرحد اسمبلی، دا ټول د Convincing د پاره استعمالیږی، دا غیر قانونی دے-

Mr. Deputy Speaker: Pir Muhammad Khan! You can go to any forum, we have no objection. No body have any objection.

ملک جهانزیب خان، زه پیر محمد خان، درانی صاحب او نجم الدین ته دا خبره کومه --------

جناب ڈپٹی سپیکر، جی اوکړے-

ملک جهانزیب خان، زه دوی ته دا خبره کومه چه دوی په دے کاغذ ولے خفه شوے دی، د دوی هسے هم څوک پاس کیږی نه- زه ورله دعوت ورکوم چه ووټ دے مونږ له راکړی- بله خبره دا کومه جی، بله خبره مے دا ده چه دوی وائی چه د باسټهه او تریاسټهه برابر، درانی صاحب وائی نو دا زمونږ کوم Candidate چه دے جی تارړ صاحب، داسے یو سړے دے، ما ته په جماعت اسلامی کښی دے اوښائی، په جمعیت العلماء کښی دے اوښائی او په پیپلز پارټے کښی دے راته اوښائی ---(قهقهے)--- نو دے په باسټهه او تریاسټهه باندے برابر دے او که نه دے؟ دوی ولے غلط بیانی کوی، دوی له مونږ ولی الله پیدا کړے دے ---(شور)---

جناب اکرم خان درانی، هغه الیکشن کمیشن Reject کړے دے، د هغه خلاف فیصله به کیږی چه دے صدارتی امیدوار نه شی جوړیدے-

جناب نجم الدین خان، سر! زمونږ عرض دا دے چه --------

جناب عبدالسبحان خان، په پوائنټ آف آرډر سر ولاړ یم- هغه له هائی کورټ

Stay ورکړے ده جي، دے بیا Contempt of court کوي، زما دا اکرم رور۔ دے د توهین عدالت مرتکب دے سر۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: د هغه جي کیس په عدالت کښې دے او هغه Genuine candidate دے۔ (شور)

جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان! تاسو خبره کول نه غواړے۔

جناب نجم الدین خان: منسټر صاحب ونیل چه زه به خبره کومه۔ منسټر صاحب ونیل چه محترمه بے نظیر بهټو راغلے وه گورنر هاؤس ته او هغه په هغے وخت کښې د پاکستان پرائم منسټره وه۔ هغے د هرے صوبے دوره کوله، هغه د الیکشن په Base باندے نه وه راغلے چه دلته نے الیکشن کښې ووټونه پیدا کول جي خو زما عرض دا دے -------

ملک جهانزیب خان: پوائنټ آف آرډر سر۔ دوی وائی چه په باسټه او ترپاسټه باندے په دوی کښې -------

جناب نجم الدین خان: د باسټه ترپاسټه، نه نو خبرے ته مے دے پریږدی کنه۔

ملک جهانزیب خان: که بل کوم یو دے، اول دے په باسټه ترپاسټه باندے دوی خان برابر کړی۔

جناب نجم الدین خان: د باسټه ترپاسټه خبره کوی جي، الیکشن کمیشن Already فیصله کړے ده چه باسټه ترپاسټه څه دے او هغے پکښې Objection کړے دے، کاغذات Reject شوے دی، لا منتخب شوے نه دے۔

Mr. Deputy Speaker: Honourable Member Saleem Saifullah Khan Sahib, the last Member on point of order.

جناب عبدالسبحان خان: هغوی له هائی کورټ Stay ورکړے ده۔ د کورټ فیصله، ته Contempt of court کوے۔

جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر! میری تو اکرم درانی صاحب اور نجم الدین خان سے بھی گزارش ہو گی کہ ہمیں پہلے ہی سے پتہ تھا کہ صدارتی الیکشن میں ضرور دھاندلی ہو گی جو کہ ہو رہی ہے اس لئے ہم نے بائیکاٹ کیا ہے اور ان سے میں یہ درخواست کرتا ہوں کہ اس الیکشن کا بائیکاٹ کریں۔ ---- (قہقے)----

جناب ڈپٹی سپیکر: ہم آپ کی یہ بات مانتے ہیں۔
جناب نجم الدین خان: 29 او 30 دوہ ورخے۔
جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔
جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! آپ ہاؤس سے پوچھیں۔ آپ خود کیسے فیصلہ کر سکتے ہیں؟
جناب ڈپٹی سپیکر: میں ان سے پوچھتا ہوں اور ان کی بات مانتا ہوں۔
جناب سلیم سیف اللہ خان: آپ ہم سے پوچھیں گے، میں یہ سمجھتا ہوں کہ Private Members Days اور ان قراردادوں کا کوئی فائدہ نہیں ہے۔ ہم روزانہ قراردادیں بھیجتے ہیں اور ان پرعمل تو ہوتا نہیں ہے تو کیا فائدہ۔ آپ private Member Days کس لئے کر رہے ہیں؟ مہربانی کریں -------
جناب ڈپٹی سپیکر: نجم الدین خان صاحب نے یہ تجویز پیش کی ہے کہ Private Members Day جو ہے Miss ہوا ہے چھٹی کی وجہ سے، اسے پیر کے دن لے لیا جائے اور جناب محترم سلیم سیف اللہ صاحب نے اس کی مخالفت کی ہے تو آیا ہاؤس اس حق میں ہے کہ ہم Private Members Bill لے لیں؟

Voices: Yes/ No.

جناب ڈپٹی سپیکر: میں استدعا کروں گا کہ جو مخالفت میں ہیں وہ کھڑے ہو جائیں۔
(Yes کے حق میں زیادہ ممبر کھڑے ہو گئے)
جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔
جناب ڈپٹی سپیکر: اب ہم انشاء اللہ تعالی پیر کے دن کو پرائیویٹ ممبرز ڈے کی حیثیت سے لیں گے۔
جناب عبد السبحان خان: جناب! آپ نے مجھے صبح اجازت دی تھی کہ آپ پوائنٹ آف آرڈر پر کھڑے ہو جائیں۔ ایک اہم مسئلہ ہے۔
جناب ڈپٹی سپیکر: اس کے بعد تو میرے خیال میں آپ چھ دفعہ پوائنٹ آف آرڈر پر کھڑے ہوئے ہیں۔
جناب عبد السبحان خان: نہیں، ریڈیو پاکستان پشاور کے متعلق میری پریویلج موشن ہے۔

<u>وزیر قانون و پارلیمانی امور</u>: جناب سپیکر! وہ لوگ کچھ نہیں کر سکتے۔ جن کے پاس ووٹ نہیں ہوتے تو وہ ہمیشہ بائیکاٹ کرتے رہتے ہیں اور خدا کے فضل سے دھاندلی کی ہمیں ضرورت نہیں ہے، Two third majority سے زیادہ ووٹ لیکر ہم کامیاب ہوں گے۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: انشاء اللہ۔

<u>جناب نجم الدین خان</u>: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

(رخصت کے لئے معزز اراکین اسمبلی کی درخواستیں۔)

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: ان معزز اراکین اسمبلی نے رخصت کے لئے درخواستیں ارسال کی ہیں۔ جناب انجنیئر گیان صاحب نے 26-12-1997 کے لئے، جناب احمد حسن صاحب نے 26-12-1997 کے لئے، جناب آفتاب احمد خان شیرپاؤ صاحب نے 26-12-1997 کے لئے، جناب شیر زمان شیر صاحب نے 26-12-1997 کے لئے۔ یہ درخواستیں پاس کر دی جائیں چھٹی کے لئے؟

(The motion was carried).

<u>Mr. Deputy Speaker:</u> Leave is granted.

<u>جناب نجم الدین خان</u>: پوائنٹ آف آرډر سر۔ په بله مسئله باندے خبره کوم، بله باندے۔ سر! زما عرض دا دے چه زمونږه د اسمبلۍ دا سیشن اوچلیدو جی، زمونږ دوه Private Member Days وو، یو جی زما خیال دے چرته د یوے پارټئ څه پارلیمانی میټنګ وو که څه چل ول وو او هغه کښې یوه ورځ لاړه جی، پرون پچیس دسمبر باندے زمونږ دا بله ورځ هم لاړه۔ زما، زمونږ جی ډیر اهم قراردادونه او اهم خبرے دی جی او په دے سیشن کښې چه دا اونشی نو زمونږه جی بالکل پوزیشن خرابیږی، هغه خپلو خلقونه هم خرابیږی نو ستاسو په وساطت سره دا درخواست کوم چه 29 او 30 تاریخ دے شی چه مونږه دا قراردادونه او دا خبرے Private Member Day declare پیش کړو او زما خیال دے چه په دیکښې به دا ټول ایوان زما مرسته اوکړی۔

<u>جناب ڈپٹی سپیکر</u>: نجم الدین خان! آپ مطمئن ہو جائیں گے اگر ہم آپ کا یہ جو Private Member Day ہے اس کو Monday کو لے لیں۔

<u>جناب نجم الدین خان</u>: بالکل جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اچھا جی، آپ کی موشن Monday کو آجائے گی۔
جناب عبد السبحان خان: نہیں جی۔ میں آپ کی اور اس ایوان کی توجہ چاہتا ہوں۔ پرسوں ریڈیو پاکستان پشاور سے ہمارے ممبران صاحبان کے نام کانٹ چھانٹ کر اورسوالات اور جوابات سے ان کے نام کاٹے ہیں اور اکثر ایسا ہوتا رہتا ہے۔ گیان سنگھ کے مسئلے پر بھی نام کاٹا گیا تھا حالانکہ گیان سنگھ کے مسئلہ پر کافی ممبران نے بحث کی تھی اور ان کی باز یابی کو Welcome اور حکومت کی تعریف کی گئی تھی لیکن وہاں بھی نام کاٹے گئے تھے اور پرسوں کی کارروائی میں بھی تو میری گزارش ہے کہ باقاعدہ یہ میری ایک پریویلج موشن ہے اور اس کو سٹینڈنگ کمیٹی کے سپرد کر دیں۔ ریڈیو پاکستان کے متعلق ہے تاکہ ان کا ریکارڈ --------
جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان صاحب! ما شاء اللہ آپ ایسا کریں کہ اپنی پریویلج موشن داخل کر دیں سیکرٹریٹ میں اور پیر کے دن ہم اس کو پیش کریں گے اور ہاؤس اس پر جو فیصلہ کرے گا ----------
جناب سید احمد خان: میں بھی اس بات کی تائید کرتا ہوں۔
جناب عبد السبحان خان: یہ تو سر میں ابھی پیش کر رہا ہوں اور آپ رول 240 کے تحت کر سکتے ہیں اور اگر آپ شفقت فرمائیں، اگر آپ سر بڑی کشادہ دلی اور وسیع القلبی سے کام لیں تو یہ چونکہ ایک بہت اہم مسئلہ ہے تو اس کو آپ لے سکتے ہیں۔
جناب ڈپٹی سپیکر: اس میں پرابلم کوئی نہیں ہے، اس کو ہم Monday کو لے لیں گے۔
جناب عبد السبحان خان: آپ وعدہ کریں تو میں اس دن کر لوں گا۔
جناب ڈپٹی سپیکر: آپ جمع کرا دیں۔

Mr. Abdul Subhan Khan: Thank you

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب طارق حمید خان صاحب۔
جناب طارق حمید خٹک: زمونږ یو قرارداد دے دا --------

(ایف سی آر چالیس کے بارے میں قرارداد)

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! پہلے آپ یہ Rules suspend

کروائیں اس کے بعد وہ قرارداد -------

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں وہ پوائنٹ آف آرڈر پر بات کر رہے ہیں جی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: نہیں وہ کہتے ہیں کہ میں قرارداد پیش کرتا ہوں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: نہیں، انہوں نے بات پوری نہیں کی ہے۔

جناب طارق حمید خٹک: محترم سپیکر صاحب! دا یو قرارداد دے د پیر محمد خان، اکرم درانی صاحب، طارق سواتی صاحب او زما، دغه ته -------

جناب ڈپٹی سپیکر: جی۔

جناب طارق حمید خٹک: دا زمونږ دے قبائیلی رونړو --------

جناب ڈپٹی سپیکر: نه، تاسو غوارے چه دا قرارداد پیش شی؟

جناب طارق حمید خٹک: زه وایم چه دا قرارداد دے پیش شی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ته پاسه او ریکوسټ اوکړه کنه۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! پوائنټ آف آرډر۔ زه هاؤس ته خواست کوم چه Under rule 240 تحت رول 123 دے Suspend کړے شی او دوی دے خپل قرارداد پیش کړی۔

جناب پیر محمد خان: زما خیال دے چه رول 124 به Suspend کیږی۔

Mr. Deputy Speaker: Yes, 124. Is it the desire of the House that under rule 240, rule 124 be suspended and Mr. Tariq Khan, Pir Muhammad Khan and other Members be allowed to present their resolution?

(The motion was carried).

Mr. Deputy Speaker: Rule 124 is suspended. Thank you.

رول 124 susped کر دیا گیا ہے اور پیر محمد خان سے درخواست ہے کہ وہ اپنی ریزولوشن پیش کریں۔

جناب پیر محمد خان: شکریہ جناب سپیکر صاحب۔ یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ فرنگی دور سے نافذ کالے قوانین جو کہ چالیس ایف سی آر کے نام سے موسوم ہیں، انتہائی ظالمانہ اور غیر انسانی

قوانین ہونے کی وجہ سے قبائلی بھائیوں کے ساتھ انسانیت کش سلوک ہو رہا ہے' لہذا ان قوانین کو جلد از جلد ختم کیا جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب طارق حمید صاحب آپ بھی اپنی قرارداد موو کریں۔

جناب طارق حمید خٹک: یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ فرنگی دور سے نافذ کالے قوانین جو کہ ایف سی آر 40 کے نام سے موسوم ہیں' انتہائی ظالمانہ اور غیر انسانی قوانین ہونے کی وجہ سے قبائلی بھائیوں کے ساتھ انسانیت کش سلوک ہو رہا ہے' لہذا ان قوانین کو جلد از جلد ختم کیا جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب اکرم خان درانی صاحب۔

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب شکریہ۔ یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے سفارش کرے کہ فرنگی دور سے نافذ کالے قوانین جو کہ ایف سی آر چالیس کے نام سے موسوم ہیں' انتہائی ظالمانہ اور غیر انسانی قوانین ہونے کی وجہ سے قبائلی بھائیوں کے ساتھ انسانیت کش سلوک ہو رہا ہے' لہذا ان قوانین کو جلد از جلد ختم کیا جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب محمد طارق خان سواتی صاحب۔ (Not present, it lapses)
جناب پیر محمد خان صاحب آپ Discussion شروع کریں۔

جناب پیر محمد خان: جناب سپیکر صاحب! زمونږه په دے آئین کښې که مونږ اوګورو نو د دے آئین نه دا بنیادی حقوق چه کوم دی د آئین، دا قوانین د هغه بنیادی حقوقو هم خلاف دی خکه سپیکر صاحب که تاسو اوګورے چه زمونږه دا دوست ګیان چه اغواء شوے وو نو په دے دوران کښې هم د ځومره خلقو کورونه به پانے مال شوے وی، د ځومره خلقو کورونه به ګډ وډ شوے او لوټلے شوے به وی۔ دا یوه بهانه جوړه شی جناب سپیکر صاحب چه یره په دے علاقه کښې یو جرم شوے دے او د هغه یو جرم په سزا کښې ټول کلے رایسار شی۔ د هغوی کورونه بلډوز شی، د هغوی خلق اونیوے شی او جیلونو ته بوتللے شی او په جیلونو کښې هغوی سره زیاتے او ظلم کیږی۔ هغه غریبانانو ته هیڅ خپل هغه جرم نه وی معلوم چه ما څه جرم کړے دے،

په هغه سالم کلی کښې به يو کس جرم کړے وی او يا به په هغه علاقه کښې چا کړے وی، په دے علاقه کښې ډير شريفان او ډير ښه ښه خلق دے۔ ټهيک ده چه علاقه کښې مجرمان هم وی چه هغوی تخريب کارے او واردات کوی خو د يو سړی د جرم د لاسه ټوله علاقه متاثره شی او د يو سړی د بدامنے د لاسه ټوله علاقه بيا بدامنه شی۔ نو جناب سپيکر صاحب! دا داسے قوانين دی چه په ديکښې چا ته حق او انصاف نه ملاوېږی۔ په ديکښې باقاعده څه عدالتونه نشته چه هغے ته وکيلان لاړ شی او هغوی پکښې دلائل پيش کړی۔ هغه خلق پخپله لاړ شی او په هغے کښې پيش شی او په صحيح طريقه باندے، خو بس *جس کی لاٹھی اس کی بھينس* والا خبره ده۔ هغه انتظاميه چه هلته څوک وی، د هغوی خپله خوښه ده چه کوم سړے گرفتار کول غواړی په يو قانون يا په يو جرم کښې نو هغوی نے په خپله خوښه اونيسی۔ که په يو کلی کښې جرم شوے وی او په هغے جرم کښې په دويم کلی، دريم کلی کښې څوک گرفتار کول غواړی، د يو آفيسر يا د چا انتظامے والا د چا سره ناکلک وی او هغه له سزا ورکول غواړی نو هغه پکښې راګير کړی او هغه غريبانان د هغه ځائے نه راولی او دلته کښې په هغوی باندے غوږونه بيا نيسی او لاسونه ورله اوتړی او هغه انسانيت کش سزاګانے ورله ورکوی چه هغه بالکل زمونږه دلته کښې پوليس په ريمانډ کښې هم نه شی ورکولے۔ نو جناب سپيکر صاحب! دا قوانين چه دی دا زمونږ د بنيادی حقوقو خلاف او زمونږه د آئين خلاف دی ځکه چه په ديکښې بنيادی حقوق بالکل پامال دی۔ بنيادی حقوقو د پاره لازم دی چه د هغے مونږ پاسداری اوکړو نو لهٰذا دا قوانين دے ختم کړے شی او دلته کښې دے انصاف راوړے شی۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب طارق حمید خان خٹک۔

جناب طارق حمید خٹک: جناب سپيکر صاحب! څنګه چه پير محمد خان صاحب اوفرمائيل دا 40 F.C.R چه کوم زمونږه د قبائيلی رونړو خلاف استعمالېږی دا بالکل يو غيرانسانی قانون دے او څومره زر تر زره چه کيدے شی نو دا دے ختم کړے شی ځکه لکه څنګه چه هغوی اوفرمائيل په هغه ځائے کښې سم د څناورو غوندے سلوک د انسانانو سره کيږی۔ په دے باندے

خو به زما په خیال زمونږه مور بی بی چه زمونږه لیډره ده، هغه به هم په دے باندے خبره کوی خو زر تر زره چه دا قوانین، دا F.C.R 40 چه ورته ونیلے شی او کوم د Settle area دا قوانین چه دی دا دے هلته نافذ کړے شی نو د انصاف تقاضه به هم دا وی- زمونږه مور بی بی به هم په دے خبره کوی-

جناب ډپټی سپیکر: جناب اکرم خان درانی صاحب-

جناب اکرم خان درانی: جناب سپیکر صاحب! لکه څنګه چه زما نه مخکښ پیر محمد خان او طارق حمید خان اوفرمانیل نو حقیقت دا دے چه دا یو ډیر ظالمانه قانون دے او په دیکښ هیڅ قسم پته نه لګی- ډیرعزتمند خلق چه کله د هغوی د پی اے یا د اے پی اے سره د علاقے په مسائلو یا د ظلم خلا ف چه دوی آواز پورته کوی نو بیا د دوی د پاره یو داسے شئے دے، چه کله هم هلته پولټیکل ایجنټ یا اسسټنټ پولټیکل ایجنټ غواړی نو هغه خلق چه د دوی د زړه کوم آواز وی، هغه خپل اظهار هم نه شی کولے- نو په هغوی باندے لکه په دے ملک کښ جی، مونږه پخپله په خنے سیاسی مسئلو کښ جیل ته تلی یو او د هغے علاقے، د ایجنسیانو نه ډیرښکلی خلق چه راغلی وو، سپین ګیری مشران، د قوم ملکانان، نو هغوی به جی هلته په جیل کښ پراته وو او هغوی ته به نے قید اورولے وو او هلته به په جیل کښ هم د هغوی سره داسے ناروا سلوک وو چه که تاسو کتلے وے نو دوی ته به دے سترګے نه وے نیولے- نن چونکه حقیقت دا دے چه دلته په ډیرو اهم مسئلو باندے زمونږ د ګورنمنټ او اپوزیشن، چه د دے صوبے د مفاداتو سره هغه تعلق لری نو همیشه هم اهنګی وی نو زه پخپله هم د دے متعلق دا ګزارش کوم چه په دے علاقو کښ دے جی دا ایف سی آر ختم کړے شی او ورسره ورسره به جی مونږه دا کوشش کوو چه یو بل قرارداد هم په دے اسمبلیٔ کښ راولو چه دلته دے قبائلو ته هم نمائندګی ملاؤ شی-

جناب ډپټی سپیکر: زه اوس مور بی بی ته خواست کوم چه د خپلو خیالاتو اظهار اوکړی-

بیګم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! دا نن چه کوم قرارداد پیش شوے

دے، د دے په حواله باندے به یو دوه خبرے اوکړم۔ دا Frontier Crimes Regulations قانون چه دے، دا ډیرزوړ دے۔ په 1940 کښې چه کله په دے ملک کښې یو Political movement شروع شه، د پاکستان د جوړیدونه مخکښې، بلکه د هغے نه هم مخکښې، دا قانون جوړ شوے وو او اکثریت به پکښې پولیټیکل لیډرز د Frontier Crimes Regulations لاندے نیولے شو، ځکه دا یو داسے قانون دے چه په دیکښې تپوس نشته، په دیکښې پوښتنه نشته، په دے کښې عدالت نشته، په دیکښې تاریخ نشته او نه په دیکښې صفائی پیش کیدے شی۔ هغوی به ئے اونیول او په جیلونو کښې به ئے واچول۔ داسے داسے خلق شته دے چه هغوی د دے ایف سی آر لاندے درے درے کاله تیر کړی دی او ستاسو د اطلاع د پاره، تاسو هم زما خیال دے چه په هغه کمیټئی کښې وے کومه چه جیل ریفارمز کمیټی وه۔ مونږ چه کله د پیښور جیل په دوره ورغلو نو مونږ چه هلته اوکتل نو د نیمے نه زیات قیدیان چه وو تقریباً، نو هغوی د Frontier Crimes Regulations لاندے قید وو۔ د جیل خلقو دا خبره کوله چه دا داسے قیدیان دی چه د دوی د پاره مونږ هیڅ هم نه شوکولے نو په هغے ضمن کښې مونږ په هغه وخت هم څه شور کړے وو۔ مونږه اووے چه دا خلق چه دے لکه څنګه چه پیر محمد خان او اکرم درانی صاحب اوفرمائیل چه دا خلق داسے وی چه اکثر خلق په دوی کښې وائی چه زه د دکان په تواره ناست ووم، خرابه شوے وه او راپسے خاصه دار راغلل او زه ئے د لاسه اونیولم او راله ئے کاغذ راکړو چه ته په ایف سی آرکښې قید ئے، څوک وائی چه زه په خپل پټی کښې ناست ووم، څوک به وائی چه زه پخپله دیره کښې ناست ووم یعنی بے تپوسه، بلاجوازه چه کله د چا زړه اوغوښتل او کله څوک د چا خلاف یوه کارروائی کول غواړی نو د Frontier Crimes Regulations نوم به پرے اولګوی۔ نو زه دا خواست کوم، دلته ستاسو په وساطت دے هاؤس ته چه دا قرارداد ضرور پاس کړے او دا ځکه پکاردی چه د 1947 نه پس خو وطن آزاد شوے دے، تاسو ټول د دے نه خبر ئے، پنځوسمه کلیزه مونږه اوکړله او دآزادئی سالګره مو هم اوکړله نو که دا آزادی داسے وی چه یواځےدے دیخوا خلقو له آزادی وی او دے نورو

خلقو له نه وی نودا څه ډیره عجیبه شان قصه ده۔ دا آزادی خو ټول وطن له راغلے ده او که زمونږ خپل رونړه، بهائی ګان مونږ سره په پوله پراته دی او دوی مونږ د دے عذاب نه خلاص کړے شو او په دے طریقه مونږه یو سفارش اولیګلے شو نو زه وایم چه دا به ډیر ښه کار اوشی۔ زه ډیره مشکوره یمه۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Honourable Salim Saifullah Khan sahib.

جناب سلیم سیف اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! میں بھی اتفاق کرتا ہوں کہ انہوں نے جو تحریک پیش کی ہے، قرارداد پیش کی ہے کہ چالیس ایف سی آر جو ہے یہ حقیقت ہے کہ This is a black law. ہم کہہ سکتے ہیں انگریزی میں اور ٹرائبل ایریا یاقبائلی علاقہ جات میں اس کا جو ناجائز استعمال ہوتا ہے اسے روکا جائے۔ میں امید کرونگا کہ حکومت وقت، چونکہ اس کا تعلق وفاقی حکومت سے ہے اور جو ممبران یہاں مختلف پارٹیز کے موجود ہیں وہ کم از کم ان ایشوز کو، اکثر میں دیکھتا ہوں کہ یہاں سے ہم ایک بات چھیڑ دیتے ہیں لیکن اسلام آباد جا کر وہ ردی کی ٹوکری میں گرا دی جاتی ہے تو یہاامید کرتا ہوں کہ جن کی وہاں سینٹ اور قومی اسمبلی میں اکثریت ہے، وہاں پر بھی یہلوگ جا کر ان سے درخواست کرینگے اور کوشش کرینگے کہ اس کالے قانون کو ختم کیا جائے۔ ساتھ ساتھ میں یہ گزارش کرونگا کہ یہ بدقسمتی ہے کہ پچاس سال بعد بھی کہتے ہیں کہ یہاں ایسے قوانین آج بھی ملک میں موجود ہیں وہاں پر ہم بغیرسوچے سمجھے نئے قانون لے آتے ہیں۔ میں سمجھتا ہوں کہ وہ بھی 40 FCR کے برابر ہیں ان سے اگر زیادہ نہیں تو کچھ کم بھی نہیں ہیں جن میں اب Anti terrorism law جو میرے خیال میں راتوں رات حکومت وقت نے پاس کر دیا ہے۔ اب اس کا استعمال، جناب سپیکر! میں آپ کے وساطت سے کہتا ہوں کیونکہ آپ بھی قانون کو سمجھتے ہیں، اگر اس کو دیکھا جائے تو میں سمجھتا ہوں کہ اس قسم کے قوانین سے گریز کرنا چاہیئے اور یہ نہ ہو کہ عجلت میں ایسے قانون ہم پاس کر لیں کہ پھر پچاس سال بعد ہم روئیں کہ یہ تو غلط قانون تھا اور ایک بلیک لاء تھا جس کو ہم نے پاس کر دیا ہے۔ تو میری صرف یہ گزارش ہے کہ حکومت وقت کو یہ بھی سفارش کرنی چاہیئے کہ جب وہ اس قسم کے قوانین پاس کرتے ہیں تو ان کے لئے جو Parallel courts یا Parallel عدالتیں بنائی جا رہی ہیں، ان سے گریز کریں، اس سے پاکستان کو فائدہ نہیں پہنچ سکتا۔ شکریہ جناب سپیکر۔

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! میں بھی اس قرارداد کے حق میں ہوں۔ میں تو یہ سمجھتا ہوں کہ یہ بہت ظلم ہے کہ ایسے قانون لاگو ہیں جس سے ان لوگوں کو اپیل کا حق بھی نہیں دیا جاتا۔ جناب سپیکر صاحب! میں سمجھتا ہوں کہ اس قانون کو ختم کرنے کے لئے کوئی مشکلات وفاقی حکومت کو نہیں ہونے چاہیں' اس لئے کہ ابھی آپ نے دیکھا ہے' Recently قومی اسمبلی میں بہت سارے قانون بنائے گئے ہیں' ایسے بھی قانون بنائے گئے ہیں کہ جب توہین عدالت ہو جاتی ہے تو ایک شخص کے لئے قانون راتوں رات بن جاتا ہے تو اگر ایک شخص کے لئے ہم قانون بنا سکتے ہیں تو پورا قبائلی علاقہ جو ہے جو ایک کروڑ سے زیادہ عوام ہیں ان کے لئے قانون میں تبدیلی کیوں نہیں لائی جا سکتی۔ تو میں اس کی حمایت بھی کرتا ہوں اور میں سمجھتا ہوں کہ وفاقی حکومت کو کوئی مشکلات نہیں ہونی چاہیں کہ اس قانون کو رد کرے۔

Mr. Deputy Speaker: Thank you. Honourable Minister for Law.

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! د گورنمنټ Point of view به زه تاسو ته، دا کومو رونړو چه دا کوم قرارداد پیش کړے دے نو دا بالکل ټهیک دے او بی بی صاحبے په دے هم خبره اوکړله خو د دے نه مخکښ مونږه یو قرارداد پاس کړے وو چه دا قبائلی علاقے چه دی دا ټولے دے زمونږه Settle area سره شاملے شی نو بیا به Automatically F.C.R هم ختم شی‌خو د دے د پاره دا سپشل قرارداد په دے پاس کوؤ چه دا ایف سی آر چه دے دا زر تر زره ختم شی او ورسره دا سلیم خان چه کومه خبره اوکړه نو زه ورته دا وایم چه د Anti Terrorist Court خبره چه دوی کومه اوکړله نو هغه هم په دے صوبه کښ تر اوسه پورے، مونږه دا کورټس نه دی جوړ کړی او زمونږه حکومت چه دے نو هغه په غلطه طریقه سره یو هم داسے قانون نه استعمالوی کنی نو دوی دے ما ته یو مثال داسے راکړی چه دے حکومت په غلطه طریقه سره یو هم داسے قانون استعمال کړے وی۔ دا هر یو شئے چه دے نو هغه د Good faith and bad faith پورے خبره ده، مونږه دا وایو چه دا 40 FCR چه دے نو دا یو کالا قانون دے او مونږه مرکز ته دا خواست کوؤ او په دے فلور آف دی هاؤس باندے زه دا وایم چه مونږه Collectively دا قرارداد پاس کړو چه دا قانون دے زر تر زره ختم شی۔ حکومت ته په دے خبره هیڅ

اعتراض نشته۔
جناب ڈپٹی سپیکر: جناب غفور خان جدون صاحب۔
جناب غفور خان جدون: بشیر بلور صاحب په دے خبره اوکړه او دا خو د ټول ایوان متفقه طور باندے قرارداد دے او زه وایم چه تپوس اوکړئی، په دیکښ خو هډو څه خبره داسے نشته۔

Mr . Deputy Speaker: Honourable Mr . Fateh Muhammad Khan Sahib! you want to say some thing? Is it the desire of the House that the motion jointly moved by honourable Members Mr . Pir Muhammad Khan , Mr . Tariq Hamid Khan Khattak , Mr . Akram Khan Durrani and Mr. Muhmmad Tariq Khan Swati be passed?

(The motion was carried.)

Mr . Deputy Speaker: The 'Ayes' have it . The resolution is passed unanimously. Thank you.

جناب غفور خان جدون: جناب سپیکر صاحب! زه یو عرض کوم۔ هغه بلهورځ تاسو ما له په فلور باندے اجازت راکړے وو د قرارداد د پیش کولو نو که تاسو ما له اوس اجازت راکوے، د غازی بروتها په باره کښ دے۔
جناب ډپٹی سپیکر: نه، تاسو نے د پیر په ورځ پیش کړے کنه بیا زمونږه هغه Discussion باتے کیږی۔
جناب غفور خان جدون: نه جی، په دے باندے خبرو ته ضرورت هم نشته دے، په یو منټ کښ به جی خبره ختمه شی۔
جناب ډپٹی سپیکر: بنه جی۔ Move نے کړے۔
جناب غفور خان جدون: د Rule suspension د پاره مو Request کړے دے جی، د 124 د پاره جی؟

Mr . Deputy Speaker: Is it the desire of the House that under rule 240, Rule 124 should be suspend?

(The motion was carried.)

Mr. Deputy Speaker: The 'Ayes' have it, rule is suspend.

جناب غفور خان جدون: یہ اسمبلی صوبائی حکومت سے سفارش کرتی ہے کہ وہ وفاقی حکومت سے اس امر کی سفارش کرے کہ غازی بروتھا پراجیکٹ سے حاصل شدہ اراضیات کا معاوضہ متعلقہ دیہات ٹوپی، کوٹھا اور بٹاکرا کے مالکان کو فوری طور پر ادا کیا جائے اور اس سلسلے میں متعلقہ ڈسٹرکٹ سیشن جج صوابی کی عدالت میں زیر سماعت ریفرنس واپس لیا جائے۔ زما عرض دا دے چه ایوارډ واپډا کړے دے، د خلقو په ایماء باندے، بنه باقاعده صلاح و مشوره او د هغے نه بعد ایوارډ نے اوکړو۔ اوس واپډا د خپل ایوارډ خلاف لاړه او ریفرنس نے داخل کړو۔ 19 کروړ روپئی دی او څه مسئله پکښ نشته۔ مونږ له خو نے =/13000 روپئی کنا ل راکړے دے او په لفټ بینک سکیم کښ نے یو لاکھ او یو نیم لاکھ بلکه په اټک کښ نے د یو نیم لاکھ روپو پورے ورکړی دی خو زمونږ دے رائټ بینک د صوابئی چه کومے زمکے دی نو د هغے په =/13000 روپئی کنال دے۔ دا هغوی خپل ریفرنس اوکړو او هغوی ایوارډ اوکړو او بیا د خپل ایوارډ خلاف واپډا په خپله دسټرکټ سیشن جج ته لاړه او خبره دا ده چه په دیکښ Subjudice هیڅ خبره نشته دے۔ دا صوبائی حکومت مرکزی حکومت ته یو سفارش کوی۔ مونږه وایو چه سفارش کوی مرکزی حکومت ته ------

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! زه ستاسو په وساطت سره عرض کوم چه مونږ ته څه اعتراض نشته په دے قرارداد باندے خو دا آخری لفظونه چه دی کنه دا سفارش کوی چه هغه دے د عدالت نه Reference withdraw کړی، نو زما به دا Request وی چه دے کښ دے دوی Ammend اوکړی نو مونږ به دا Accept کړو۔ ولے چه دا ریفرنس، عدالت چه دے نو زما خیال دا دے ------

جناب سلیم سیف اللہ خان: واپډا واپس کولے شی، دا څه خبره ده۔ واپڈا واپس کریں۔

جناب غفور خان جدون: جناب سپیکر صاحب! واپډا ته او مرکزی حکومت ته Request کوؤ، عدالت ته خو مونږه نه کوؤ۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! --------

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب ہمایون سیف اللہ خان۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: سر! اگر یہ بھی Add کر دیں کہ ہمارے انڈس ہائی وے پر کرک تو گمبیلا روڈ بن رہی تھی، وہاں پر 64 کروڑ روپے لوگوں کے دینے تھے وہ بھی نہیں دیئے جی، وہ بھی سنا ہے کہ موٹر وے کو Divert ہو گئے ہیں۔ مجھے پوری معلومات نہیں ہیں لیکن سنا ہے میں نے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل ممبر صاحب! آپ پوری معلومات حاصل کرنے کے بعد ایک ریزلوشن موو کر لیں تو ہم اسے Monday کو لے لینگے۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: ساتھ ہی لگا لیں ناں جی۔ اگر ہے تو دیدیں ان کو، غریب لوگ ہیں جی۔

نوابزادہ محسن علی خان: جناب سپیکر صاحب! --------

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب نوابزادہ صاحب۔

نوابزادہ محسن علی خان: جو ریزلوشن غفور خان جدون صاحب نے موو کی ہے، یہ مسئلہ آپ کی اجازت سے میں نے کل کے اسمبلی کے اجلاس میں اٹھایا تھا۔ جو اہم بات اس میں ہے، جیسے انہوں نے کہا ہے کہ جی ایک، صوبہ سرحد کے دو حصے ہیں، غازی اور صوابی کے ضلع میں مختلف ریٹس دیئے جا رہے ہیں یعنی ایک طرف ایک لاکھ روپے کنال دیا جا رہا ہے جبکہ دوسری طرف صرف تیرہ ہزار روپے کنال دیا جا رہا ہے تو یہ انتہائی ظلم ہو رہا ہے۔ جو پیسے دیئے گئے ہیں 19 کروڑ روپے وہ بھی انہوں نے سیشن جج کی عدالت میں داخل کر دیئے ہیں اور تقسیم نہیں ہو رہے ہیں تو میں یہ سمجھتا ہوں کہ یہ ریزلوشن انتہائی ضروری ہے ان لوگوں کے لئے بلکہ میں یہ سمجھتا ہوں جناب سپیکر صاحب کہ اسمبلی کو یہ درخواست کرنی چاہیے کہ بھائی یہ جو فرق انہوں نے قیمتوں میں کیا ہے قیمتوں میں، آخر اس کی وجہ کیا ہے کہ اتنا بڑا فرق ہے، تیرہ ہزار اور ایک لاکھ اور ڈیڑھ لاکھ روپے۔ بڑا ظلم ہو رہا ہے اس علاقے میں اور میں یہ سمجھتا ہوں اگر پی پی بھی ہماری حمایت کریں تو میں ان سے درخواست کرونگا ---(قہقہے)--- کہ واپڈا خواہ مخواہ ہمارے ساتھ یہ ظلم کر رہا ہے اور صوابی کے لوگوں کے ساتھ یہ ظلم ہو رہا ہے۔ میں سمجھتا ہوں کہ جو معاوضہ انہوں نے غازی میں دیا وہی معاوضہ صوابی کے لوگوں کو ملنا چاہیے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: مور بی بی پلیز۔

بیگم نسیم ولی خان: محترم سپیکر صاحب! هغه چه کوم قرارداد پیش کړے دے په هغے قرارداد کښې هغه د قیمت د زیاتئ څه ذکر نه دے کړے، ځکه چه کوم خلق دے هغوی د قیست د زیاتئ ډیمانډ نه دے کړے۔ د هغوی ډیمانډ صرف دادے چه کوم حساب مقرر شوے دے، چه کوم کرانټ شوے دے، او په کوم گرانټ باندے فیصله شوے ده اوس د هغے خلاف واپډا پخپله عدالت ته تلے ده، چه واپډا عدالت ته تلے ده نو مطلب دا دے چه دا گرانټ دوی له نه شی ورکیدے۔ زه وایم که د دے دا اخری حصه، آئینی او قانونی حیثیت ته نے اوگورے، زه خو ډیره نه پوهیږم خو زما دا خیال دے چه یو شنے عدالت ته لاړشی نو بیا چه تر څو پورے د عدالت نه کیس اغستے شوی نه وی نو هغه کارنه کیږی نو که دا قیصه داسے وی نو زه وایم چه دغه حصه دے هم ورسره داسے منظوره شی چه اول دے واپډا خپل کیس واخلی۔ چه واپډا خپل کیس واخلی بیا به هغوی د لاء نه آزاد شی او هغوی به خپل گرانټ تقسیم کړے شی۔ زما خو دا خیال دے چه دا، په هغے لارکښې که هیچ وی، که دا واپس نه کړے شی نو تاسو به پرے خپل رولنګ ورکړے او دا -----

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! په پوائنټ آف آرډر باندے دا خواست کوم چه مونږ ته هیڅ اعتراض نشته خو زه وایم چه ایډوکیټ جنرل صاحب ناست دے که د دوی نه مونږ آئینی Bar باره کښې تپوس اوکړو، که په دے باندے څه آئینی Bar نه وی نو We will do it -

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل لاءمنسٹر! بات یہ ہے کہ اگر -----

جناب سلیم سیف اللہ خان: لاءمنسٹر صاحب کیوں اتنے گھبرائے ہوئے ہیں۔ ایسی کوئی بات نہیں ہے۔ میرے خیال میں بڑی معصوم سی قرارداد ہے اس کو پاس کیا جائے۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آنریبل لاءمنسٹر! اگر واپڈا اپنی اپیل واپس نہیں لے گا تو پھر ہماری اس قرارداد کی کوئی افادیت نہیں رہے گی تو میں سمجھتا ہوں کہ میں ہاؤس سے پوچھ لیتا ہوں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! بات یہ ہے کہ اب ہم صرف سفارش کر

رہے ہیں واپڈا سے کہ اگر وہ مناسب سمجھے تو مہربانی کرکے یہ Withdraw کرے، بس اتنی سی بات ہے اور اس پر ہمیں کوئی اعتراض نہیں ہے، کرلیں گے جی۔

Mr . Deputy Speaker: Is it the desire of the House that the resolution moved by Haji Ghafoor Khan Jadoon , MPA may be passe,d?

(The motion was carried.)

Mr . Deputy Speaker: The 'Ayes' have it . The resolution is passed unanimously.

جناب ہمایون سیف اللہ خان: جناب سپیکر صاحب! میری بھی ایک قرارداد تھی جو آپ لوگوں نے Reject کر دی ہے۔ وہ تو اتنی Inocent سی قرارداد ہے سپیکر صاحب، بڑی Inocent ہے سوئی گیس کے بارے میں ہے۔ قسم خدا کی بڑی Inocent ہے۔

-----(قہقہے)-----

جناب ڈپٹی سپیکر: جتنے آپ معصوم ہیں اتنی آپ کی قرارداد بھی معصوم ہے۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: جناب سپیکر صاحب! پوائنٹ آف آرڈر۔ ہمایون خان اتنی ریکوسٹ کر رہے ہیں تو میری بھی ریکوسٹ ہوگی کہ اگر Rules suspend کرکے ان کی قرارداد ------

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ وہ قرارداد ہمیں دیں۔ ابھی تک تو انہوں نے دی بھی نہیں ہے۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: سر! ابھی بنا کر دیتا ہوں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ ایسا کریں کہ وہ قرارداد تحریر کرکے دیدیں۔

جناب ہمایون سیف اللہ خان: سر! آپ Rules suspend کریں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ قرارداد دیں تو پھر میں ہاؤس سے پوچھونگا Rule suspend کرنے کے بارے میں۔ آپ قرارداد لکھ کر بھیجیں Meanwhile جب آپ قرارداد ------

جناب ہمایون سیف اللہ خان: میں زبانی بتاتا ہوں آپ کو، آپ فکر نہ کریں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: آپ قرارداد لکھ کر بھیج دیں میں اسی Sitting میں Rules suspend کراؤنگا اگر ہاؤس کی مرضی ہو تو۔ اب میں اسلامی نظریاتی کونسل کی رپورٹ جو

کافی دنوں سے Pending ہے' اس پر بحث شروع کرتے ہیں چونکہ یہ ہماری آئینی ذمہ داری بھی ہے تو سب سے پہلے I will request Salim Saifullah Khan to srart discussion. کیونکہ آپ نے ریکوسٹ کی ہے You want to discuss it?

جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب فرید خان طوفان (وزیر بلدیات): جناب سپیکر صاحب! چه د اسلامی نظریاتی کونسل په رپورټ باندے بحث شروع شو نو ----

جناب عبدالسبحان خان: محسن علی خان بهر لاړو جی۔

وزیر بلدیات: محسن علی خان بهر لاړو نو د دے دا مطلب دے چه د هغوی اسلام سره څه دلچسپی نشته۔

جناب عبدالسبحان خان: محسن علی خان اسلام پریخودلو او انصاف پسے لاړو جی۔

وزیر بلدیات: مسلمانان کینتی او نور لاړل۔

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب سلیم سیف اللہ خان صاحب پلیز۔

جناب عبدالسبحان خان: پوائنٹ آف آرڈر سر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: پلیز وقت کم ہے سبحان خان۔

جناب عبدالسبحان خان: جناب سپیکر صاحب! دا دومره غټ اسلامی رپورټ دے او اوس جی دولس بجے دی' یو خو د Eye watch خبره ده جی' په دے باندے مونږه هم بحث کول غواړو' په دے باندے خو جی کم از کم په ګهنټو' دے له Full day پکار ده چه کیدو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان! پکار ده چه مونږ نن دا بحث شروع کړو او فرض کړه که تاسو ته ټائم ملاؤ نه شو نو بیا باقی مقررینو ته په Next day باندے مونږ اجازت ورکولے شو۔ پکار دا ده --------

جناب عبدالسبحان خان: پوهه شوم جی خو دا اوس ایجنډه چه تقسیمده نو د هغے نه پس پندره منټ --------

جناب ڈپٹی سپیکر: اخبارونو کښں راغلی دی چه سبا به په اسلامی مشاورتی کونسل باندے بحث وی او لګیا دے وخت بربادیږی۔

جناب افتخار الدین خٹک، جناب سپیکر صاحب! ------

جناب ڈپٹی سپیکر، پوائنٹ آف آرڈر دے، یرہ جی تاسو سلیم سیف اللّٰہ خان Discussion ته پریږدے جی۔

جناب افتخار الدین خٹک، مونږ وایو که همایون خان د سوئی گیس متعلق قرارداد راوستل غواړی نو دغه د سوئی گیس متعلق زما هم یوه مسئله ده، که هغه هم په دیکښې شامله شی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، تاسو د هغوی سره کینی کنه۔

جناب افتخار الدین خٹک، کینو به جی۔

جناب ڈپٹی سپیکر، آنریبل ممبر سلیم سیف اللہ خان صاحب پلیز۔

(اسلامی نظریاتی کونسل کی رپورٹ پر بحث)

جناب سلیم سیف اللہ خان، جناب سپیکر! اسلامی نظریاتی کونسل کی رپورٹ پر بحث ہونی تھی جسے چار مرتبہ Postpone کیا گیا ہے۔ مجھے امید ہے کہ باقی ممبران بھی اس پر ضرور بولیں گے کیونکہ میں سمجھتا ہوں کہ پاکستان ہم نے اسلام کے نام پر حاصل کیا ہے اور میں سمجھتا ہوں کہ پچھلے سالوں میں جو کوشش کی گئی ہے، سب سے پہلے تو میں نظریاتی کونسل کو بھی مبارکباد پیش کرتا ہوں کہ ماشاء اللہ انہوں نے اچھا کام کیا ہے۔ بدقسمتی یہ ہے کہ ہمارے ہاں جناب سپیکر کہ بات تو ہم ضرور کرتے ہیں کہ ہم مسلمان ہیں، ہم چاہتے ہیں کہ یہاں پر انصاف ہو، ہم چاہتے ہیں کہ یہاں پر اتحاد ہو، اتفاق ہو، یہاں پر برابری ہو جو ہمیں ہمارا دین درس دیتا ہے لیکن اگر دیکھا جائے تو بدقسمتی سے، میں اس کی ذمہ داری زیادہ تر سیاسی جماعتوں پر ڈالوں گا کہ ہم نے کبھی بھی یہ کوشش نہیں کی کہ ہم یہ سوچیں یا یہ سمجھیں کہ ہم سب مسلمان ہیں، ہم سب پاکستانی ہیں اور اس کے بعد پھر ہم صوبہ سرحد کے رہنے والے ہیں، ہم پنجاب کے رہنے والے ہیں، ہم بلوچستان اور سندھ کے رہنے والے ہیں۔ بدقسمتی سے ہم میں تفرقات پیدا کئے جا رہے ہیں اور میں سمجھتا ہوں کہ اسلام اس چیز کی اجازت نہیں دیتا کہ ہم طبقات میں، لسانی حصوں میں بٹ جائیں۔ میں طوفان صاحب سے گزارش کرونگا کہ وہ بعد میں جو بھی کہنا چاہیں تو ان کو بھی موقعہ ملے گا، میں زیادہ نہیں بولونگا میں دو تین منٹ ------

جناب فرید خان طوفان (وزیر خوراک)، میں نے صرف اتنا کہا ہے کہ ہم اسلام

کامقدس نام انتشار کے لئے استعمال کرتے ہیں۔ میں نے آپ کی طرف -----

جناب سلیم سیف اللہ خان: بہرحال آپ ضرور اس پر اظہار فرمائیں گے مجھے امید ہے، میں صرف یہ گزارش کر رہا ہوں کہ ہم آج کمزور کیوں ہیں؟ آج یہ ملک کمزور کیوں ہے؟ اس کی بنیادی وجہ یہ ہے کہ ہم میں نفرتوں کی دیواریں کھڑی کر دی گئی ہیں اور میں سمجھتا ہوں کہ اسلام ایک بہت روشن مذہب ہے اور عملی عمل کے ذریعے سے آپ نے تلقین کرنی ہے تاکہ دوسرے بھی یہ دیکھیں۔ اس میں آپ نے برد باری سے کام لینا ہے، اس میں صبر اور تحمل سے کام لینا ہے، اس میں امن اور بھائی چارے کی فضاء پیدا کرنی ہے بجائے اس کے کہ ہم ایک دوسرے کو دھمکیاں دیں اور ہم آپس میں نفرت پیدا کریں۔ تو میری سب سے پہلے تو جناب سپیکر یہ گزارش ہے، رپورٹ کے آنے سے پہلے کہ اگر ہم سچے مسلمان ہیں اور اگر ہم سچے پاکستانی ہیں تو خدارا ہمیں یہ تفرقات، آپس میں یہ بغض، آپس میں یہ نفرت کیونکہ اس ملک کے دشمن بہت ہیں۔ اس ملک کے بہت دشمن ہیں اور وہ چاہتے ہیں کہ یہ ملک کمزور ہو، وہ چاہتے ہیں کہ یہاں پر تفرقہ پیدا ہو اور کتنی بدقسمتی ہے کہ آدھا حصہ ہمارا آج ہم سے، آج ہم جشن منا رہے ہیں، آج ہم پچاس سال کا جشن منا رہے ہیں اور آپ کا یہ ملک جو ہے وہ دولخت ہو چکا ہے تو میری دوبارہ یہ گزارش ہے کہ ہمیں سب سے پہلے اپنے ملک کا سوچنا چاہیے اور اس کے بعد پھر ہمیں اپنی سیاسی جماعتیں یا یہ جو سستی سیاست میں اسے کہونگا، اس کو چمکانے کی کوشش نہیں کرنی چاہیے۔ جناب سپیکر! ہم بھی یہ چاہتے ہیں کہ اسلامی نظام جس کے لئے یہ پاکستان قائم ہوا تھا، بدقسمتی سے پچاس سال میں ہم اسے مکمل طور پر نافذ نہ کر سکے، آج 40 F.C.R کی بات ہوئی۔ میں کہونگا کہ MPO 16 بھی ایک ایسا ہی قانون ہے جس کو ختم کرنا چاہیے۔ آج جو آپ کا نظام ہے یہ پورا پارلیمانی نظام، کیا یہ اسلام نے آپ کو دیا ہے؟ کیا اسلام میں یہ ہے کہ بھائی آپ کا پرائم منسٹر ہوگا اور President ہوگا اور گورنرز ہونگے اور صوبے ہونگے اور یہ اسمبلیاں ہونگی۔ میرے خیال میں ہمیں کوشش کرنی چاہیے کہ ہم اس سیاسی نظام کو اپنائیں کیونکہ اسلام ایک مکمل ضابطہ حیات ہے۔ اسمیں سب کچھ موجود ہے کہ افواج پاکستان کا کیا رول ہوگا، عدلیہ کا کیا رول ہوگا، جو حکومت ہوگی اس کا کیا رول ہوگا۔ آج اگر دیکھا جائے، انصاف کی ہم بات کرتے ہیں تو کیا آج اس ملک میں انصاف ہو رہا ہے؟ کیا چھوٹے صوبوں کے ساتھ انصاف ہو رہا ہے؟ اگر ہم انصاف کی بات کرتے ہیں تو ہمارا آئین یہ کہتا ہے، ہمارا دین یہ کہتا ہے کہ بھائی ہر علاقے کے ساتھ، ہر

ایک کے ساتھ انصاف ہونا چاہیے۔ اگر یہ دیکھا جائے، میں تو کہونگا اس صوبے میں بھی ایسے علاقے ہیں کہ ایک طرف تو آپ اتنے پسماندہ ہیں کہ ان کی بدحالی جو ہے وہ بد سے بدتر ہو رہی ہے اور دوسری طرف ایسے علاقے ہیں جہاں پر ترقی ہی ترقی ہو رہی ہے کیوں؟ ہم صرف یہ نہیں کہ کلمہ پڑھ کر مسلمان ہو گئے ہیں، ہمیں عملی طور پر یہ دکھانا ہوگا کہ ہم چاہتے ہیں کہ یہاں پر ایک ایسا ملک ہو جو ہمارے بزرگوں نے، حضرت قائداعظم محمد علی جناح کی اور علامہ اقبال کی خواہش تھی کہ یہاں پر ایک ایسا ملک ہو جس میں اسلام کی بالادستی ہو، جہاں پر انصاف ہو، جہاں پر برابری ہو، جہاں پر بھائی چارہ ہو، یہ نہیں کہ میں آج مہاجر ہوں، میں پنجابی ہوں، میں پختون ہوں اور میں سندھی ہوں اور میں یہ ہوں اور وہ ہوں ہم مختلف گروہوں میں بٹ گئے ہیں۔ بدقسمتی سے ہمارے علماء کرام پر بھی زیادہ ذمہ داری عائد ہوتی ہے۔ یہ بھی ہماری بدقسمتی ہے کہ علماءؒ کرام نے بھی آپس میں تفرقات پیدا کر دیئے ہیں اور اس کا ذکر اخباروں اور اسمبلیوں میں بھی ہو چکا ہے۔ زیادہ ذمہ داری ان پر عائد ہوتی ہے۔ میری ان سے یہ درخواست ہے کہ آپس کے ان اختلافات کو ختم کیجئے، آپ نے رہبری کرنی ہے۔ آپ نے اس ملک کے چودہ پندرہ کروڑ مسلمانوں کو ایک ایسا نقشہ پیش کرنا ہے تاکہ وہ اس کو دیکھ کر اس پر عمل کر سکیں۔ آخر میں جناب سپیکر میں صرف اپنے علماء کرام سے یہ گزارش کرونگا کہ وہ اس میں ضرور ہماری رہنمائی فرمائیں اور جو قوانین ہیں انگریزوں کے دیئے ہوئے ہیں ان کو جلد از جلد ختم کریں، جیسے یہ سود کا نظام ہے، میرے خیال میں بڑے واضح طور پر یہ کہا گیا ہے کہ بھائی سودی نظام جو ہے وہ کبھی بھی کامیاب نہیں ہو سکتا۔ میں سمجھتا ہوں کہ اس کے لئے بھی متبادل نظام ہے اور میں سمجھتا ہوں کہ آئینی طور پر بھی ہمارا یہ حق بنتا ہے اور اسلام بھی ہمیں یہی درس دیتا ہے۔ میری آخر میں یہی گزارش ہو گی کہ اس سودی نظام کو جلد از جلد ختم کیا جائے اور جو اسلامی متبادل نظام ہے اس کو رائج کیا جائے۔ شکریہ جناب سپیکر۔

جناب ڈپٹی سپیکر: شکریہ جناب سلیم سیف اللہ صاحب۔ ہمیں جو رپورٹ ملی ہے، یہ اسلامی مشاورتی کونسل کی ہے۔ یہ سترہ سال دیر سے ملی ہے اور اس میں ہمارے صوبے کے لئے سترہ قوانین ہیں جس میں ایف سی آر بھی شامل ہے، اس میں Amendment کے لئے تجویز کیا گیا ہے اور ساٹھ دوسرے قوانین ہیں۔ میں اب جناب عبدالسبحان خان سے درخواست کرونگا کہ وہ اس پر بات کریں۔

جناب اکرم خان درانی، پوائنٹ آف آرډرسر۔ سپیکر صاحب! ما اوس، لکه زه تلے ووم او بی بی سره ے هم خبره اوکړه، زمونږ چه کوم صدراتی امیدوار دے مولانا محمد شیرانی صاحب، هغوی جی راغلی دی او مونږ سره په اپوزشن چیمبر کښ ناست دے نو په دے خو جی زه نه پوهیږم چه تاسو، زمونږ خو دا گزارش دے که دلته کښ تاسو هغوی له لږه موقعه ورکړے چه خپلو ممبرانو سره اظهار خیال اوکړی، دلته کښ ورله د Speach موقع ورکړے او که تاسو بهتر بل څه گنړنی خو زمونږ دا خواهش دے چه هغه د ټولو ممبرانو سره ملاؤ شی جی او خپله خبره اوکړی نو زما سپیشل گزارش دے۔ د دے به تاسو ته پته وی چه (شور) ــــــ

وزیر قانون و پارلیمانی امور، جناب سپیکر صاحب! مولانا صاحب زمونږه رور دے (شور) خو دا ته څنگه وائے چه یو سړے راشی، مولانا صاحب مهربانی کړے ده او د هغے خو هسے هم (شور) په وخت دے راشی او هلته ستاسو چیمبر ته د راشی، مونږ به ورسره خبره اوکړو۔

جناب محمد اکرم خان درانی، ٹهیک ده جی۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور، د سپیکر چیمبر ته به مونږ ټول لاړشو، د اسمبلئی د سیشن نه پس او هلته دے راشی نو هغوی سره به خبره اوکړو۔

جناب ډپټی سپیکر، عبدالسبحان خان۔

جناب عبد السبحان خان، شکریه سپیکر صاحب! اَعوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشیطٰنِ الرّجیم۔ بسم اللّٰهِ الرّحمٰنِ الرّحیم۔ لاَ نَعْبُدُوْ اِلاَ اللّٰهِ وَ لاَ نُشْرِکَ بِه شَیْئاً وَ لاَ یتّخِذُ و بعضناً بَعْضاً اَرْبَاباً مِن دُوْنِ اللّٰه۔ قابل احترام سپیکر صاحب! اسلامی نظریاتی کونسل رپورټ په رومبی خل باندے د Article 230, Clause 4 لاندے دلته په اسمبلئی کښ پیش کیږی او بیا د دے خائے د Approval نه پس به پارلیمنټ ته ځی او هلته به پرے بحث کیږی۔ دا یو ډیر Important، یوه ډیره اهمه خبره ده او د خوشحالئی خبره هم ده چه زما گران رورسلیم سیف الله خان پرے هم ډیرے ښے خبرے اوکړے۔ پاکستان جوړ شوے د اسلام په نوم دے او مختلف ملکونو کښ چه په کوم کښ د آبادئی په لحاظ باندے څومره خلق

اوسی، آئین هم د هغه خلقو د آبادئی د تناسب په لحاظ سره هغه شان آئین جوړه وی۔ پاکستان هم د اسلام په نوم باندے او د علامه اقبال په دے فلسفه جوړ دے چه

ایک ہوں مسلم حرم کی پاسبانی کے لئے
نیل کے ساحل سے لیکر تابہ خاک کاشغر

او زمونږه دا ایمان دے چه مونږه کله د دے دنیا نه رخصت اخلو، زه بخښنه غواړم د بعض ممبرانو صاحبانو نه، محسن علی خان خو چه کله د اسلامک آئیډیالوجی کونسل بحث شروع شو نو هغه خو بهر ته تشریف اوړو او د بعضو Attention نه دے۔ زه بخښنه غواړم که هغوی لږ شان خاموشی اختیار کړی ځکه چه یو خو په خولے مسلمان یو، دا عقیده ده، داسے عقیده چه لکه سرے د دے خبرے نه منع کوی چه زهر که چرے سرے اوخوری نو دا سرے وژنی۔ یو دا عقیده ده چه که په اُورکښی لاس ورکړے شی نو دا لاس به زما اوسوزی۔ یو که چرے دا عقیده وی چه غیراسلامی قوانینو سره زمونږه مسلمانی، مسلمان نه شی پاتے کیدے او بیا چه کومه وعده مونږه دالله تعالیٰ سره کړے ده چه لا اله الا اللّٰه محمد الرسول اللّٰه، په کلمه طیبه باندے یا مونږه وایو چه اشهد الا اللّٰه الا للّٰه اشهد ان محمد عبدوه و رسوله، نو بیا هغه رسول پاک چه د هغه په ذریعه باندے اللّٰه تعالیٰ مونږ ته یو مکمل ضابطه حیات، په انسانانو باندے د قرآن پاک په شکل کښی یو آفاقی پیغام رالیګلے دے چه د هغے نه دے مونږه رهنمائی حاصل کړو او خپل ژوند دے د اسلام په سانچه کښی د تیرولو کوشش اوکړو۔ قرآن پاک نه صرف د عائلی، وراثتی او د ملکیتی قوانین تشریح کړے دے بلکه ډیر په خاص غور باندے ئے د حقوق اللّٰه او د حقوق العباد حدود ئے مقرر کړی دی۔ نبی کریم صلی اللّٰه علیه وسلم د عدلیے په شان د ادارو په مستحکم بنیادونو باندے د اودرولو هم مونږ ته لار ښودلے ده۔ پیغمبر آخرالزمان سیاسی معاملات، قانون سازی او مذهبی معاملاتو نه علاوه د دفاعی ادارے جوړولو لارے هم مونږ ته ښودلے دی چه مونږ د اسلام په اصولو کښی، د اسلام په چوکاټ کښی د خپل ژوند د تیریدو کوشش اوکړو۔ قابل احترام سپیکر صاحب! اسلامک آئیډیالوجی کونسل چه د 230 جز 4 لاندے کوم کوششونه کړی دی، دا د ستائنے وړ دی۔ لکه د آئین

په 230 سیکشن کښې دا وائی چه د اووه کالو نه، اسلامی آئیډیالوجی کونسل به د خپل تقرر د اووه کالو دننه دننه حتمی رپورټ پیش کړی یا بیا سالانه عبوری رپورټ به پیش کوی او دغه رپورټ به شپږو میاشتو کښې دننه دننه دوارو ایوانونو ته او هرے صوبائی اسمبلئ ته پیش کیږی او پارلیمنټ او د اسمبلئ د غورحوض نه پس به حتمی رپورټ په دوه کاله کښې دننه دننه، د هغے متعلق به اسلامی سانچه کښې دننه قوانین وضع کیږی۔ قابل احترام سپیکر صاحب! په دیکښې که تاسو اوکتل نو زمونږ د پاره ګائیډ لائن Page 3 نه چه تاسو واخلئی تر 24 پورے نے ورکړے دے، که په هغے کښې تاسو اجازت کوے نو چه زه رومبنے ګائیډ لائن چه هغه د رباع متعلق دے اووایم۔ د سود متعلق لکه څنګه چه ګران او معزز رور سلیم سیف الله خان اووے " یا ایها الذین آمنوا اتقوا الله و ذروا ما بقی من الربا ان کنتم مومنون۔ فالم تفعلوا فعزنو بحرب من الله و الرسوله و ان تبتم فلکم روسا اموالکم و لا تظلمون و لا تظلمون" یعنی Interest is prohibited in all its forms چه کوم رنګ کښې سود دے، سود ورکولو والا او سود اغستلو والا دواړه د الله په نیز ګنهګار دی او بالکل الله تعالیٰ وائی چه ما سره د اعلان جنګ برابر خبره ده۔ نو دے اسلامک آئیډیالوجی کونسل په دیکښې د Page 3 نه تر 24 پورے چه کوم ګائیډ لائن ورکړی دی جی یا د Page 223 نه Page 263 او د 293 پورے چه کوم Recommendations دی نو دا ډیر جامع او ډیر Comprehensive دی۔ زه به پکښې یو څو ترمیمونه هم کوم، یو ترمیم دوه۔ ستاسو په اجازت باندے زه د هاؤس نه دغه غوارمه چه هغه، که چرے هاؤس ما سره اتفاق اوکړو نو هغه، او دوی ته پکښې څه کمے نه ښکاری نو ما تر ډیره حده پورے او تر خپله وسه کوشش کړے دے چه یره هغے کښې دے مونږه ترمیم پیش کړو۔ په دیکښې د فیډرل لاز، د بلوچستان لاز، این ډبلیو ایف پی لاز، پنجاب لاز او د سندھ لاز متعلق هم Recommendations او Amendments دی۔ دیکښې سره د انیسټریل آرډیننس، میډیسن آرډیننس، ملټری آرډیننس، نیشنل سروس آرډیننس، د زمکے د خرید و فروخت آرډیننس، فارسټ ایکټ، حتی چه د ټیکسټ بک کواپریټیو سوسائټی، او چه څومره صوبائی بهترین معاملات

دی، په هغې باندے بهترین او یو جامع دا رپورټ تیار شوے دے۔ قابل احترام سپیکر صاحب! په دے Recommendations کښې یوه ډیره اهمه خبره ده او هغه دا چه کوم مقدمات د کالونو راسے زیر سماعت دی په عدالتونو کښې هغے کښې د مصالحاتی بورډ د قیام متعلق هم ذکر شوے دے۔ یه هغے کښې که د کورنئی ازدواجی، د ښځے د خاوند تر مینځ چه کوم اسلام مونږ ته لار ښودلے ده او د هغے په رنړا کښې او بیا د جماعت په سطح باندے محله وار کمیټئی او مصالحتی ادارے، د دے د پاره چه انصاف دے زر او آسان شی، لنډ دے شی هم شته۔ قابل احترام سپیکر صاحب! ما خو چه تر کومے پورے سټډی کړے ده یا کوم وکلاء صاحبانو سره، هغوی سره مو چه ډسکشن یا Consultation کړے دے نو ډیر، دا جامع Recommendations دی۔ لکه په 15 کښې په 267 صفحه باندے د واده متعلق " مشرکانہ رسومات کا خاتمہ"۔ قابل احترام سپیکر صاحب! زمونږ پښتنو کښې هم او په نور ټول پاکستان کښې ډیر یو غلط رسم دے او بیا خاص کر د غریب ښادی خو د مالدار د غم مقابله نه شی کولے او دا چه کله دلته د تحریک آزادئ مشر مجاهد اعظم د ترنګ زئی د بابا جی صاحب په مشرئی کښې که یو طرف ته هغه اوویش غزاګانے د وطن د آزادئ او د اسلام د سربلندئ د پاره د انګریز سره کړے وے نو بل طرفته هغه په زرګونو داسے خلق، په دے ټوله صوبه کښې د پښتنو، زرګونه ودونه داسے په الموشو جامو کښې، هغه ډولئ را اوچوتے کړے وے بغیر د څه خرچ نه او دا هم د ستانئے خبره ده۔ دغه رسم، دا قانون Already میاں نواز شریف خپل کړے دے او په دے رسمونو باندے ئے پابندی لګولے ده او هغه د ستائنے ور دے چه په ودونو باندے به څوک زیات خرچونه نه کوی۔ په لاهور، پنډے او اسلام آباد کښې د هغے Implementation شوے دے خو زه د دے ایوان په وساطت باندے، دے صوبائی حکومت ته هم دا درخواست کومه او دے خانے ذمه دار چه کومه انتظامیه ده هغوی ته هم دا ریکوسټ کوم چه د دے Implementation چه دے که پیښور کښې وی او که په مردان کښې وی، که په کوهاټ کښې وی او که بنوں کښې وی، که په ډی آئی خان کښې وی او که په ایبټ آباد کښې وی، د هغے Implemention دے اوشی۔ سپیکر صاحب! دغه

شان دوی د اما م مسجد د پاره، امامانو د پاره، لکه زمونږ په علاقو کښې په آرے ملاویږی، د هغے د پاره باقاعده، زه کوشش کوم چه Brief نه کار واخلم، د هغوی متعلق چه د هغوی د باقاعده تنخواه د پاره شفارسات پیش کړی دی. دے سره سپیکر صاحب د هاؤس ممبران به اُمید دے زما سره متفق وی، زه ورسره ورسره دا ترمیم پیش کوم۔ د دے د پاره سپیکر صاحب زه توجو غوارم چه څومره لوئے جماعتونه دی لکه څنګه چه نے په اسلامی نظریاتی کونسل رپورټ کښې دا سفارشات ورکړی دی چه د جماعتونو امامانو ته دے باقاعده تنخواه، ماهواری ملاویږی نو دغه شان ورسره زه یو دا ترمیم پیش کوم چه د جماعتونو، چه کوم لوئے جماعتونه دی، محله وار یا د کلی په سطح د هغے د بجلیٔ بل دے هم مفت شی۔ دا ما Already دلته په اسمبلیٔ کښې پیش کړے هم دے څکه چه دا زمونږه مذهبی ادارے دی او دا یواځے مونږه، زه افسوس کوم چه زمونږه ملګری به دا خبرے، چونکه دا اسلام داسے دے چه که زمونږه د ډیرو ملګرو نه تپوس اوکړے، زه بخښنه غوارم نو بیا پرے خبرے بدے لګی او بیا په تیره تیره په پاکستان غوندے ځائے کښې۔ لکه زما ګران او قابل احترام رور سلیم سیف الله خان صاحب ډیر ښه طریقے سره اووے، زه هغه په هغه دغه کښې وایمه۔ لکه هغه آیات باندے خو به زه ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيٓ إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُۥ﴾ هغه آیات خو پورا که زه وایم نو وخت به پرے لګی خو وائی چه تاسو د پاره بهترین نمونه ابراهیم علیه السلام او د هغه ملګری دی۔ ابراهیم علیه السلام د خپل پلار د پاره غوښتے وه، آذر چه هغه به بتان جوړول خو چه کله د اسلام خبره راغله نو بیا د ابرهیم علیه السلام او د آذر لارے جدا شوے۔ قابل احترام سپیکر! دغه شان ابولهب د قریشو سردار وو خو چه کله د قریش خبره راغله او د اسلام خبره راغله نو بیا د ابولهب او آقائے نامدارعربی رحمت اللعالمین لارے جدا وے۔ زه هم دا وایم چه مونږه مسلمانان یو او د الله تعالیٰ فضل دے چه د بابا آدم علیه السلام د وختو نه مسلمانان یو او بیا زمونږه دا وطن د اسلام په نوم جوړ شوے دے، پاکستانیان یو او چه څنګه زما رور اووے، دغه شان بیا صوبو کښې مختلف خلق، بلوچیان، سندهیان، پنجابیان اوسی۔ دوستانو که هر څومره د اسلام

متعلق سازشونه اوشی خو "اسلام کی فطرت میں قدرت نے لچک دی ہے' جتنا یہ دباؤ
گے اُتنا ہی یہ اُٹھے گا۔" قابل احترام سپیکر صاحب! په دیکښې دومره زیات
سفارشات شوی دی، د اخبارات، د رسالو مضامین، د ریډیو، ټی وی
پروګرام متعلق، علم و تحقیق، د نفرت او عصبیت، د تشدد د خاتمے د پاره او
سرکاری غیر سرکاری ملازمینو باندے د مونځ پابندی، چه د کومے په سورة
توبه کښې ذکر شوے دے۔ دغه شان په پانچ نکاتی پیپلز، تعمیر وطن پروګرام
کښې دا شرطونه او دغه شان د ساده جامو په باره کښې، په پاکستانی سفارت
خانو کښې د اسلامی امورو مشیر او مستند عالم مقررول۔ زما به دے هاؤس ته
دا سفارش وی، ریکورسټ به مے وی چه دا یو ډیر جامع، مدلل، ډیر د
کوششونو نه ډک رپورټ دے، دا دے دا هاؤس متفقه ظور پاس کړی۔ ورسره
ورسره دیکښې زه یو ترمیم پیش کوم، بل دا دے چه دا اسلامک نظریاتی
کونسل، هغه زړو ټول آئین که 1956 دے، که 1962 دے، که 1971 دے او که د
1973 دے، چه د آئین په (A) 2 کښې د هغے ذکر شوے دے، چه کوم قرارداد
مقاصد دے، 1948 د شهید ملت خان لیاقت علی خان، د هغے په بنیاد باندے، د
اسلام په بنیاد باندے زمونږه د مختلفو آئینونو بنیاد ایخودے شوے دے۔ قابل
احترام سپیکر صاحب! دا ما ته پته وه چه په دے باندے به بحث نه کیږی خو
زه دلے یو ترمیم پیش کومه The West Pakistan Tools on Road and
Bridges Ordinance, 1962. کښې سر۔ دوی خو د یو اپیل حق ورکړے دے
او هغه هم ډیپارټمنټ ته دے نو اسلام کښې د قاضی نه یا د عدالت نه منع کول
نشته او ډیپارټمنټ، لکه ایجوکیشن ډیپارټمنټ وی او د ایجوکیشن
ډیپارټمنټ افسر ته اپیل اوشی نو قابل احترام سپیکر صاحب تاسو خو ټلی
وهے خو جی زه دا ترمیم پیش کوم، که چرے په دے اسلامی دغه وی نو چه
دا ترمیم پیش کړم۔ ما خو جی د مخکښے نه دا ګزارش اوکړو چه زه به په بله
ورځ باندے که دوی وائی ------

جناب ډپٹی سپیکر: تاسو ته کافی موقعه ملاؤ شوه۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: پوائنټ آف آرډر۔ سپیکر صاحب! زه به دا عرض
اوکړم خپلو ممبرانو صاحبانو ته چه دا سیشن چه دے دا صرف ډسکشن دے، دا

مونږه کمیټی ته لیږو او کمیټی به بیا د رولز تحت هغے کښ Amendmen کوی او د هغے نه پس به بیا ------

جناب عبدالسبحان خان: تاسو به جی ما ته هغه رولز اووائے چه زه پخپل----

وزیر قانون وپارلیمانی امور: Amendment دے وخت کښ نه شی پیش کیدے۔

جناب عبد السبحان خان: Amendment سر ولے نه شی پیش کیدے؟ تاسو په ایجنډا کښ څه ورکړی دی؟ نو ډسکشن، صرف ډسکشن ته بیا څه حاجت دے۔ دلته عالمان به مو بیا راغوښتی وو او ډسکشن به شوے وو۔ ایرانی صاحب راغلے دے، په دے باندے خو مونږه ډسکشن دے د پاره کوؤ چه Amendment پکښ پیش کړو۔

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان صاحب! آپ کو کافی وقت دیا ہے' چاہیے یہ تھا کہ آپ جو تبدیلی کرنا چاہتے ہیں وہ --------

جناب عبدالسبحان خان: میں مشکور ہوں سر! لیکن یہاں سے رپورٹ جائیگی پارلیمنٹ میں' تو یہاں سے Amendment ہو کر جائیگی۔ ویسے ہے یہ بڑا Comprehensive 'یا تو ریزولیوشن پاس کرکے اس کو پاس کر دیں۔

وزیر قانون و پارلیمانی امور: Amendments کمیٹی میں ہونگی اور وہ اسمبلی کے فلور پر آئینگی۔ تو پھر یہ جائیگی۔ ابھی Amendment نہیں ہوسکتی۔

جناب عبدالسحان خان: تو آپ سر Rule suspend کر دیں اور میری ترمیم لے لیں یا ریزولیوشن کے ذریعے ساری اسلامی آیڈیالوجی کونسل کی رپورٹ کو پاس کر دیں۔

جناب ڈپٹی سپیکر: ایسا ہے کہ آنربیل منسٹر صاحب یہ کہہ رہے ہیں' انکی تجویز یہ ہے کہ یہ آج یہاں پاس نہیں کرینگے بلکہ اسے کمیٹی کو Refer کرینگے اور جب کمیٹی میں Refer ہونگی اور اگر آپ Interested ہونگے تو آپ کو بلالیا جائیگا۔

Mr. Abdus Sobhan Khan: I would like to submit my amendments and my suggestions.

جناب ڈپٹی سپیکر: اب آپ کو کافی وقت دے دیا گیا ہے۔ اب میں اکرم خان درانی صاحب سے درخواست کرتا ہوں کہ وہ بحث میں حصہ لیں۔

جناب عبدالسحان خان: سر! آپ یہ زیادتی کر رہے ہیں۔ میرے خیال میں اکرم خان

درانی' پیر محمد خان سے بھی میں ریکوسٹ کرونگا کہ اگر اس طریقہ سے اسلامی آئیڈیا، کونسل کی رپورٹ کے متعلق یہ مسئلہ ہو ------

جناب ڈپٹی سپیکر: سبحان خان! Please sit down. اچھا' Please sit down.

جناب عبدالسبحان خان: سر! آپ یہ زیادتی کر رہے ہیں۔ میرے خیال میں تو یہ زیادتی ہے۔ میں نے Amendments پیش نہیں کی ہیں۔ میں نے بلا بولا نہیں ہے۔ بحث پر ---/---/

جناب ڈپٹی سپیکر: Please sit down. جناب اکرم خان درانی سے درخواست ہے کہ وہ بات کریں۔ ---(شور)---

جناب طاؤس خان: تین منٹ مجھے دے دیں جی۔

جناب عبدالسبحان خان: باچا صاحب! په دے باندے خو د حیاء نه خلاص شو۔

جناب طاؤس خان: په دے باندے دے صحیح عمل اوشی۔

سید منظور حسین: محترم سپیکر! محترم سپیکر صاحب دولس نیمے بجے دی۔

جناب عبدالسبحان خان: سپیکر صاحب! که چرے ما له په دے اسلامک آئیډیالوجی کونسل باندے، که تاسو زما Amendments اوریدو ته تیار نه نے نو چه زه As a protest واک آوټ اوکړمه۔

(اس مرحلے پر معزز ممبر نے واک آوٹ کیا۔)

جناب ڈپٹی سپیکر: جناب باچا صاحب! باچا صاحب یقیناً آپ اس پر بحث کرینگے' اس میں حصہ لینگے۔ میں آپکی توجہ' شاید آپکی توجہ نہ ہو' ایک بہت ہی Important recommendition کی طرف دلانا چاہتا ہوں کہ کونسل نے کہا ہے کہ

Councial of the Islmic Idealogy, therefore, recommend that one residential house of a citizen of Pakistan be exempted from house tax. یہ بہت ہی Importent recommendition ہے کہ شہری کا ایک اپنا جو رہائشی گھر ہے وہ Exempt کیا جائے ہاؤس ٹیکس سے۔ تو مجھے یقین ہے آپ اس پر بھی بات کرینگے پلیز' جناب باچا صاحب۔

جناب طاؤس خان: سر! ایک بات ہماری سمجھ لیں۔ عرض یہ ہے کہ کمیٹی میں کیا باقی ہے' اس کی کوئی ضرورت نہیں ہے۔

سید منظور حسین: محترم سپیکر صاحب! زما دا درخواست دے، زه لږ غوندے تفصیلی خبره به په دے رپورټ باندے کول غوارمه نو دا شنے اوس نه کیږی جی نو ښه دا ده، پنځویشت منټه کم یوه بجه شوه او د مانځه وخت هم دےنو ------

جناب ڈپٹی سپیکر: اگر ہاؤس چاہتا ہے تو اس پر باقی بحث جو ہے، لاءمنسٹر صاحب! دو مقرر باقی ہیں، تو ہم وہ پرسوں کرلیں گے۔

آوازیں: ہاں۔ بالکل۔

جناب ڈپٹی سپیکر: اگر ہاؤس کی مرضی ہے تو باقی دو جو ہمارے مقرر رہ گئے ہیں، ایک سید منظور حسین صاحب ہے اور دوسرے سید احمد خان تو اس پر پرسوں بحث ہو گی۔

جناب طاؤس خان: یہ پاس ہو جائے گی۔ اس میں کمیٹی کی کوئی ضرورت نہیں ہے۔

---(شور)---

جناب ہمایون سیف اللہ خان: میرے قرارداد کا کیا ہوا؟

جناب ڈپٹی سپیکر: وہ بھی پرسوں لے لیں گے۔

The sitting is adjourned till 10.00 a.m of Monday morning, dated the 29th, December 1997. Thank you.

(اسمبلی کا اجلاس بروز پیر مورخہ 29 دسمبر 1997 صبح دس بجے تک کے لئے ملتوی ہوگیا۔)